ධාතුවංසො

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

1. තථාගතස්සාගමනකථා

සම්බුද්ධමතුලං සුද්ධං ධම්මං සඞ්ඝං අනුත්තරං,
නමස්සිත්වා පවක්ඛාමි ධාතුවංසප්පකාසනං;
තික්ඛත්තුමගමා නාථො ලඞ්කාදීපං මනොරමං,
සත්තානං හිතමිච්ඡන්තො සාසනස්ස චිරට්ඨිතිං.

තත්ථ තික්ඛත්තුමගමා නාථො’ති අනමතග්ගෙ සංසාරවට්ටෙ පරිනාමෙත්වා අප්පතිසරණභාවප්පත්තානං ලොකියලොකුත්තරසුඛනිප්ඵාදනභාවෙන නාථො පතිසරණ භූතො භගවා බුද්ධධම්මසඞ්ඝරතනත්තයමග්ගං ආචික්ඛන්තො ලඞ්කාදීපං තික්ඛත්තුං ගතො. තත්ථ පඨමගමනෙ තාව බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ පුරත්ථිමාභිමුඛො නිසීදිත්වා සූරියෙ අනත්ථමිතෙයෙව මාරබලං විධමෙත්වා, පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසඤාණං අනුස්සරිත්වා මජ්ඣිමයාමෙ චුතූපපාතඤාණං පත්වා පච්ඡිමයාමාවසානෙ පච්චයාකාරෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා දසබලචතුවෙසාරජ්ජාදිගුණපතිමණ්ඩිතං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං පටිවිජ්ඣිත්වා බොධිමණ්ඩප්පදෙසෙ අනුක්කමෙන සත්තසත්තාහං වීතිනාමෙත්වා අට්ඨමෙ සත්තාහෙ අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ නිසින්නො ධම්මගම්භීරතං පච්චවෙක්ඛනෙන අප්පොස්සුක්කතං ආපජ්ජමානො දසසහස්ස බ්‍රහ්මපරිවාරෙන සහම්පතිමහාබ්‍රහ්මුනා ආයාචිතධම්මදෙසනො හුත්වා බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙන්තො පඤ්චවග්ගියානං භික්ඛූනං බහූපකාරකං අනුස්සරිත්වා උට්ඨායාසනා කාසීනං පුරං ගන්ත්වා අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤප්පමුඛෙ අට්ඨාරස බ්‍රහ්මකොටියො අමතං පායෙන්තො ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා පක්ඛස්ස පඤ්චමියං පඤ්චවග්ගියෙ සබ්බෙපි තෙ අරහන්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තං දිවසමෙව යසකුලපුත්තස්ස රත්තිභාගෙ සොතාපත්තිඵලං දත්වා පුනදිවසෙ අරහන්තං දත්වා තස්ස සහායකෙ චතුපඤ්ඤාසජනෙ අරහන්තං පාපෙත්වා එවං ලොකෙ එකසට්ඨියා අරහන්තෙසු ජාතෙසු වුත්ථවස්සො පවාරෙත්වා, ‘චරථ භික්ඛවෙ චාරික’ න්ති භික්ඛූ දිසාසු පෙසෙත්වා සයං උරුවෙලං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ කප්පාසිකවනසණ්ඩෙ භද්දවග්ගියෙ කුමාරෙ තිංසජනෙ විනෙත්වා එහිභික්ඛුභාවෙන පබ්බාජෙත්වා උරුවෙලං ගන්ත්වා අඩ්ඪුඩ්ඪානි පාටිහාරියසහස්සානි දස්සෙන්තො උරුවෙලකස්සපාදයො සහස්සජටිලපරිවාරෙ තෙභාතිකජටිලෙ විනෙන්තො තත්ථෙව විහාසි. අපරභාගෙ අඞ්ගමගධරට්ඨවාසිනො උරුවෙලකස්සපස්ස මහායඤ්ඤං උපට්ඨාපෙසුං. සො පන ඉච්ඡාචාරාභිභූතො චින්තෙසි? ‘‘සචායං මහාසමණො ඉමස්ස සමාගමස්ස මජ්ඣෙ පාටිහාරියං කරෙය්‍ය ලාභසක්කාරො මෙ පරිහායිස්සති’’ති. තස්සෙවං පවත්තඅජ්ඣාසයං ඤත්වා පාතොව උත්තරකුරුතො භික්ඛං ආහරිත්වා අනොතත්තෙ ආහාරං පරිභුඤ්ජිත්වා සායන්හ සමයෙ ඵුස්සපුණ්ණමීඋපොසථදිවසෙ ලඞ්කාදීපස්සත්ථාය ලඞ්කාදීපමුපාගමි.

තස්ස පන දීපස්ස මහාගඞ්ගාය දක්ඛිණපස්සෙ ආයාමතො තියොජනෙ පුථුලතො එකයොජනප්පමාණෙ මහානාගවනුය්‍යානෙ යක්ඛසමාගමස්ස මජ්ඣෙ තස්ස උපරි මහියඞ්ගණථූපස්ස පතිට්ඨානට්ඨානෙ ආකාසෙයෙව ඨිතො වුට්ඨීවාතන්ධකාරං දස්සෙත්වා තෙසං භයං උප්පාදෙසි. තෙ භයෙන උපද්දුතා ‘‘කස්ස නු ඛො ඉමං කම්ම’’න්ති ඉතො චිතො ඔලොකෙන්තො අද්දසංසු භගවන්තං ආකාසෙ නිසින්නං. දිස්වාන භගවන්තං අභයං යාචිංසු. තෙසං භගවා ආහ?

‘‘සචෙ තුම්හෙ අභයං ඉච්ඡථ මය්හං නිසජ්ජට්ඨානස්ස ඔකාසං දෙථා’’ති. සබ්බෙපි තෙ තස්ස නිසජ්ජට්ඨානං අදංසු. භගවා නිසජ්ජාය ඔකාසං ගහෙත්වා තෙසං භයං විනොදෙත්වා තෙහි දින්නෙ භූමිභාගෙ චම්මඛණ්ඩං පත්ථරිත්වා නිසීදි. නිසින්නොව පන භගවා චම්මඛණ්ඩං පසාරෙසි. තෙ යක්ඛා භීතතසිතා අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අසහමානා සමන්තතො සාගරතීරෙ රාසිභූතා අහෙසුං. සත්ථා ගිරිදීපං ඉද්ධානුභාවෙන ආහරිත්වා දස්සෙසි. තෙසු තත්ථ පතිට්ඨිතෙසු පුන යථාට්ඨානෙව ඨපෙත්වා පත්ථරිතචම්මඛණ්ඩම්පි සංඛිපි. තස්මිං ඛණෙ තතො තතො දෙවා සන්නිපතිංසු. තෙසං සමාගමෙ ධම්මං දෙසෙසි. අනෙකෙසං පාණකොටීනං ධම්මාභිසමයො අහොසි. සරණෙසු ච සීලෙසු ච පතිට්ඨිතා අසඞ්ඛෙය්‍යා අහෙසුං. සුමනකූටෙ පන මහාසුමනදෙවො සොතාපත්තිඵලං පත්වා අත්තනො පූජනීයං භගවන්තං යාචි. භගවා තෙන යාචිතො සීසං පාණිනා පරාමසිත්වා කෙසධාතුංගහෙත්වා තස්ස අදාසි. දත්වා ච පන ලඞ්කාදීපං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා පරිත්තං කත්වා ආරක්ඛං සංවිධාය පුන උරුවෙලමෙව ආගතො. සො පන කෙසධාතුයො සුවණ්ණචඞ්ගොටකෙනාදාය සත්ථු නිසින්නට්ඨානෙ නානාරතනෙහි විචිත්තං ථූපං පතිට්ඨාපෙත්වා උපරි ඉන්දනීලමණිථූපිකාහි පිදහිත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජෙන්තො විහාසි. පරිනිබ්බුතෙ පන භගවති සාරිපුත්තස්ස අන්තෙවාසිකො සරභූ නාම ථෙරො ඛීණාසවො චිතකතො ඉද්ධියා තථාගතස්ස ගීවට්ඨිං ආදාය තස්මිං ඉන්දනීලමණිථූපෙ පතිට්ඨාපෙත්වා මෙඝවණ්ණපාසාණෙහි ද්වාදසහත්ථං ථූපං කාරාපෙත්වා ගතො. තතො දෙවානම්පියතිස්සරඤ්ඤො භාතා චූළාභයො නාම කුමාරො තමබ්භුතං චෙතියං දිස්වා අභිප්පසන්නො තං පටිච්ඡාදෙන්තො තිංසහත්ථං චෙතියං පතිට්ඨාපෙසි. පුන දුට්ඨගාමණී අභයමහාරාජා තං පටිච්ඡාදෙත්වා අසීතිහත්ථං කඤ්චුකචෙතියං කාරාපෙසි. මහියඞ්ගණ ථූපස්ස පතිට්ඨානාධිකාරො එවං විත්ථාරතො වෙදිතබ්බො?

බොධිං පත්වාන සම්බුද්ධො බොධිමූලෙ නරාසභො

නිසීදිත්වාන සත්තාහං පාටිහීරං තතො අකා.

තතො පුබ්බුත්තරෙ ඨත්වා පල්ලඞ්කා ඊසකෙ ජිනො

අනිමිසෙන නෙත්තෙන සත්තාහං තං උදික්ඛයි.

චඞ්කමිත්වාන සත්තාහං චක්ඛමෙ රතනාමයෙ

විචිනිත්වා ජිනො ධම්මං වරං සො රතනාඝරෙ.

අජපාලම්හි සත්තාහං අනුභොසි සමාධිජං

රම්මෙ ච මුචලින්දස්මිං විමුත්තිසුඛමුත්තමං.

රාජායතනමූලම්හි සත්තරත්තින්දිවං වසී

දන්තපොනොදකං සක්කො අදාසි සත්ථුනො තදා.

චතුහි ලොකපාලෙහි සිලාපත්තං සමාහටං චතුක්කමෙකකං කත්වා අධිට්ඨානෙන නායකො.

වාණිජෙහි තදා දින්නං මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩිකං

තහිං පන ගහෙත්වාන හත්තකිච්චං අකා ජිනො.

ගණ්හිංසු සරණං තස්ස තපුස්සභල්ලිකා උභො

සරණං අගමුං තෙ තං සත්ථු දින්නසිරොරුහා.

ගන්ත්වාන තෙ සකං රට්ඨං ථූපං කත්වා මනොරමං

නමස්සිංසු ච පූජෙසුං ද්වෙභාතිකොපාසකා.

ඉති සො සත්තසත්තාහං වීතිනාමෙසි නායකො?

බ්‍රහ්මුනා යාචිතො සත්ථා ධම්මචක්කං පවත්තිතුං.

තතො බාරාණසිං ගන්ත්වා ධම්මචක්කං පවත්තයි

කොණ්ඩඤ්ඤො දෙසිතෙ ධම්මෙ සොතාපත්තිඵලං ලභි.

බ්‍රහ්මානො'ට්ඨාරසකොටී දෙවතා ච අසඞ්ඛියා

සොතාපත්තිඵලං පත්තා ධම්මචක්කෙ පවත්තිතෙ.

පත්තො පාටිපදෙ වප්පො භද්දියො දුතියෙ ඵලං,
තතියෙ ච මහානාමො අස්සජී ච චතුත්ථියං.

තෙ සබ්බෙ සන්නිපාතෙත්වා පඤ්ච'මෙ පඤ්චවග්ගියෙ,
අනත්තසුත්තං දෙසෙත්වා බොධියග්ග ඵලෙන තෙ.

බොධිං පාපෙත්වා පඤ්චාහෙ යසත්ථෙරාදිකෙ ජනෙ,
තතො මග්ගන්තරෙ තිංසකුමාරෙ භද්දවග්ගියෙ.

උරුවෙලං තතො ගන්ත්වා උරුවෙලාය සඤ්ඤිතං,

උරුවෙලෙනනුඤ්ඤාතො උරුවෙලනාගං දමි.

තං තං දමී ජිනො නාගං දමනෙන උරාදිගං,
තථාගතං නිමන්තිංසු දිස්වා තෙ පාටිහාරියං.

ඉධෙව වනසණ්ඩස්මිං විහාරෙත්වා මහාමුනී,
උපට්ඨාහාමසෙ සබ්බෙ නිච්චභත්තෙන තං මයං.

උරුවෙලකස්සපස්ස මහායඤ්ඤෙ උපට්ඨිතෙ,
තස්ස'ත්තනො නාගමනෙ ඉච්ඡාචාරං විජානිය.

උත්තරකුරුතො භික්ඛං හරිත්වා දිපදුත්තමො,
අනොතත්තදහෙ භුත්වා සායන්හ සමයෙ සයං.

බොධිතො නවමෙ මාසෙ ඵුස්සපුණ්ණමියං ජිනො,
ලඞ්කාදීපං විසොධෙතුං ලඞ්කාදීපමුපාගමි.

යක්ඛෙ දමිත්වා සම්බුද්ධො ධාතුං දත්වාන නායකො,
ගන්ත්වාන උරුවෙලං සො වසී තත්ථ වනෙ ජිනො.

පඨමගමනකථා සමත්තා.

දුතියගමනෙ පන බොධිතො පඤ්චමෙ වස්සෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ වසන්තො චූළොදර'මහොදරානං මාතුලභාගිනෙය්‍යානං නාගානං මණිපල්ලඞ්කං නිස්සාය සඞ්ගාමං පච්චුපට්ඨිතං දිස්වා සයං පත්තචීවරමාදාය චිත්තමාසස්ස කාළපක්ඛෙ උපොසථදිවසෙ නාගදීපං ගන්ත්වා තෙසං සඞ්ගාමමජ්ඣෙ ආකාසෙ නිසින්නො අන්ධකාරං අකාසි. තෙ අන්ධකාරාභිභූතෙ සමස්සාසෙත්වා ආලොකං දස්සෙත්වා අත්තනො සරණභූතානං තෙසං සාමග්ගිකරණත්ථං ඵලහරිතරුක්ඛං චාලෙන්තො විය ධම්මං දෙසෙසි. තෙ උභොපි ධම්මෙ පසීදිත්වා තම්පි පල්ලඞ්කං තථාගතස්ස අදංසු. භගවා පල්ලඞ්කෙ නිසින්නො දිබ්බන්නපානෙහි සන්තප්පිතො භත්තානුමොදනං කත්වා අසීතිකොටියො නාගෙ සරණෙසු ච සීලෙසු ච පතිට්ඨාපෙසි. තස්මිං සමාගමෙ මහොදරස්ස මාතුලො මණිඅක්ඛිකො නාම නාගරාජා භගවන්තං පුන කල්‍යාණිදෙසමාගමනත්ථං. අයාචි. භගවා පන තුණ්හීභාවෙන අධිවාසෙත්වා ''ජෙතවනමෙව ගතො.

එවඤ්හි සො නාගදීපං උපෙතො,
මාරාභිභූ සබ්බවිදූ සුමෙධො;
දමෙත්ව නාගෙ කරුණායුපෙතො,
ගන්ත්වා වසී ජෙතවනෙ මුනින්දො.

දුතියගමනකථා සමත්තා.

තතියගමනෙ පන බොධිතො අට්ඨමෙ වස්සෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ විහරන්තො භගවා? ''මම පරිනිබ්බානතො පච්ඡා තම්බපණ්ණිදීපෙ සාසනං පතිට්ඨහිස්සති, සො දීපො බහු භික්ඛුභික්ඛුනීඋපාසකොපාසිකාදි අරියගණසෙවිතො කාසාවපජ්ජොතො භවිස්සති, මය්හං චතුන්නං දාඨාධාතූනං අන්තරෙ එකා දාඨා ච දක්ඛිණඅක්ඛධාතු ච නලාටධාතු ච රාමගාමවාසීහි ලද්ධො එකකොට්ඨාසො ච අඤ්ඤෙ බහුසරීරධාතු ච කෙසධාතුයො ච තත්ථෙව පතිට්ඨහිස්සන්ති අනෙකානි සඞ්ඝාරාමසහස්සානි ච. බුද්ධධම්මසඞ්ඝරතනෙ පතිට්ඨිතසද්ධො මහාජනො භවිස්සති. තස්මා ලඞ්කාදීපං ගන්ත්වා තත්ථ සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා ආගන්තුං වට්ටතී ''ති චින්තෙත්වා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි? ''ආනන්ද චතුපටිසම්භිදප්පත්තානං පඤ්චසතමහාඛීණාසවානං භික්ඛූනං පටිවෙදෙහි. අම්හෙහි සද්ධිං ගන්තබ්බ ''න්ති. ආනන්දත්ථෙරො කපිලවත්ථුකොළිය නගරවාසීනං පඤ්චසතමහාඛීණාසවානං භික්ඛූනං පටිවෙදෙසි. තෙ පටිවෙදිතා පඤ්චසතඛීණාසවා පත්තචීවරධාරා හුත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ නමස්සමානා අට්ඨංසු. සත්ථුනො පන සලලාය නාම ගන්ධකුටියා අවිදූරෙ රත්තසෙතනීලුප්පලකුමුදපදුමපුණ්ඩරීකසතපත්තසහස්සපත්තජලජෙහි සොගන්ධික නානාපුප්ඵෙහි සඤ්චන්නා,සුභසොපානා, පසාදිතසමතිත්තිකකාකපෙය්‍යාසුරමණීයසීතලමධුරොදකා සුඵුල්ලපුප්ඵඵලධාරිත නානාවිධවිචිත්තසාලසලලචම්පකාසොකරුක්ඛනාගරුක්ඛාදීහි සුසජ්ජිතභූමිපදෙසා අච්චන්තරමණීයා පොක්ඛරණී අත්ථි. තත්ථ අධිවත්ථො මහානුභාවො සුමනොනාම නාගරාජා සොළසසහස්සමත්තාහි නාගමාණවිකාහි පරිවුතො මහන්තං සිරිසම්පත්තිං අනුභවමානො තථාගතස්ස රූපසොභග්ගප්පත්තං අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා මහන්තං සුඛසොමනස්සං අනුභවමානො අත්තනො මාතරං නන්දනාගමාණවිකං ගරුට්ඨානෙ ඨපෙත්වා තස්සා වෙය්‍යාවච්චං කුරුමානො තස්මිංයෙව පොක්ඛරණිං අජ්ඣාවසති. සත්ථා පන අත්තනො ගමනං සංවිධානානන්තරෙ සුමනං නාගරාජානං අවිදූරෙ ඨිතං ආමන්තෙත්වා සපරිවාරො ආගච්ඡ හීති ආහ. සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා අත්තනො පරිවාරෙ ඡකොටිමත්තෙ නාගෙ ගහෙත්වා සුපුප්ඵිතචම්පකරුක්ඛං තථාගතස්ස

සූරියරංසිනිවාරණත්ථං ඡත්තං කත්වා ගණ්හි. අථ භගවා රවිරස්මිපත්ථටසුවණ්ණපබ්බතො විය විරොචමානො අත්තනො පත්තචීවරමාදාය ආකාසං අබ්භුග්ගඤ්ඡි. සත්ථාරං පරිවාරෙත්වා ඨිතා තෙ පඤ්චසතඛීණාසවාපි සකං සකං පත්තචීවරමාදාය ආකාසං උග්ගන්ත්වා සත්ථාරං පරිවාරයිංසු. සත්ථා පඤ්චසතඛීණාසවපරිවුතො විසාඛපුණ්ණමුපොසථදිවසෙ කල්‍යාණියං ගන්ත්වා මහාරහෙ මණ්ඩපමජ්ඣෙ පඤ්ඤත්තවර බුද්ධාසනෙ පඤ්චසතඛීණාසවපරිවුතො හුත්වා නිසීදි.

අථ මණිඅක්ඛිකො නාම නාගරාජා බුද්ධපමුඛං භික්ඛු සඞ්ඝං අනෙකෙහි දිබ්බෙහි ඛජ්ජභොජ්ජෙහි සන්තප්පෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. සත්ථා තස්ස හත්තානුමොදනං කත්වා සුමනකූටෙ පදලඤ්ඡනං දස්සෙත්වා තස්මිං පබ්බතපාදෙ අනෙකපාදපාකිණ්ණභූමිප්පදෙසෙ නිසින්නො දිවාවිහාරං කත්වා තතො වුට්ඨාය දීඝවාපිචෙතියට්ඨානෙ සමාපත්තිං සමාපජ්ජි. මහාපථවී උදකපරියන්තං කත්වා සතවාරං සහස්සවාරං සඞ්කම්පි. තත්ථ මහාසෙනං නාම දෙවපුත්තං ආරක්ඛත්ථාය නිවත්තෙත්වා තතො වුට්ඨාය මහාථූපට්ඨානෙ තථෙව සමාපත්තිං සමාපජ්ජි. මහාපථවි තථෙව කම්පි. තත්‍රාපි විසාලරූප දෙවපුත්තං ආරක්ඛං ගණ්හනත්ථාය ඨපෙත්වා තතො වුට්ඨාය ථූපාරාම චෙතියට්ඨානෙ තථෙව නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජි. මහාපථවී තථෙව කම්පි. තත්ථ ච පථවිපාල දෙවපුත්තං ආරක්ඛත්ථාය. නිවත්තෙත්වා තතො වුට්ඨාය මරිචවට්ටිචෙතියට්ඨානං ගන්ත්වා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං සමාපත්තිං අප්පයි. පථවි තථෙව කම්පි. තස්මිං ඨානෙ ඉන්දකදෙවපුත්තං ආරක්ඛං ගණ්හනත්ථාය ඨපෙසි. තතො වුට්ඨාය කාචරගාමචෙතියට්ඨානෙ තථෙව සමාපත්තිං සමාපජ්ජි. පථවි තථෙව කම්පි. (තස්මිං ඨානෙ මහාඝොස දෙවපුත්තං ආරක්ඛං ගණ්හනත්ථාය නියාදෙසි) එතස්මිං මහාචෙතියට්ඨානෙ මහාඝොසං නාම දෙවපුත්තං ආරක්ඛං ගහණත්ථාය නිවත්තෙත්වා තතො වුට්ඨාය තිස්සමහාවිහාරචෙතියට්ඨානෙ තථෙව සමාපත්තිං සමාපජ්ජි. පථවි තථෙව කම්පි. තත්ථ මණිමෙඛලං නාම දෙවධීතරං ආරක්ඛං ගාහාපෙත්වා තතො නාගමහාවිහාරචෙතියට්ඨානෙ තථෙව සමාපත්තිං සමාපජ්ජි. පථවි තථෙව කම්පි. තස්මිම්පි මහින්දං නාම දෙවපුත්තං ආරක්ඛං ගහණත්ථාය ඨපෙසි. තතො වුට්ඨාය මහාගඞ්ගාය දක්ඛිණදිසාභාගෙ සෙරු නාම දහස්ස අන්තෙ වරාහ නාම සොණ්ඩිමත්ථකෙ අතිමනොරමං උදකබුබ්බුළකෙලාසකූටපටිභාගං චෙතියං පතිට්ඨහිස්සතී’ති පඤ්චසතඛීණාසවෙහි සද්ධිං නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජි. ඛහලසනමහාපථවි පරිබ්භමිතකුම්භකාරචක්කං විය පභින්නමදමහා හත්ථිනාගස්ස කුඤ්චනාදකරණං විය උච්ඡුකොට්ටන යන්ත-මුඛසද්දො විය (ච) සතවාරං සහස්සවාරං නදමානා සොමනස්සප්පත්තා විය සකලලඞ්කාදීපං උන්නාදං කුරුමානා සංකම්පි. තතො වුට්ඨාය සුමනනාගරඤ්ඤො හත්ථෙසු ඨිත චම්පකරුක්ඛතො පුප්ඵානි ආදාය තත්ථ පූජෙත්වා පුනප්පුනං තං ඔලොකෙසි. සො සත්ථාරං වන්දිත්වා මයා භන්තෙ කිං කත්තබ්බන්ති පුච්ඡි. ඉමස්ස ඨානස්ස ආරක්ඛං කරොහීති ආහ. සො තං සුත්වා භන්තෙ තුම්හාකං ගන්ධකුටිං මම ආරක්ඛං කරොන්තස්ස රූපසොභග්ගප්පත්තං අසීත්‍යානුබ්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්පභාද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණවිචිත්තං දස්සනානුත්තරියභූතං පස්සන්තස්ස මනොසිලාතලෙ සීහනාදං නදන්තො තරුණසීහො විය ගජ්ජන්තො පාවුස්සකමහාමෙඝො විය ආකාසගඞ්ගං ඔතරන්තො විය රතනදාමං ගන්ථෙන්තො විය ච අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං සවනීයසරං විස්සජ්ජෙත්වා බ්‍රහ්මඝොසං නිච්ඡාරෙන්තො නානානයෙහි විචිත්තකථං කථයමානානං සවනානුත්තරියභූතං සංසාරණ්ණවනිමුග්ගානං තාරණසමත්ථං මධුර ධම්මදෙසනං සුණන්තස්ස, ඤාණිද්ධියා කොටිප්පත්තෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාදයො අසීතිමහාසාවකෙ පස්සන්තස්ස, තත්ථෙව මය්හං වසනං රුච්චති. න සක්කොමි අඤ්ඤත්ථ තුම්හෙහි විනා වසිතුන්ති ආහ. භගවා තස්ස කථං සුත්වා නගරාජ, ඉමං පදෙසං තයා චිරං වසිතට්ඨානං. කකුසන්ධස්ස භගවතො ධාතු ඉමස්මිංයෙව ඨානෙ පතිට්ඨිතා, ත්වමෙව තස්මිං කාලෙ වරනිද්දො නාම නාගරාජා හුත්වා තස්සා ධාතුයා ආරක්ඛං ගහෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජං කරොන්තො චිරං විහාසි. පුන කොණාගමනස්ස භගවතො ධාතු ඉමස්මිංයෙව ඨානෙ පතිට්ඨිතා ත්වමෙව තස්මිං කාලෙ ජයසෙනො නාම දෙවපුත්තො හුත්වා තස්සා ධාතුයා ආරක්ඛං ගහෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජං කත්වා තත්ථෙව චිරං විහාසි. පුන කස්සපස්ස භගවතො ධාතු ඉමස්මිංයෙව ඨානෙ පතිට්ඨිතා. ත්වමෙව තස්මිං කාලෙ දීඝසාලො නාම නාගරාජා හුත්වා තාය ධාතුයා ආරක්ඛං ගහෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජං කරොන්තො විහාසි. මයි පන පරිනිබ්බුතෙ කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා මය්හං නලාටධාතුං ඉමස්මිංයෙව ඨානෙ පතිට්ඨාපෙස්සති, තස්මා ත්වං ඉමස්ස ඨානස්ස ආරක්ඛං කරොහීති වත්වා පඤ්චසීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා පඤ්චසතඛීණාසවෙහි සද්ධිං චෙතියට්ඨානං පදක්ඛිණං කත්වා ත්වං අප්පමත්තො හොහීති වත්වා ආකාසං උප්පතිත්වා ජෙතවනමෙව ගතො.

තස්ස පන නාගරඤ්ඤො මාතා ඉන්දමානවිකා නාම ආගන්ත්වා තථාගතං වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා, භන්තෙ මම පුත්තො සුමනො නාම නාගරාජා කුහින්ති ආහ. තව පුත්තො තම්බපණ්ණිදීපෙ මහාවාලුකගඞ්ගාය දක්ඛිණභාගෙ සෙරු නාම දහස්ස සමීපෙ වරාහ නාම සොණ්ඩියං සමාධි අප්පිතත්තා අත්තනො පරිවාරෙ ඡකොටිමත්තෙ නාගෙ ගහෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ ඉතො පට්ඨාය තුම්හාකං දස්සනං දුල්ලභං, ඛමථ මෙති අච්චයං දෙසෙත්වා මහතිං නාගසම්පත්තිං ගහෙත්වා පුත්තස්ස සුමනනාගරාජස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මහතිං ඉස්සරියසම්පත්තිං අනුභවන්ති තත්ථෙව ආරක්ඛං ගහෙත්වා චිරං විහාසි.

මහාපඤ්ඤො මහාසද්ධො මහාවීරො මහාඉසි,
මහාබලෙන සම්පන්නො මහන්තගුණභූසිතො;
ගන්ත්වාන තම්බපණ්ණිං සො සත්තානුද්දයමානසො,
ගන්ත්වා නාගවරං දීපං අගා ජෙතවනං විදූ.

අතිසයමතිසාරො සාරදානං කරොන්තො,

අතිඅධිරමණීයො සබ්බලොකෙකනෙත්තො;
අතිගුණධරණීයො සබ්බසත්තෙ තමග්ගං,
අතිවිපුලදයො තානෙතුමාගා සුදීපං.

තතියගමනකථා සමත්තා.

ඉති අරියජනපසාදනත්ථාය කතෙ ධාතුවංසෙ තථාගතස්ස ගමනං නාම පඨමො පරිච්ඡෙදො.

ආගන්ත්වා තම්බපණ්ණිං සො සත්තානුද්දයමානසො

පුන ගන්ත්වා නාගදීපං අගා ජෙතවනං වරං

අතිසයමතිසාරො සාරදානෙක රත්තො

අතිධිතිරමණීයො සබ්බලොකෙකනෙත්තො

අතිගුණරමණීයං සබ්බසන්තෙකමග්ගං

අතිවිපුලදයත්තා ලඞ්කමාගා සුදීපං

ඉති සීහළභාසාය කතෙ ධාතුවංසෙ දිස්සතෙ.

2. පරිනිබ්බානකථා

සත්ථා පන තතො පඤ්චචත්තාලීසවස්සානි තිපිටකපරියත්තිධම්මං දෙසෙත්වා වෙනෙය්‍යජනෙ සංසාරතො චතුඅරියමග්ගඵලපටිලාභවසෙන උද්ධාරෙත්වා නිබ්බානෙ පතිට්ඨාපෙත්වා පච්ඡිමෙ කාලෙ වෙසාලිනගරං උපනිස්සාය චාපාලචෙතියං නිස්සාය විහරන්තො මාරෙන පරිනිබ්බානත්ථාය ආරාධිතො සතො සම්පජානො ආයුසඞ්ඛාරෙ විස්සජ්ජෙසි. තස්ස විස්සට්ඨභාවං ආනන්දොයෙව අඤ්ඤාසි. අඤ්ඤො කොචිපි ජානන්තො නාම නත්ථි. තස්මා භික්ඛුසඞ්ඝම්පි ජානාපෙස්සාමීති ජෙතවනමහාවිහාරං ගන්ත්වා සබ්බං භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතාපෙත්වා භික්ඛවෙ තථාගතස්ස න චිරස්සෙව තිණ්ණං මාසානං අච්චයෙන පරිනිබ්බානං භවිස්සති, තුම්හෙ සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මෙසු සමග්ගා හුත්වා එකීභාවා හොථ, තුම්හෙ විවාදං මා කරොථ. අප්පමාදෙන තිස්සො සික්ඛා සම්පාදෙථාති වත්වා පුන දිවසෙ වෙසාලියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතා පටික්කමිත්වා භණ්ඩගාමං ගතො. භණ්ඩගාමතො හත්ථිගාමං හත්ථිගාමතො අම්බගාමං අම්බගාමතො ජම්බුගාමං ජම්බුගාමතො නිග්‍රොධගාමං නිග්‍රොධගාමතො භොගනගරං භොගනගරතො පාවානගරං පාවානගරතො කුසිනාරානගරං පත්තො. තත්ථ යමකසාලානමන්තරෙ ඨිතො ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙත්වා උත්තරසීසකං කත්වා මඤ්චකං පඤ්ඤාපෙහි කිලන්තොස්මි ආනන්ද නිපජ්ජිස්සාමී’ති ආහ. තං සුත්වා ආනන්දත්ථෙරො උත්තරසීසකං කත්වා මඤ්චකං පඤ්ඤාපෙත්වා චතුග්ගුණං සඞ්ඝාටිං අත්ථරිත්වා පඤ්චචත්තාලීසවස්සානි අසයිතබුද්ධසෙය්‍යං සයන්තො දක්ඛිණපස්සෙන සතො සම්පජානො අනුට්ඨානසඤ්ඤං මනසිකරිත්වා සීහසෙය්‍යං කප්පෙසි.

අතීතමද්ධාන භවෙ චරන්තො,
අනන්තසත්තෙ කරුණායුපෙතො;
කත්වාන පුඤ්ඤානි අනප්පකානි,
පත්තො සිවං ලොකහිතාය නාථො.

එවං හි සො දසබලොපි විහීනථාමො,
යමස්ස සාලාන නිපජ්ජි මජ්ඣෙ;
කත්වාන සඤ්ඤඤ්හි අනුට්ඨහානං,
ස ඉද්ධිමා මාරමුඛං පවිට්ඨො.

තස්මිං ඛණෙ සමකසාලා සුපුප්ඵිතා අහෙසුං. න කෙවලං යමකසාලායෙව සුපුප්ඵිතා, අථ ඛො දසසහස්සී ලොකධාතු චක්කවාළෙසු සාලරුක්ඛාපි පුප්ඵිතා. න සාලරුක්ඛායෙව සුපුප්ඵිතා, අථ ඛො යං කිඤ්චි පුප්ඵුපගඵලූපග රුක්ඛජාතං සබ්බම්පි පුප්ඵඤ්ච ඵලඤ්ච ගණ්හි. ජලෙසු ජලපදුමානි ථලෙසු ථලපදුමානි ඛන්ධෙසු ඛන්ධපදුමානි සාඛාසු සාඛාපදුමානි ලතාසු ලතාපදුමානි ආකාසෙ ඔලම්බපදුමානි පිට්ඨිපාසාණෙ භින්දිත්වා සතපත්තපදුමානි සුපුප්ඵිතානි අහෙසුං. පථවිතො යාව බ්‍රහ්මලොකො තාව දසසහස්සි චක්කවාළා එකමාලාගුණා විය අහෙසුං. දෙවා ආකාසතො දිබ්බමන්දාරවපාරිච්ඡත්තකකොවිළාරපුප්ඵානි ච චන්දනචුණ්ණානි ච සමාකිරන්ති. දිබ්බතුරියසඞ්ගිතියො ච අන්තලික්ඛෙ පවත්තන්ති. අනෙකානි අච්ඡරියසහස්සානි අහෙසුං. එවං පූජාවිසෙසෙ පවත්තමානෙ පඨමයාමෙ සුභද්දපරිබ්බාජකං විනෙත්වා මජ්ඣිමයාමෙ දසසහස්සි ලොකධාතු දෙවතානං අනුසාසිත්වා පච්ඡිමයාමාවසානෙ පඨමජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය දුතියජ්ඣානං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජි. තතො වුට්ඨාය ආකාසානඤ්චායතනං විඤ්ඤාණඤ්චායතනං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජි. තතො වුට්ඨාය පඨමජ්ඣානං දුතියජ්ඣානං තතියජ්ඣානං චතුත්ථජ්ඣානඤ්ච සමාපජ්ජි. තතො වුට්ඨාය එත්ථන්තරතො අනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

මහාමොහතමං හන්ත්වා සත්තානං හදයස්සිතං,
රවීව ජොතමානො සො ලොකස්ස අනුකම්පකො;
වස්සානි පඤ්චතාලීසං කත්වා සත්තහිතං බහුං,
අධුනා අග්ගික්ඛන්ධොව පරිනිබ්බායි සො ජිනො.

එවං පන භගවති පරිනිබ්බුතෙ විස්සකම්මදෙවපුත්තො තථාගතස්ස සරීරප්පමාණං වරදොණිං රතනෙහි මාපෙත්වා විසුද්ධකප්පාසෙහි තථාගතස්ස සරීරං වෙඨෙත්වා රතනදොණියං පක්ඛිපිත්වා ගන්ධතෙලෙහි පූරෙත්වා අපරාය දොණියා පිදහිත්වා සබ්බගන්ධදාරුචිතකං කත්වා යෙභුය්‍යෙන දෙවතායො ලොහිතචන්දනසටිකායො ආදාය චිතකායං පක්ඛිපිත්වා අග්ගිං ගාහාපෙතුං නාසක්ඛිංසු. කස්මා? මහාකස්සපත්ථෙරස්ස අනාගතත්තා. සො ආයස්මා මහාකස්සපත්ථෙරො යෙභුය්‍යෙන බහුන්නං දෙවානං පියො මනාපො. ථෙරස්ස හි දානං දත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තානං පමාණො නාම නත්ථි. තස්මා දෙවතා තස්මිං සමාගමෙ අත්තනො කුලූපගත්ථෙරං අදිස්වා අම්හාකං මහාකස්සපත්ථෙරො කුහින්ති ඔලොකෙන්තො අත්තනො පරිවාරෙහි පඤ්චමත්තෙහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මග්ගං පටිපන්නොති ඤත්වා යාව ථෙරො ඉමස්මිං න සම්පත්තො චිතකං තාව න පජ්ජලතූති අධිට්ඨහිංසු. තස්මිං කාලෙ ථෙරො යෙභුය්‍යෙන තෙරසධුතඞ්ගධරෙහි පඤ්චමත්තෙහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ආගන්ත්වා චිතකං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා පාදපස්සෙ ඨිතො, භන්තෙ තුම්හාකං දස්සනත්ථාය ඉතො කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ

පදුමුත්තරසත්ථුනො පාදමූලෙ අභිනීහාරතො පට්ඨාය අවිජහිත්වා ආගතො. ඉදානි මෙ අවසානදස්සනන්ති පාදෙ ගහෙත්වා වන්දිතුං අධිට්ඨාසි.

මහාකස්සපථෙරො සො භික්ඛුසඞ්ඝපුරක්ඛතො;
එකංසං චීවරං කත්වා පග්ගහෙත්වාන අඤ්ජලිං.

පදක්ඛිණඤ්ච තික්ඛත්තුං කත්වා ඨත්වා පදන්තිකෙ;
පතිට්ඨහන්තු සීසෙ මෙ ජිනපාදෙති’ධිට්ඨහි.

සහාධිට්ඨානං චිතකා දුස්සානි ච විභින්දිය;
නික්ඛමිංසු තදා පාදා සනමුත්තොව වන්දිමා.

උභො හත්ථෙහි පග්ගය්හ ඨපෙත්වා අත්තනො සිරෙ;
වන්දිත්වා සත්ථුනො පාදෙ ඛමාපෙත්වා විසජ්ජයි.

පුණ්ණචන්දො යථා අබ්භං චිතකං පාවිසි තදා;
ඉදං අච්ඡෙරකං දිස්වා රවං රවි මහාජනො.

උට්ඨහිත්වාන පාචීනා චන්දො අත්ථඞ්ගතො යථා;
පාදෙ අන්තරධායන්තෙ අරොදිංසු මහාජනා.

තදා මල්ලරාජානො භගවතො සරීරකිච්චං කරිස්සාමාති වත්වා නානාවත්ථාභරණානි නිවාසෙත්වා පරිවාරයිංසු. තතො රාජානො මනුස්සා ච අග්ගිං දාතුං ආරභිංසු. තදා සක්කො? මයි පන පරිනිබ්බුතෙ සක්කො දෙවරාජා මණිජොතිරසං පසාරෙත්වා නික්ඛන්තඅග්ගිනා මම සරීරකිච්චං කරිස්සති. මණිඅග්ගිනො අවසානෙ මනුස්සා අග්ගිං කරිස්සන්තිති. එවං බුද්ධවචනං පරිභාවෙත්වා නික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා භගවතො සරීරකිච්චං කත්වා සමන්තතො උට්ඨහතූති අධිට්ඨහි.

තස්මිං ඛණෙ සයමෙව චිතකං අග්ගි ගණ්හි. සරීරං පන භගවතො ඣායාමානං ඡවිචම්මමංසනහාරුඅට්ඨිඅට්ඨිමිඤ්ජං අසෙසෙත්වා සුමනමකුළමුත්තාරාසිසදිසමෙව ධාතුයො අවසෙසා අහෙසුං.

පරිනිබ්බුතකාලෙපි සකලං කලුනං අහු;
පරිදෙවො මහා ආසි මහී උද්‍රියනං යථා.

දෙවතායානුභාවෙන සත්ථුනො චිතකො සයං;
තතො එකප්පහාරෙන පජ්ජලිත්ථ සමන්තතො.

යඤ්ච අබ්භන්තරං දුස්සං යං දුස්සං සබ්බබාහිරං
දුස්සෙ ද්වෙව න ඣායිංසු තෙසං දුස්සානමන්තරෙ;

යථා නිරුද්ධතෙලස්ස න මසී න ච ඡාරිකා;
එවමස්ස න දිස්සති බුද්ධගත්තස්ස ඣායතො.

සුමනමකුළසභාවා ච ධොතමුත්තාභමෙව ච;
සුවණ්ණවණ්ණසංකාසා අවසිස්සංසු ධාතුයො.

දාඨා චතස්සො උණ්හීසං අක්ඛකා ද්වෙ ච සත්තිමා;
න විකිණ්ණා තතො සෙසා විප්පකිණ්ණාව ධාතුයො.

අහොසි තනුකා ධාතු සාසපබීජමත්තිකා;
ධාතුයො මජ්ඣිමා මජ්ඣෙභින්නතණ්ඩුලමත්තිකා.

ධාතුයො මහති මජ්ඣෙ භින්නමුග්ගප්පමාණිකා;
ධාතුවණ්ණා තයො ආසුං බුද්ධාධිට්ඨානතෙජසා.

සාරිපුත්තස්ස ථෙරස්ස සිස්සො සරභූනාමකො;
ආදාය ජිනගීවට්ඨිං චිතකාතොව ධාතු සො.

සද්ධිං සිස්සසහස්සෙන චෙතියෙ මහියඞ්ගණෙ;
ඨපෙත්වා චෙතියං කත්වා කුසිනාරමගා මුනි.

ජළභිඤ්ඤො වසිප්පත්තො ඛෙමො කාරුණිකො මුනි;
සහසා චිතකාතොව වාමදාඨං සමග්ගහී.

ආකාසතො පතිත්වාපි නික්ඛමිත්වාපි සාලතො;
සමන්තතොම්බුමුග්ගන්ත්වා නිබ්බාපෙසුං ජලානලං.

මල්ලරාජගණා සබ්බෙ සබ්බගන්ධොදකෙන තං;
චිතකං ලොකනාථස්ස නිබ්බාපෙසුං මහෙසිනො.

එවං පන සබ්බලොකෙ කරුණාධිකො සම්මාසම්බුද්ධො වෙසාඛපුණ්ණමුපොසථෙ අඞ්ගාරදිවසෙ පරිනිබ්බුතො. දෙවමනුස්සානං සඞ්ගහකරණත්ථාය යමකසාලානමන්තරෙ චිතකං සත්තරත්තින්දිවං වසී. තතො වීසං හත්ථසතිකස්ස උපරි සත්තරත්තින්දිවං වසි. යාව අග්ගිපරිනිබ්බාපනං සත්තරත්තින්දිවං හොති.

තතො සත්තදිවසානි කුසිනාරායං මල්ලරාජපුත්තෙසු ගන්ධොදකෙන චිතකං නිබ්බාපයමානෙසු සාලරුක්ඛතො උදකධාරා නික්ඛමිත්වා චිතකං නිබ්බාපයිංසු. තතො දසබලස්ස ධාතුයො සුවණ්ණචඞ්ගොටකෙ පක්ඛිපිත්වා අත්තනො නගරෙ සන්ථාගාරෙ ඨපෙත්වා සත්තිපඤ්ජරං කත්වා ධනුපාකාරෙහි පරික්ඛිපාපෙත්වා සත්තාහං නච්චගීතවාදිතගන්ධමාලාදීහි මල්ලරාජපුත්තා සක්කාරං කරිංසු.

තතො තෙ මල්ලරාජානො රම්මං දෙවසභොපමං;
සබ්බථා මණ්ඩයිත්වාන සන්ථාගාරං තතො පන.

මග්ගං අලඞ්කරිත්වාන යාව මකුටචෙතියා;
හත්ථික්ඛන්ධෙ ඨපෙත්වාන හෙමදොණිං සධාතුකං.

ගන්ධාදීහිපි පූජෙත්වා කීළන්තා සාධුකීළිතං;
පවෙසෙත්වාන නගරං සන්ථාගාරෙ මනොරමෙ.

දසභූමස්මිං පල්ලඞ්කෙ ඨපෙත්වා ජිනධාතුයො;
උස්සයුං තෙ තදා ඡත්තෙ සන්ථාගාරසමන්තතො.

හත්ථීහි පරික්ඛිපාපෙසුං තතො අස්සෙ තතො රථෙ,
අඤ්ඤො'ඤ්ඤං පරිවාරෙත්වා තතො යොධෙ තතො ධනු;
ඉති පරික්ඛිපාපෙසුං සමන්තා යොජනං කමා,
තදා නච්චෙහි ගීතෙහි වාදිතෙහි ච පූජයුං.)

පරිනිබ්බානකථා සමත්තා.

තතො භගවතො පරිනිබ්බුතභාවං සුත්වා අජාතසත්තු මහාරාජා කොසිනාරකානං මල්ලානං සාසනං පෙසෙසි. අහම්පි ඛත්තියො භගවාපි ඛත්තියො සත්ථුනො සරීරධාතූනං ථූපඤ්ච මහඤ්ච කරොමීති. තෙනෙව උපායෙන වෙසාලියං ලිච්ඡවිරාජානො ච කපිලවත්ථුම්හි සක්‍යරාජානො ච අල්ලකප්පකෙ බුලයො ච රාමගාමකෙ කොළියා ච වෙඨදීපකෙ බ්‍රාහ්මණො ච පාවායං පාවෙය්‍යකා ච සාසනං පෙසෙත්වා සබ්බෙ එකතො හුත්වා කොසිනාරකෙහි සද්ධිං විවාදං උප්පාදෙසුං. තෙසං පන ආචරියො ද්‍රොණබ්‍රාහ්මණො නාම. සො තෙසං? මා හොන්තො විග්ගහවිවාදං කරොථ, අම්හාකං භගවා ඛන්තිවාදීයෙවාති වත්වා තාදිසස්ස ච ඛන්තිමෙත්තානුද්දයසම්පන්නස්ස සරීරභාගෙ කලහං කාතුං අයුත්තන්ති ආහ.

(රාජා අජාතසත්තු ච ලිච්ඡවී ච නරාධිපා;
සක්‍යා ච අල්ලකප්පා ච කොළියාපි ච රාමකෙ.

බ්‍රාහ්මණො වෙඨදීපො ච මල්ලපාවෙය්‍යකාපි ච;
මල්ලා ච ධාතු අත්ථාය අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදයුං.

එවං සන්තෙ තදා දොණො බ්‍රාහ්මණො එතදබ්‍රවී;
සුණන්තු භොන්තො මෙ වාචං හිතමත්ථුපසංහිතං.

ඛන්තිවාදී ඉසිකාලෙ ධම්මපාලකුමාරකෙ;
ඡද්දන්තෙ භූරිදත්තෙ ච චම්පෙය්‍යො සඞ්ඛපාලකෙ.

මහාකපිජාතකාලෙ අම්හාකං ලොකනායකො;
කොපං අකත්වා අඤ්ඤෙසු ඛන්තිමෙව අකා ජිනො.

සිට්ඨාසිට්ඨෙ සුඛෙ දුක්ඛෙ ලාභාලාභෙ යසායසෙ;
තාදී ලක්ඛණසම්පන්නො ඛන්තිවාදෙසු කා කථා.

එවං භවතං විවාදෙ සම්පහාරො න සාධුකො;
සබ්බෙව සහිතා හොථ සමග්ගා මොදමානකා.

තථාගතස්ස සාරීරං අට්ඨභාගං කරොමසෙ;
ථූපා විත්ථාරිතා හොන්තු පසන්නා හි බහුජ්ජනා.

තෙන හි විභජෙහි ත්වං අට්ඨභාගන්තු බ්‍රාහ්මණ;
ථූපා විත්ථාරිතා හොන්තු පසන්නා හි බහුජ්ජනා.

එවං වුත්තෙ තදා දොණො බ්‍රාහ්මණො ගණජෙට්ඨකො;
සුවණ්ණං නාළිං කත්වාන සමං භාජෙසි රාජුනං.

සොළසනාළියො ආසුං සබ්බා තා සෙසධාතුයො;
එකෙකපුරවාසීනං ද්වෙ ද්වෙ දොණො අදා තදා.

ධාතුයො ච ගහෙත්වාන හට්ඨතුට්ඨා නරාධිපා;
ගන්ත්වා සකෙ සකෙ රට්ඨෙ චෙතියානි අකාරයුං.

දොණො තුම්බං ගහෙත්වාන කාරෙසි තුම්බචෙතියං;
අඞ්ගාරථූපං කාරෙසුං මොරියා හට්ඨමානසා.

එකා දාඨා තිදසපුරෙ එකා නාගපුරෙ අහු;
එකා ගන්ධාරවිසයෙ එකා කාලිඞ්ගරාජිනො.)

තත්ථ දොණොති? තදා ගණාචරියො. සො ධාතුයො විභජන්තො එකං දක්ඛිණදාඨාධාතුං ගහෙත්වා වෙඨන්තරෙ ඨපෙසි. තදා සක්කො අජ්ජ දක්ඛිණදාඨාධාතුං කො ලභතීති චින්තෙත්වා වෙඨන්තරෙ පස්සි. සො රතනචඞ්ගොටකං ගහෙත්වා අදිස්සමානකායෙන ගන්ත්වා ධාතුං ගහෙත්වා තාවතිංසභවනෙ චූළාමණිචෙතිය එකයොජනුබ්බෙධංයෙව මහන්තං ථූපං කත්වා ඨපෙසි. එකං දක්ඛිණදාඨාධාතුං පාදග්ගන්තරෙ අක්කමිත්වා ගණ්හි. එත්තාවතා තාවතිංසභවනදන්තධාතුකථා පරිපුණ්ණා වෙදිතබ්බා.

තදා ජයසෙනො නාම නාගරාජා භගවතො පරිනිබ්බුතභාවං සුත්වා අජ්ජ පච්ඡිමදස්සනං පස්සිස්සාමීති මහන්තං නාගරාජසම්පත්තිං ගහෙත්වා කුසිනාරං ගන්ත්වා මහාපූජං කත්වා එකමන්තං ඨත්වා පාදග්ගන්තරෙ ඨිතං ධාතුං දිස්වා නාගෙද්ධිබලෙන ගහෙත්වා නාගභවනං නෙත්වා නාගපුරස්ස මජ්ඣෙ රතනඛචිතෙ චෙතියෙ ඨපෙසි. තං තම්බපණ්ණියං කාකවණ්ණතිස්සරාජකාලෙ මහාදෙවත්ථෙරස්ස සිස්සො මහින්දත්ථෙරො නාම නාගභවනං ගන්ත්වා දක්ඛිණදාඨං ගහෙත්වා තම්බපණ්ණියං සෙරුනගරං හරිත්වා ගිරිඅභයස්ස සෙරුනගරපබ්බතන්තරෙ චෙතියං කාරාපෙත්වා ඨපෙසි.

එත්තාවතා නාගභවනදන්තධාතුකථා පරිපුණ්ණා වෙදිතබ්බා.

තත්‍රායං ගන්ධාරවාසිනොති? එකා වාමදාඨා දොණො නාම ආචරියො නිවත්ථ වත්ථන්තරෙ ඨපෙත්වා ගණ්හි. තදා එකො ගන්ධාරවාසී පුබ්බෙ ලද්ධබ්‍යාකරණො කතාභිනීහාරො වත්ථන්තරෙ ඨිතපිදන්තධාතුං දිස්වා කුසලචිත්තෙන තතො දන්තධාතුං ගහෙත්වා ගන්ධාරවාසිකෙහි සද්ධිං අත්තනො රට්ඨං ගන්ත්වා චෙතියවනෙ ඨපෙසි.

එත්තාවතා වාමදන්තධාතුකථා පරිපුණ්ණා වෙදිතබ්බා.

තත්ථ අධො වාමදන්තධාතුං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සිස්සො ඛෙමො නාම මුනි ජාලචිතකතොව උප්පතිත්වා වාමදාඨං ගහෙත්වා කාලිඞ්ගපුරං නෙත්වා බ්‍රහ්මදත්තස්ස රඤ්ඤො සමීපං ගන්ත්වා දන්තධාතුං දස්සෙත්වා? මහාරාජ

වාමදන්තධාතුං භගවා තමෙව ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ යාව ගුහසීවපරම්පරා දෙවමනුස්සානං අත්ථං කරිත්වා පරියොසානෙ ගුහසීවරඤ්ඤො පාහෙස්සතීති (නීයාදෙතුං) ආහාති නීයාාදෙසි.

අපරභාගෙ හෙමමාලා රාජකඤ්ඤා දන්තකුමාරෙන සද්ධිං බ්‍රාහ්මණවෙසං ගහෙත්වා දන්තධාතුං ආදාය පලායිත්වා වාණිජෙ ආරොචෙත්වා නාවා වෙගෙන ගන්ත්වා චෙව නාගසුපණ්ණෙහි මහන්තං පූජං කාරෙත්වා අනුක්කමෙනාගන්ත්වා ජම්බුකොළපට්ටනං පත්වා දිජවරස්ස ආචික්ඛිතමග්ගෙන අනුරාධපුරං පත්වා කිත්තිස්සිරිමෙඝස්ස පවත්තිං පුච්ඡිත්වා නවවස්සආයුසමානො තීසු සරණෙසු පසන්නභාවං සුත්වා මෙඝගිරි මහාථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිත්වා දන්තධාතුං ජම්බුදීපතො ගහෙත්වා ආගතභාවං ආරොචෙත්වා දස්සෙසි. දිස්වා ච පන පීතියා ඵුටො උභින්නම්පි සඞ්ගහං කත්වා මහාවිහාරං අලඞ්කාරෙත්වා ජිනදන්තධාතුං ඨපෙත්වා එකං භික්ඛුං පෙසෙත්වා තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආරොචාපෙසි. තං සුත්වා රාජා පීතිපාමොජ්ජො චක්කවත්තිස්ස සිරිසම්පත්තො දළිද්දො විය තස්ස පාටිහාරියං දිස්වා වීමංසිත්වා නික්කඞ්ඛො හුත්වා සකලලඞ්කාදීපෙන පූජෙසි. එතෙන නයෙන පූජං කත්වා එකදිවසෙනෙව නවලක්ඛං පූජෙසි.

සීහළින්දො උභින්නම්පි බහූනි රතනානි ච;
ගාමෙ ච ඉස්සරෙ චෙව දත්වාන සඞ්ගහං අකා.

එත්තාවතා අධොදාඨාධාතුකථා පරිපුණ්ණා වෙදිතබ්බා.

චත්තාලීස සමා දන්තා කෙසා ලොමා ච සබ්බසො දෙවා හරිංසු එකෙකං චක්කවාළපරම්පරා.

තත්‍ර වචනෙ, චත්තාලීස සමා දන්තාති? සෙසදන්තා ච කෙසා ච ලොමා ච නඛා ච සබ්බසොපි මයි පරිනිබ්බුත-කාලෙ මා ඩය්හන්තු ලුඤ්චිත්වා ආකාසෙ පතිට්ඨන්තු එකෙකචක්කවාළඤ්ච එකෙකකෙසලොමනඛදන්තධාතුපරම්පරා නෙත්වා චෙතියං කාරෙත්වාන දෙවමනුස්සානං අත්ථං කරොතූති අධිට්ඨහි. තස්මා පරිනිබ්බුතකාලතො යාව සරීරං න ඩය්හති තාව ඡබ්බණ්ණරස්මියො ලොමධාතු න පජහති. දොණබ්‍රාහ්මණොපි ධාතුවිභජනාවසානෙ වෙඨන්තරෙ ච නිවාසනන්තරෙ ච පාදග්ගන්තරෙ ච ධාතූනං විනට්ඨභාවං ඤත්වා පඨවියං උත්තානකොයෙවජාතො. තදා සක්කො දෙවරාජා දිස්වා අයං දොණාචරියො ධාතු අත්ථාය අනුපරිවත්තෙත්වා විනාසං පාපුණෙය්‍ය අහං වීණාචරියවෙසං ගහෙත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා සොකං විනොදෙස්සාමීති සක්කරූපං ජහිත්වා වීණාචරියවෙසං ගහෙත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එකමන්තං ඨිතො දිබ්බගීතං ගායිත්වා වීණං වාදෙන්තො නානප්පකාරං උදානෙසි. යං ධම්මමෙතං පුරිසස්ස වාදං ජින්දිස්සාමීති වත්වා කථාය සොතූනං ලොභං පරස්ස අත්ථං විනාසෙත්වා අතිලොභෙන පුරිසො පාපකො හොතීති. හංසරාජජාතකං දීපෙත්වා යං ලද්ධං තං සුලද්ධන්ති ආහ. තං සුත්වා දොණො අයං වීණාචරියො මය්හං ථෙනභාවං අඤ්ඤාසීති සොකං විනොදෙත්වා උට්ඨාය ආවජ්ජමානො තුම්බං දිස්වා යෙන භගවතො සරීරධාතුයො මිතා සොපි ධාතුගතිකොව. ඉදං ථූපං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා තුම්බං ගහෙත්වාන චෙතියෙ ඨපෙසි. මොරියා අඞ්ගාරං ගහෙත්වා අඞ්ගාරචෙතියං නාම කාරෙසුං.

(නගරෙ කපිලවත්ථුම්හි සම්මාදිට්ඨී බහුජ්ජනො;
තත්ථ සාරීරිකං ථූපං අකාසි රතනාමයං.

නගරෙ අල්ලකෙ රම්මෙ බුද්ධධාතු පතිට්ඨීය;
සිලාය මුග්ගවණ්ණාය ථූපං සධාතුකං අකා.

ජනො පාවෙය්‍යරට්ඨස්මිං පතිට්ඨීය සාරීරිකං;
සිලාය මණිවණ්ණාය පාවෙය්‍යං චෙතියං අකා.

චීවරං පත්තදණ්ඩඤ්ච මධුරායං අපූජයුං;
නිවාසනං කුසඝරෙ පූජයිංසු මහාජනා.

පච්චත්ථරණං කපිලෙ උණ්ණලොමඤ්ච කොසලෙ;
පූජෙසුං පාටලිපුත්තෙ කරකං කායබන්ධනං.

නිසීදනං අවන්තිසු චම්පායං’දකසාටකං;
දෙවරට්ඨෙ අත්ථරණං විදෙහෙ පරිස්සාවනං.

වාසි-සූචිඝරඤ්චාපි ඉන්දපත්ථෙ අපූජයුං;
පාසාණකෙ පදං සෙට්ඨං භණ්ඩසෙසං පරන්තකෙ.

මහිංසු මනුජා ධාතුං අට්ඨදොණමිතං තදා;
ධාතු විත්ථාරිතා ආසි ලොකනාථස්ස සත්ථුනො).

තෙ පන රාජානො හි අත්තනොලද්ධධාතුං ගහෙත්වා සකසකනගරං ගන්ත්වා චෙතියං කාරාපෙත්වා මහන්තං පූජාවිධානං කරිංසු. චක්ඛුමන්තස්ස භගවතො සරීරධාතු අට්ඨදොණමත්තං සුවණ්ණනාළියා එකසතඅට්ඨවීසතිනාළිකා අහොසි? සත්ථා පන උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙන මාතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි. විසාඛනක්ඛත්තෙන මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමි. උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙන මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමි. විසාඛනක්ඛත්තෙන බුද්ධො අහොසි. උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙන ධම්මචක්කං පවත්තෙසි. තෙනෙව යමකපාටිහාරියං අකාසි. අස්සයුජනක්ඛත්තෙන දෙවොරොහණං අකාසි. විසාඛනක්ඛත්තෙන පරිනිබ්බායි. මහාකස්සපත්ථෙරො ච අනුරුද්ධත්ථෙරො ච ද්වෙ මහාථෙරා භගවතො සරීරධාතුයො විස්සජ්ජාපෙත්වා අදංසු.

තෙසං රාජූනං භගවතො සරීරධාතුං ලභිත්වා සත්තදිවසසත්තමාසාධිකානි සත්තවස්සානි මහාරහං පූජං කත්වා ගතකාලෙ මිච්ඡාදිට්ඨිකමනුස්සා? සමණො ගොතමො පරිනිබ්බුතො. තස්ස ධාතු අත්ථාය අම්හාකං ජීවිතකප්පනං නාසෙත්වා පූජං කරොතී'ති සම්මාසම්බුද්ධෙ පදුස්සන්ති. සක්කො ආවජ්ජෙන්තො තං කාරණං ඤත්වා මහාකස්සපත්ථෙරස්ස ආරොචෙසි;'භන්තෙ මිච්ඡාදිට්ඨිකා මනුස්සා භගවති පදුට්ඨචිත්තෙන ඉතො චුතා අවීචිනිරයං උප්පජ්ජන්ති. බහුතරා අනාගතෙ මිච්ඡාදිට්ඨිකා මාතුපිතුඝාතකා රාජානො භවිස්සන්ති. අජ්ජෙව ධාතුයො නිදහිතුං වට්ටතී'ති ථෙරො විචාරෙත්වා අද්දස.

අනන්තමත්ථං ධරමානකාලෙ කත්වාන සත්තානමලීනචිත්තො සෙසානමත්ථාය සරීරධාතුං ඨපෙත්ව සො මච්චුමුඛං උපෙතො. (කත්වා යො බොධිඤාණං විවිධබලවරං බුජ්ඣිතුං පාරමීයො චත්වා සඞ්ඛෙය්‍යපුණ්ණෙ අපරිමිතභවෙ උත්තරිත්වා සුමුත්තං. ආරොහිත්වාන සීසං අරියසිවපදං අච්චුතං සීතිභාවං පත්තො සො ජාතිපාරං නිඛිලපදහනං දුක්කරං කාරයිත්වා.

ධාත්වන්තරායං දිස්වාන ථෙරො කස්සපසව්හයො;
නිධානං සබ්බධාතූනං කරොහීත්‍යාහ භූපතිං.

සාධූති සො පටිස්සුත්වා මාගධො තුට්ඨමානසො;
ධාතුනිධානං කාරෙසි සබ්බත්ථ චත්තිතාදිය.

කාරාපෙත්වාන සො රාජා කස්සපස්ස නිවෙදයී;
ධාතුයො ආහරී ථෙරො ඉදං කාරණමද්දස.

භුජඞ්ගා පරිගණ්හිංසු රාමගාමම්හි ධාතුයො;
චෙතියෙ ධාරයිස්සන්ති ලඞ්කාදීපෙ අනාගතෙ.

තා ධාතුයො ඨපෙත්වාන ථෙරො කස්සපසව්හයො;
රඤ්ඤො අජාතසත්තුස්ස අදාසි ධාතුයො තදා.

ගෙහෙ වූපකරණානි චතුසට්ඨීසතානි සො;
අබ්භන්තරෙ ඨපෙසි රාජා සබ්බා තා බුද්ධධාතුයො.

කරණ්ඩාසීති සංකිණ්ණං චෙතියාසීතිලඞ්කතං;
ගෙහෙ බහුසමාකිණ්ණං ථූපාරාමප්පමාණකං.

කාරෙත්වා සබ්බකරණං වාලිකං ඔකිරී තහිං;
නානාපුප්ඵසහස්සානි නානා ගන්ධං සමාකිරි.

අසීතිථෙරරූපානි අට්ඨචක්කසතානි ච;
සුද්ධොධනස්ස රූපම්පි මායාපජාපතාදිනං.

සබ්බානි තානි රූපානි සුවණ්ණස්සෙව කාරයි;
පඤ්ච ඡත්තධජසතෙ උස්සාපෙසි මහීපතී.

ජාතරූපමයෙ කුම්භෙ කුම්භෙ ච රතනාමයෙ;
පඤ්ච පඤ්ච සතෙයෙව ඨපාපෙසි සමන්තතො.

සොවණ්ණනික්ඛමයෙන ච කපාලෙ රජතාමයෙ;
පූරෙසි ගන්ධතෙලස්ස ජාලාපෙත්වා පදීපකෙ.

පඤ්ච පඤ්ච සතෙයෙව ඨපාපෙසි දිසම්පති;

ඉමෙ තථෙව තිට්ඨන්ත අධිට්ඨාසි මහාමුනි.

විත්ථාරිතා ධම්මාසොකො භවිස්සති අනාගතෙ;
අක්ඛරෙ සොණ්ණපත්තම්හි ජීන්දාපෙසි මහාමතී.

පකප්පිත්වා විසුකම්මං ධාතුගබ්භසමන්තතො;
වාතවෙගෙන යායන්තං යන්තරූපමකාරයී.

කත්වා සිලාපරික්ඛෙපං පිදහිත්වා සිලාහි තං;
තස්සූපරි කරී ථූපං සමං පාසාණථූපියං.)

ධාතුනිධානකථා සමත්තා.

ඉති අරියජනප්පසාදනත්ථාය කතෙ ධාතුවංසෙ තථාගතස්ස පරිනිබ්බුතාධිකාරො නාම දුතියො පරිච්ඡෙදො.

3. ධාතුපරම්පරාකථා

ධාතූසු පන විභජිත්වා දීයමානෙසු සත්ථුනො නලාටධාතු කොසිනාරකානං මල්ලානං ලද්ධකොට්ඨාසෙයෙව අහොසි. මහාකස්සපත්ථෙරො තෙ උපසඞ්කමිත්වා සත්ථුනො නලාටධාතු තුම්හාකං කොට්ඨාසෙ අහොසි, තං ගහෙතුං ආගතො, භගවා හි ධරමානෙයෙව තම්බපණ්ණිදීපස්ස අනුජානි, 'තස්මා තං අම්හාකං දෙථා'ති. තං සුත්වා මල්ලරාජානො?'එවං පතිගණ්හථ භන්තෙ ධාතු'ති මහාකස්සපත්ථෙරස්ස අදංසු. සො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං මහානන්දත්ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා නලාටධාතුං ථෙරස්ස නියායාදෙත්වා' ඉමං ධාතුං තම්බපණ්ණි දීපෙ මහාවාලුකගඞ්ගාය දක්ඛිණභාගෙ සෙරුනාම දහස්ස අන්තෙ වරාහ නාම සොණ්ඩිමත්ථකෙ කාකවණ්ණතිස්සො නාම රාජා පතිට්ඨාපෙස්සති, චෙතියං සඞ්ඝාරාමං කාරාපෙස්සති, ත්වං ඉමං ධාතුං ගහෙත්වා වෙසාලියං උපනිස්සාය මහාවනවිහාරෙ කූටාගාරසාලායං සත්ථුනො වසිතගන්ධකුටියං ඨපෙත්වා ධාතුපූජං කත්වා ආයුසඞ්ඛාරෙ ඔස්සට්ඨෙ පරිනිබ්බාපයමානෙ අත්තනො සද්ධිවිහාරිකස්ස චන්දගුත්තත්ථෙරස්ස ධාතුවංසං කථෙත්වා අප්පමත්තො හොහී'ති වත්වා ධාතුං ථෙරස්ස දත්වා අනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

සාවකො සත්ථුකප්පො සො පභින්නපටිසම්භිදො;
ගහෙත්වා මානයී ධාතුං මහානන්දො මහාවනෙ.

තස්ස ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකො චන්දගුත්තත්ථෙරො ධාතුං ගහෙත්වා ආකාසං උග්ගන්ත්වා සාවත්ථියං ජෙතවනමහාවිහාරෙ දසබලෙන වසිතගන්ධකුටියං ඨපෙත්වා ධාතුපූජං කත්වා චිරං විහාසි. සොපි ආයුසඞ්ඛාරෙ ඔස්සට්ඨෙ පරිනිබ්බාපයමානෙ අත්තනො. සද්ධිවිහාරිකං භද්දසෙනත්ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා ධාතුං ථෙරස්ස නියායාදෙත්වා ධාතුවංසං කථෙත්වා අනුසාසිත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

චන්දගුත්තො මහාපඤ්ඤො ඡළභිඤ්ඤො විසාරදො;
රම්මෙ ජෙතවනෙ ධාතුං ඨපෙත්වා වන්දනං අකා.

තස්ස සිස්සො භද්දසෙනත්ථෙරො ධාතුං ගහෙත්වා ආකාසෙන ගන්ත්වා ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ ඉසිපතනෙ මහාවිහාරෙ සත්ථුනො වසිතගන්ධකුටියං ඨපෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජෙත්වා චිරං විහාසි. සො පරිනිබ්බාපයමානො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකස්ස ජයසෙනත්ථෙරස්ස ධාතුං නියායාදෙත්වා ධාතුවංසං කථෙත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

භද්දසෙනො මහාථෙරො කතකිච්චො මහාඉසි;
ධාතුං ඨපෙත්වා ඉසිපතනෙ වන්දිත්වා නිබ්බුතිං ගතො.

සො පන ජයසෙනත්ථෙරො තං ධාතුං ගහෙත්වා වෙළුවනමහාවිහාරෙ සත්ථුනො වසිතගන්ධකුටියං ඨපෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජෙත්වා චිරං වසිත්වා පරිනිබ්බාපයමානො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකස්ස මහාසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථෙරස්ස ධාතුං නියායාදෙත්වා ධාතුවංසං කථෙත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

ගහෙත්වාන ධාතුවරං ජයසෙනො මහාමුනි;
නිධාය වෙළුවනෙ රම්මෙ අකා පූජං මනොරමං.

සො පනායස්මා සඞ්ඝරක්ඛිතත්ථෙරො ධාතුං ගහෙත්වා ආකාසෙන ආගන්ත්වා කොසම්බිං උපනිස්සාය ඝොසිත සෙට්ඨිනා කාරාපිතෙ ඝොසිතාරාමෙ භගවතො වසිතගන්ධකුටියං ඨපෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජං කත්වා චිරං විහාසි. සො'පි පරිනිබ්බාපයමානො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං මහාදෙවත්ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා ධාතුවංසං කථෙත්වා අප්පමත්තො හොහී'ති වත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

සඞ්ඝරක්ඛිතව්හයො ථෙරො චන්දො විය සුපාකටො;
ඨපෙත්වා ඝොසිතාරාමෙ අකා පූජං මනොරමං.

තස්ස ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකො මහාදෙවත්ථෙරො ධාතුං ගහෙත්වා දෙවානම්පියතිස්සස්ස මහාරඤ්ඤො භාතු මහානාගස්ස උපරජස්ස මහාගාමෙ සෙතච්ඡත්තං උස්සාපිතකාලෙ හත්ථොට්ඨ නාමජනපදෙ කුක්කුටපබ්බතන්තරෙ මහාසාලරුක්ඛමූලෙ ආකාසතො ඔතරිත්වා නිසීදි. තස්මිං සමයෙ මහාකාළො නාම උපාසකො අත්තනො පුත්තදාරෙහි සද්ධිං මාලාගන්ධවිලෙපනං ධජපතාකාදීනි ගාහාපෙත්වා දිවසස්ස තික්ඛත්තුං මහන්තෙහි පූජාවිධානෙහි ධාතුං පරිහරිත්වා චිරං වසි. මාසස්ස අට්ඨ-උපොසථදිවසෙ ධාතුතො ඡබ්බණ්ණරංසියො උග්ගච්ඡිංසු. තස්මිං සමයෙ සො පදෙසො බුද්ධස්ස ධරමානකාලො විය අහොසි. ජනපදවාසී මනුස්සාපි ථෙරස්ස සන්තිකෙ සීලානි ගණ්හන්ති, උපොසථවාසං වසන්ති, දානං දෙන්ති, චෙතියස්ස මහන්තං පූජං කරොන්ති. තතො අපරභාගෙ උපරාජා මහාගාමෙ විහරන්තො භෙරිං චරාපෙසි? යො අම්හාකං දසබලස්ස ධාතුං ගහෙත්වා ඉධාගතො, තස්ස මහන්තං සම්පත්තිං දස්සාමීති. තස්මිං කාලෙ කුටුම්බිකො මහාකාළො උපරාජං පස්සිස්සාමීති තස්ස අනුච්ඡවිකං පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා

රාජද්වාරෙ ඨත්වා සාසනං පහිණි. උපරාජා තං පක්කොසාපෙසි. සො ගන්ත්වා වන්දිත්වා ඨිතො තං පණ්ණාකාරං රාජපුරිසානං පටිච්ඡාපෙසි. උපරාජා? මාතුල මහාකාළ, තුම්හාකං ජනපදෙ අම්හාකං සත්ථුනො ධාතු අත්ථී’ති ආහ. මහාකාළො උප රාජස්ස කථං සුත්වා අත්ථි දෙව, මය්හං කුලූපගත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ආදාසමණ්ඩලප්පමාණං සත්ථුනො නලාටධාතු ඡබ්බණ්ණරංසීහි ආකාසප්පදෙසෙ සූරියසහස්සචන්දසහස්සානං උට්ඨිතකාලො විය ඔභාසෙති. සො ජනපදො බුද්ධස්ස උප්පන්නකාලො විය අහොසීති ආහ. තස්ස කුටුම්බිකස්ස කථං සුණන්තස්සඑව රඤ්ඤො සකලසරීරං පඤ්චවණ්ණාය පීතියා පරිපුණ්ණං අහොසි. අතිවිය සොමනස්සප්පත්තො රාජා මය්හං මාතුලස්ස මහාකාළස්ස සතසහස්සං කහාපණානි ච චතුසින්ධවයුත්තරථඤ්ච සුවණ්ණාලඞ්කාරෙහි සුසජ්ජිතං එකං අස්සඤ්ච උදකඵාසුකට්ඨානකෙ ඛෙත්තඤ්ච පඤ්චදාසීසතඤ්ච දෙථා’ති වත්වා අඤ්ඤඤ්ච පසාදං දාපෙසි. සො උපරාජා එත්තකං කුටුම්බිකස්ස දාපෙත්වා තං දිවසමෙව නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා හත්ථස්සරථයානානි ගහෙත්වා කුටුම්බිකං මග්ගදෙසකං කත්වා අනුපුබ්බෙන හත්ථොට්ඨජනපදං පත්වා රමණීයෙ භූමිප්පදෙසෙ ඛන්ධාවාරං ඛන්ධිත්වා අමච්චගණපරිවුතො කුටුම්බිකං ගහෙත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. සෙසා අමච්චා කුටුම්බිකො ච ථෙරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. උපරාජා ථෙරං වන්දිත්වා සාරාණීයං කථං කත්වා එකමන්තං නිසින්නො පටිසන්ථාරමකාසි. මහාදෙවත්ථෙරොපි සම්මොදනීයං කථං කත්වා කිස්ස ත්වං මහාරාජ ඉධාගතොසි ආගතකාරණං මෙ ආරොචෙහී’ති ආහ. භන්තෙ තුම්හාකං. සන්තිකෙ අම්හාකං භගවතො නලාටධාතු අත්ථී කිර. තං වන්දිස්සාමී’ති ආගතොම්හී’ති ආහ. ථෙරො? භද්දකං මහා රාජ තයා කතන්ති වත්වා ධාතුසරද්වාරං විවරිත්වා මහාරාජ බුද්ධස්ස නලාටධාතු අතිදුල්ලභා’ති ආහ. රාජා සොළසෙහි ගන්ධොදකෙහි නහායිත්වා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ නමස්සමානො අට්ඨාසි. බුද්ධාරම්මණාය පීතියා සකලසරීරං ඵුටං අහොසි.

(රාජා පීතිවෙගෙන ඉමා ගාථා ආහ;
නමාමි වීර පාදෙ තෙ චක්කඞ්කිත තලෙ සුභෙ;
වන්දිතෙ නරදෙවෙහි අමතං දෙහි වන්දිතෙ.

ලොකනාථ තුවං එකො සරණං සබ්බපාණිනං;
ලොකෙ තයා සමො නත්ථී තාරෙහි ජනතං බහුං.

මහණ්ණවෙ මයං භන්තෙ නිමුග්ගා දීඝසම්භවෙ;
අප්පතිස්සා අප්පතිට්ඨා සංසරාම චිරං තහිං.

එතරහි තුම්හෙ ආපජ්ජ පතිට්ඨං අධිගච්ඡරෙ;
තුම්හාකං වන්දනං කත්වා උත්තිණ්ණම්හ භවණ්ණවා’ති.)

තස්මිං ඛණෙ ධාතුතො රස්මියො නික්ඛමිංසු. සකල ලඞ්කාදීපං සුවණ්ණරසධාරාහි සඤ්ඡන්නං විය අහොසි. මහන්තං පීතිසොමනස්සං උප්පජ්ජී. රාජා මහන්තං සොමනස්සං පත්තො හුත්වා හට්ඨතුට්ඨො අහොසි. සො ධාතුසරතො නික්ඛමිත්වා ථෙරෙන සද්ධිං අලඞ්කතමණ්ඩපෙ එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො (නිසජ්ජාදොසෙ වජ්ජෙත්වා සෙය්‍යථීදං? අතිදූරච්චාසන්න-උපරිවාත-උන්නතප්පදෙස-අතිසම්මුඛ-අතිපච්ඡා’ති. අතිදූරෙ නිසින්නො සචෙ කථෙතුකාමො උච්චාසද්දෙන කථෙතබ්බං හොති. අච්චාසන්නෙ නිසින්නො සඞ්කරං කරොති. උපරිවාතෙ නිසින්නො සරීරගන්ධො වායති. උන්නතප්පදෙසෙ නිසින්නො අගාරවං කරොති. අතිසම්මුඛෙ නිසින්නො චක්ඛුනා චක්ඛුං පහරිත්වා දට්ඨබ්බං හොති. අතිපච්ඡා නිසින්නො ගීවං පරිවත්තෙත්වා දට්ඨබ්බං හොති. ඉති නිසජ්ජාදොසං වජ්ජෙත්වා නිසින්නො). එවමාහ. භන්තෙ ඉමං ධාතුං මය්හං දෙථ. මහන්තං පූජාසක්කරං කත්වා පරිහරාමීති. භද්දකං මහාරාජ ඉමාය ධාතුයා සම්මාසම්බුද්ධො ධරමානොයෙව ව්‍යාකරණං අකාසි. තුම්හාකං වංසෙ ජාතො කාකවණ්ණතිස්සො නාම රාජා ඉමස්මිං දීපෙ මහාවාලුකගඞ්ගාය දක්ඛිණතීරෙ සෙරු නාම දහස්ස අන්තෙ වරාහ නාම සොණ්ඩියා මත්ථකෙ පතිට්ඨපෙත්වා මහන්තං ථූපං කරිස්සතී’ති වත්වා සත්ථා තත්ථ සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා පඤ්චසතඛීණාසවෙහි සද්ධිං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා ගතො. තස්මා ගණ්හථ මහාරාජා’ති වත්වා ධාතුං අදාසි.

රාජා ධාතුං ගහෙත්වා චතුරස්සපල්ලඞ්කෙ ධාතුකරණ්ඩකං නිදහිත්වා කරණ්ඩකෙ ධාතුං පතිට්ඨාපෙත්වා තං කුමුදපත්තසන්නිභමඞ්ගලසින්ධවයුත්තරථෙ ඨපෙත්වා සමන්තා ආරක්ඛං සංවිදහිත්වා (රාජා ධාතුං ගහෙත්වා) පඤ්චඞ්ගතුරියෙ පග්ගණ්හාපයමානො පච්ඡා ආගච්ඡතු’ති මහාජනස්ස සාසනං වත්වා මහාදෙවත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා? තුම්හෙ භන්තෙ, ධාතුයා උපට්ඨානං කරොන්තො ආගච්ඡථා’ති ආහ. ථෙරො තස්ස කථං සුත්වා;’මහාරාජ අයං ධාතු පරම්පරා ආගතා. අහං භගවතො ධම්මභණ්ඩාගාරිකආනන්දත්ථෙරො විය ඉමං ධාතුං පරිහරිස්සාමී’ති වත්වා අත්තනො පච්චයදායකං කුටුම්බිකං ආපුච්ඡිත්වා පත්තචීවරමාදාය ධාතුං උපට්ඨහියමානො පච්ඡතො පච්ඡතො ගච්ඡති. රාජා ධාතුං ගහෙත්වා අනුපුබ්බෙන මහාගාමං පත්තො මහාසෙනගුත්තං පක්කොසාපෙත්වා නගරං අලඞ්කරාපෙහී’ති ආහ. සො නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා අට්ඨාරස වීථියො සම්මජ්ජන්තු, පුණ්ණඝටෙ ඨපෙන්තු, ධජපතාකාදයො උස්සාපෙන්තු, තොරණානි උස්සාපෙන්තු, පඤ්චවණ්ණානි පුප්ඵානි ඔකිරන්තු, සකලනගරං අලඞ්කරොන්තු, ගන්ධමාලාදයො ගහෙත්වා සුද්ධුත්තරාසඞ්ගා හුත්වා සකලනාගරා පටිපථං ආගච්ඡන්තූති ආණාපෙසි. තතො මහාජනො සබ්බතුරියානි ඝොසාපයමානො ගන්ධමාලාදිහත්ථො පටිපථං නික්ඛන්තො. දෙවමනුස්සා

භික්ඛුභික්ඛුනියො උපාසකොපාසිකා අප්පමාණා අහෙසුං. (ගන්ධමාලාදි පුණ්ණඝටසමුස්සිතධජාකිණ්ණා) පරිසා වෙලුක්ඛෙපසහස්සානි පවත්තයිංසු. සුගන්ධවාතාභිඝාතසමුද්දඝොසො විය සකලනගරං එකනින්නාදජාතං. සො රාජා නගරෙ බන්ධනාගාරෙ සබ්බසත්තෙ බන්ධනා මුඤ්චන්තු, ධම්මෙන සමෙන අනුසාසන්තූති වත්වා ධාතුං ගහෙත්වා අත්තනො නගරං පවෙසෙත්වා අත්තනො රාජනිවෙසනං ආගන්ත්වා නාටකීනං සඤ්ඤමදාසි ධාතුං වන්දන්තූති. නාටකී නානාභරණෙහි පතිමණ්ඩිතා රාජගෙහතො නික්ඛමිත්වා ධාතුං වන්දිත්වා අත්තනො අත්තනො හත්ථගතානි තුරියභණ්ඩානි සාධුකං පග්ගණ්හිත්වා මහන්තං පූජමකංසු.

තතො වඩ්ඪකිං පක්කොසාපෙත්වා රාජනිවෙසනතො නාතිදූරෙ නාච්චාසන්තෙ සුභූමිතලෙ ධාතුඝරං කාරාපෙත්වා මාලාකම්මලතාකම්මාදිං පතිට්ඨාපෙත්වා ධාතුඝරෙ විචිත්තමණ්ඩපං කාරාපෙත්වාන සත්තරතනමයං ධාතුකරණ්ඩකං කාරාපෙත්වා ධාතුකරණ්ඩකෙ ධාතුං ඨපෙත්වා රතනපල්ලඞ්කමත්ථකෙ ධාතුං ඨපෙත්වා උපරි විචිත්තවිතානං බන්ධිත්වා සාණියා පරික්ඛිපාපෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන මහන්තං ධාතුපූජං අකාසි. මහාජනා ගන්ධමාලං ගහෙත්වා මාසස්ස අට්ඨුපොසථදිවසෙ ධාතුයා මහන්තං පූජං අකංසු. ධාතුතො රංසියො සමුග්ගච්ඡන්ති. මහාජනා විම්හයජාතා සාධුකාරං කරොන්ති. සොමනස්සභූතා සකලනගරවාසිනො බුද්ධාරම්මණ පීතිං ගහෙත්වා දිවසෙ දිවසෙ ධාතුයා මහන්තං පූජං කරොන්තා වීතිනාමෙන්ති. පඤ්චසීලානි රක්ඛන්ති, බුද්ධමාමකා ධම්මමාමකා සඞ්ඝමාමකා හුත්වා සරණානි ගච්ඡන්ති. රාජා මහාජනස්ස ඔවදති. ''මෙත්තං භාවෙථ, කරුණං මුදිතං උපෙක්ඛං භාවෙථ, කුලෙ ජෙට්ඨාපචායනකම්මං කරොථා''ති. ඔවදිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්සපි චත්තාරො පච්චයෙ ගඞ්ගාය මහොඝප්පවත්තනකාලො විය මහාදානං පවත්තෙසි. මාතාපිතුට්ඨානෙ ඨත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං සඞ්ගණ්හි. මහාජනා තස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා යෙභුයොන තස්මිං කාලෙ මතා සග්ගං ගතා.

කල්‍යාණවග්ගම්හි පතිට්ඨිතා ජනා,
දානාදි පුඤ්ඤානි කරිත්ව සබ්බදා;
චුතා චුතා සබ්බජනා සුමානසා,
ගතා අසෙසං සුගතිං සුභෙ රතා.

රාජා ධාතුයා මහන්තං පූජං කරොන්තො මහගාමෙ විහාසි. තෙන පතිට්ඨාපිතවිහාරා කථෙතබ්බා? කථං? ලෙනවිහාරං චන්දගිරිවිහාරං කොටිපබ්බතවිහාරං නගරඞ්ගණවිහාරං සෙලකා විහාරං තලාකාවිහාරන්ති එවමාදයො විහාරෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තිපිටකමහාඅරිට්ඨත්ථෙරස්ස දක්ඛිණොදකං දත්වා මහාවිහාරෙ නියාාදෙසි. එවං සො රාජා යාවජීවං ධාතුං පරිහරිත්වා පච්ඡිමෙ කාලෙ මරණමඤ්චෙ නිපන්නො අත්තනො පුත්තං යටාලතිස්ස කුමාරං පක්කොසාපෙත්වා; තාත තිස්ස, අම්හෙහි පරිහරිත නලාටධාතු පූජෙහී'ති ධාතුවංසං කථෙත්වා පුත්තං අනුසාසිත්වා කාලං කත්වා සග්ගපුරං ගතො.

රාජා මහානාගවරො යසස්සි,
කත්වාපි රජ්ජං මතිමා සුසද්ධො;
මානෙත්ව සඞ්ඝං චතුපච්චයෙහි,
අගා අසොකො වරදෙවලොකං;

තස්ස පුත්තො යටාලතිස්සකුමාරො පිතු අච්චයෙන පිතරා වුත්තනියාමෙනෙව ධාතුයා මහන්තං පූජං කාරෙසි. සො'පි දිවසස්ස තයො වාරෙ ධාතුපට්ඨානං කරොන්තො රජ්ජං කාරෙත්වා චිරං විහාසි. ඉමිනා'පි පතිට්ඨාපිතවිහාරා කථෙතබ්බා; ධම්මසාලවිහාරං මහාධම්මසාලවිහාරං සෙලාභයවිහාරන්ති එවමාදයො පතිට්ඨාපෙත්වා-තිපිටකමහාඅරිට්ඨත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකො තිපිටකමහාඅභයත්ථෙරො උපරාජස්ස මහානාගස්ස අය්‍යකො. තස්ස ථෙරස්ස දක්ඛිණොදකං අදාසි. සො'පි රාජා යාවජීවං ධාතුං පරිහරිත්වා පච්ඡිමෙ කාලෙ මරණමඤ්චෙ නිපන්නො අත්තනො පුත්තං ගොඨාභයකුමාරං පක්කොසාපෙත්වා'ධාතුයා මහන්තං පූජං කරොන්තො අප්පමත්තො හොහී'ති වත්වා ධාතුවංසං කථෙත්වා කාලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති.

යට්ඨාලකො නාම මහාමහීපති,
මහාජනස්සත්ථකරො ගුණාලයො;
සො ධාතුපූජං විපුලං අනෙකධා,
කත්වා ගතො දෙවපුරං අනින්දිතො.

තස්ස පුත්තො ගොඨාභයකුමාරො පිතු අච්චයෙන පිතරා වුත්තනියාමෙනෙව ධාතුයා මහන්තං පූජං කත්වා ගොඨාභය මහාරාජා හුත්වා රජ්ජං කරොන්තො කාවරගාමෙ දසභාතිකෙ රාජානො ඝාතෙත්වා දණ්ඩකම්මත්ථාය ගොඨාභයමහාථෙරස්ස හත්ථොට්ඨජනපදෙ වසන්තස්ස මත්තිකලෙනවිහාරං කීරසාල විහාරං නාගමහාවිහාරං කුම්භසෙලවිහාරං චෙතියපබ්බතවිහාරං සානුපබ්බතවිහාරං කණිකාර සෙලවිහාරං අම්බසෙල විහාරං තින්දුකලෙන විහාරං කරණ්ඩකවිහාරං ගොධසාලවිහාරං වාලුකතිත්ථවිහාරන්ති එවමාදයො ගඞ්ගාය පරතීරෙ පඤ්චසතවිහාරෙ ඔරිමතීරෙ පඤ්චසතවිහාරෙ චා'ති විහාරසහස්සං කාරෙත්වා අත්තනො සදිසනාමස්ස ගොඨාභයත්ථෙරස්ස දක්ඛිණොදකං දත්වා අදාසි. සො යාවජීවං ධාතුපූජං කත්වා පච්ඡිමෙ කාලෙ මරණමඤ්චෙ නිපන්නො අත්තනො පුත්තං කාකවණ්ණතිස්ස කුමාරං පක්කොසාපෙත්වා ආලිඞ්ගිත්වා;'තාත තිස්ස, අයං නලාටධාතු අම්හාකං පරම්පරාය ආගතා.

ත්වං කිර ධාතුං ගහෙත්වා මහාගඞ්ගාය පස්සෙ සෙරු නාම දහස්ස අන්තෙ වරාහ නාම සොණ්ඩියා මත්ථකෙ පතිට්ඨාපෙත්වා සඞ්ඝාරාමං කාරාපෙස්සසී'ති සත්ථා ජීවමානො ව්‍යාකරණමකාසි. තස්මා ත්වං ඉමං ධාතුං ගහෙත්වා මමච්චයෙන තස්මිං ඨානෙ පතිට්ඨාපෙහී'ති පුත්තං අනුසාසිත්වා කාලකිරියං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති.

ගොඨාභයො නාම මහීපතිස්සරො,
මහාජනෙ තොසයි අප්පමත්තො;
සො ධාතුපූජං විපුලං කරිත්වා,
අගා අසොකො වරදෙවලොකං.

මහානන්දො මහාපඤ්ඤො චන්දගුත්තො බහුස්සුතො;
භද්දසෙනො මහාථෙරො භද්දධම්මෙ විසාරදො.

ජයසෙනො ච සො වීරො ථෙරො සො සඞ්ඝරක්ඛිතො;
දෙවත්ථෙරො ච මෙධාවී රක්ඛකා ධාතු භද්දකා.

උපරාජා මහානාගො යට්ඨාලකො මහාබලො;
ගොඨාභයො මහාපුඤ්ඤො කාකවණ්ණො ච වීරියවා.

එතෙ ථෙරා ච රාජානො පුඤ්ඤවන්තො සුමානසා;
ධාතු පරම්පරානීතා ධාතා ධාතුසුකොවිදා.

කස්සපාදීනථෙරානං පරම්පරායමාගතා;
මහානාගාදි හත්ථතො යාව තිස්සමුපාගතා.

ඉති අරියජනප්පසාදනත්ථාය කතෙ ධාතුවංසෙ

ධාතුපරම්පරා කථා නාම

තතියො පරිච්ඡෙදො.

4. පකිණ්ණකකථා

තත්‍ර ඨත්වා රඤ්ඤො උප්පත්ති කථෙතබ්බා. (සො පන) අම්හාකං සත්ථුනො බොධිප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව මහාමලය රට්ඨෙ වනචරකං පටිච්ච තස්ස හරියාය කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි. නවඩ්ඪමාසාවසානෙ මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා කමෙන වඩ්ඪන්තො විඤ්ඤුභාවං පාපුණි. තස්ස පිතා එකං දාරිකං ආනෙත්වා පුත්තස්ස ගෙහෙ අකාසි. අපරභාගෙ තස්ස පිතා කාලමකාසි. කුමාරො’වරකො’ති පඤ්ඤායි. සො තතො පට්ඨාය පච්චෙකබුද්ධං උපට්ඨහි. වරකො අත්තනො නිවාසවත්ථුස්මිං කදලිපනසාදීනි රොපෙත්වා ඵලාරාමං අකාසි. තතො අපරභාගෙ තෙන රොපිතපනසරුක්ඛො මහන්තං චාටිප්පමාණං පනසඵලං ගණ්හි. වරකො අත්තනො වත්ථුං ගන්ත්වා සාඛාය සුපක්කං පනසඵලං පස්සිත්වා ඡින්දිත්වා ගෙහං ආහරිත්වා අපස්සායං ලුඤ්චිත්වා උපධාරෙසි. තතො සමන්තා චතුමධුරං විය යූසං ඔතරිත්වා අපස්සයං අපනීත ආවාටං පූරෙත්වා අට්ඨාසි. තතො වරකො එවං චින්තෙසි. ඉමං පනසඵලං අම්හාකං පච්චෙකබුද්ධෙන විනා අඤ්ඤෙසං නානුච්ඡවිකන්ති. පටිසාමෙත්වා ඨපෙසි.

පුනදිවසෙ පච්චෙකබුද්ධො ලෙනතො නික්ඛමිත්වා සරීරපටිජග්ගනං කත්වා සුරත්තපල්ලවසදිසං අන්තරවාසකං පරිමණ්ඩලං කත්වා නිවාසෙත්වා බහලපවරමහාපංසුකූලචීවරං පාරුපිත්වා නීලභමරවණ්ණං පත්තං හත්ථෙන ගහෙත්වා ආකාසෙන ආගන්ත්වා තස්ස කුටිද්වාරෙ පාකටො අහොසි. වරකො කුටිතො නික්ඛමිත්වා තං වන්දිත්වා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ගෙහං පවෙසෙත්වා පීඨෙ නිසීදාපෙත්වා අත්තනා ඨපිතට්ඨානතො පනසඵලං ගහෙත්වා යූසං පත්තෙ පූරෙත්වා පටිග්ගහාපෙසි. පච්චෙකබුද්ධො තං පරිභුඤ්ජිත්වා ආකාසතො අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගතො. අථෙකදිවසං වරකො පරදෙසා ගච්ඡන්තො හරියං පක්කොසාපෙත්වා;’ අම්ම, අය්‍යස්ස අප්පමත්තො හුත්වා දානං දෙහී’ති සබ්බූපකරණං නියාදෙත්වා පරදෙසං ගතො. පුනදිවසෙ පච්චෙකබුද්ධො ලෙනතො නික්ඛමිත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය ආකාසතො ආගන්ත්වා කුටිද්වාරෙ ඔතරිත්වා අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ වරකස්ස හරියා කුටිතො නික්ඛමිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා හත්තං අදාසි.

තෙන හත්තකිච්චෙ පරිනිට්ඨිතෙ සා තරුණපච්චෙකබුද්ධං පස්සිත්වා කිලෙසපටිසංයුත්තං චිත්තං උප්පාදෙත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස අත්තනො අජ්ඣාසයං කථෙසි. පච්චෙකබුද්ධො තස්සා කථං සුත්වා ජිගුච්ඡමානො උප්පතිත්වා ආකාසතො අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගතො. සා පච්චෙකබුද්ධස්ස ගතකාලෙ අත්තනො සරීරං තෙලෙන මක්ඛෙත්වා භණ්ඩනකා විය නිත්ථුනමානා මඤ්චෙ නිපජ්ජි. වරකො පරදෙසතො ආගන්ත්වා හරියං නිපජ්ජමානං එවමාහ?’හද්දෙ, කිං අය්‍යස්ස භික්ඛං අදාසී’ති. සා නිත්ථුනමානා ආහ? මා පුච්ඡ තව අය්‍යස්ස කම්මන්ති. කථෙහි හද්දෙ, කිං තෙන කම්මං කතන්ති. සො අත්තනා සද්ධිං කිලෙසවසෙන ඔකාසං කාරාපෙතුං වායමිත්වා මයා අයුත්තන්ති වුත්තෙ මම කෙසෙ ගහෙත්වා හත්ථපාදෙහි ආකොටෙත්වා සරීරං නඛෙන ඔත්ථරිත්වා සීසෙ පහරිත්වා ගතො’ති වුත්තෙ වරකො තං සුත්වා අසහන්තො (එසො මයා) එවරූපස්ස අස්සමණකම්මස්ස පොසිතො’ති වත්වා තස්සා සොකං විනොදෙත්වා ධනුං ආදාය තික්ඛසරං ගහෙත්වා එතං මාරෙත්වා ආගමිස්සාමී’ති වත්වා වසනට්ඨානං අගමාසි.

තස්මිං සමයෙ පච්චෙකබුද්ධො නහානත්ථාය ගතො. ගන්ත්වා ච පන කායබන්ධනං ආකාසෙ චීවරවංසං විය කත්වා නිවාසනපාපුරණං තස්මිං ඨපෙත්වා ජලසාටකං නිවාසෙත්වා උදකමත්ථකා ආකාසෙ නිසීදිත්වා නහායිතුං ආරභි. වරකො පච්චෙකබුද්ධස්ස ගරුගාරවකාරණං පස්සන්තො ගුම්බන්තරෙ නිලීනො අට්ඨාසි. ඨත්වා ච පන එවරූපං අච්ඡරියං දිස්වා චින්තෙසි? අයඤ්ච එවරූපං න කරොති, අද්ධා එසා මුසාවාදා’ති. අහං එතිස්සා වචනං ගහෙත්වා එවරූපස්ස සමණස්ස අකාරණෙ අපරාධං කතං. එසො තාදිසං න කරොතී’ති චින්තෙත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස නහත්වා ඨිතකාලෙ ගන්ත්වා පාදෙසු නිපතිත්වා?’මය්හං ඛමථ අය්‍යා’ති ආහ. පච්චෙක බුද්ධො? කිං කථෙසි උපාසකා’ති. සො අත්තනො මාතුගාමස්ස කථිතං ආචික්ඛි. එවඤ්හි සති උපාසක තුම්හාකං ආගතකම්මං නිට්ඨපෙත්වා ගන්තුං වට්ටතී’ති ආහ. මා එවං කථෙථ සාමි, අහං අඤ්ඤාණභාවෙන තස්සා වචනං ගහෙත්වා තුම්හාකං අකාරණෙ දූභිතුං ආගතොම්හී’ති සබ්බං අත්තනා චින්තිතං ආචික්ඛි.

පච්චෙකබුද්ධො? ආම උපාසක, සා අත්තනා සද්ධිං අසද්ධම්මපටිසංයුත්තකථං කථෙසී’ති ආහ. සො තස්සා කුජ්ඣිත්වා අහං එතං නිස්සාය ඉමස්ස අපරජ්ඣාමි. ගන්ත්වා තං මාරෙස්සාමී’ති පච්චෙකබුද්ධං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා නික්ඛමි. පච්චෙකබුද්ධො තං නිවත්තෙත්වා මාතුගාමං මා මාරෙහී’ති අනෙකවිධානි කාරණානි කථෙත්වා පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨපෙත්වා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ?

යො අප්පදුට්ඨස්ස නරස්ස දුස්සති,
සුද්ධස්ස පොසස්ස අනඞ්ගණස්ස;
තමෙව බාලං පච්චෙති පාපං,
සුඛුමො රජො පටිවාතංව ඛිත්තො’ති;

වරකො තස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නචිත්තො හුත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා තාය සද්ධිං සමග්ගවාසං වසිත්වා තතො පට්ඨාය යාවජීවං පච්චෙකබුද්ධස්ස

චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරාදයො පරික්ඛාරෙ ච දත්වා පටිජග්ගි. සො තස්මිංයෙව ලෙනෙ වසන්තො අපරභාගෙ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

සයම්භුඤාණෙන විගය්හ ධම්මං,
දුක්ඛං අනන්තං සකලං පහාය;
සමාධිඣානාභිරතො යසස්සි,
ගතො විනාසං පවරො යසස්සි.

අථ පච්ඡා චරකො කාලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති. තත්ථ චිරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා දෙවලොකතො චවිත්වා ඉමස්මිං දීපෙ මලය රට්ඨෙ අමරුප්පල ලෙනස්ස ආසන්නට්ඨානෙ උපචරකස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො නවමාසඩ්ඪපරියොසානෙ මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමි. තස්ස නාමගහණදිවසෙ ඤාතකා අමරුප්පල කුමාරොති නාමං අකංසු. සො පන අපරභාගෙ වඩ්ඪෙන්තො දාරකෙහි සද්ධිං කීළන්තො පත්තපුටෙන වාලුකභත්තං පචිත්වා, දාරකා ඉමෙ සමණාති වත්වා පටිපාටියා නිසීදාපෙත්වා දානං දස්සාමී’ති වත්වා කීළාදානං දෙති. එකදිවසං අමරුප්පල කුමාරො වාලුකථූපං කත්වා අත්තනො නිවාසනවත්ථදුස්සං ගහෙත්වා බුද්ධකදණ්ඩකෙ බන්ධිත්වා පටාකං කත්වා පූජනත්ථාය ඨපෙසි. අමරුප්පල ලෙනවාසී මලිය දෙවත්ථෙරං නිස්සාය දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො ඉමස්මිංයෙව දීපෙ මහාගාමෙ ගොඨාභයමහාරාජස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි. සො නවමාසඩ්ඪපරියොසානෙ මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමි. තස්ස නාමගහණ දිවසෙ’කාකවණ්ණතිස්සො’ති නාමං අකංසු. සො අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪිත්වා පිතු අච්චයෙන ඡත්තං උස්සාපෙත්වා කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා අහොසි. තස්ස ඡත්තෙ උස්සාපිතෙයෙව සකලරට්ඨං සුභික්ඛං අහොසි. පඤ්ච වා ද්වාදස වා දිවසෙ අනතික්කමිත්වා දෙවො සම්මා වස්සති. වෙස්සන්තරබොධිසත්තස්ස දානග්ගෙ යාචකානං හත්ථෙ භික්ඛාභාජනං විය තස්මිං කාලෙ වාපිපොක්ඛරණී-නදී-කන්දර-සොබ්භ-ජාතසරාදයො වස්සොදකෙන පූරිතා අහෙසුං. පඤ්චවිධපදුමසඤ්ඡන්නා අනෙකදිජසමාකිණ්ණා නානාරුක්ඛෙහි විරොචිතා අහෙසුං. නානා සස්සානි සම්පජ්ජිංසු, උත්තරකුරු ආලකමන්දා රාජධානිසදිසංච හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදි රතනට්ඨානං.

සො රාජා සද්ධාය සම්පන්නො මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස චත්තාරො පච්චයෙ අනූනං කත්වා දාපෙසි. සට්ඨිමත්තානං තිපිටකධරානං චන්දනදොණියා සතපාකතෙලස්ස පූරාපෙත්වා යාවපිට්ඨිපාදං තාව ඔසීදාපෙත්වා නිසින්නානං ලට්ඨිම ධූදන්තකට්ඨං චතුමධුරං පක්ඛිපිත්වා දාපෙසි. උච්ඡුකණ්ඩ-සක්ඛරා-නාළිකෙර-ඵලමූලඛන්ධඛාදනඤ්ච නානාවිධමච්ඡරසෙහි සුගන්ධසාලිතණ්ඩුලෙන සාධිතයාගුභත්තඤ්ච පාතොව අදාසි. අන්තරාභත්තෙ අට්ඨාරසවිධ-අන්තරඛජ්ජකඤ්ච උච්ඡුකදලිපනසඵලාදයො ච නානාවිධොත්තරිභඞ්ගෙන සද්ධිං සුගන්ධසාලිතණ්ඩුලභත්තං නානග්ගරසං දාපෙත්වා පච්ඡාභත්තං අට්ඨවිධකප්පියපානකෙ ච දාපෙසි. අඤ්ඤෙ සමණපරික්ඛාරෙ ච දාපෙසි. ඉමිනා නියාමෙනෙව භික්ඛුසඞ්ඝස්ස තිපිටකධරභික්ඛූනඤ්ච නිරන්තරං මහා දානං දත්වා වසති.

අථාපරෙන සමයෙන කල්‍යාණියං සිවො නාම මහාරාජා අත්තනො භාගිනෙය්‍යස්ස අභයකුමාරස්ස කාකවණ්ණතිස්ස රඤ්ඤො භගිනියා සොමදෙවියා නාම රාජපුත්තියා ආවාහමඞ්ගලං කත්වා ආනෙත්වා පාදපරිචාරිකං දාපෙසි. දත්වා ච පන අභය කුමාරං ගිරිනගරම්හි නිසීදාපෙසී. සො ගිරිනගරෙ රජ්ජං කාරාපෙත්වා ගිරිඅභයො නාම රාජා හුත්වා මහන්තං සම්පත්තිං අනුභවමානො විහාසි. තතො අපරභාගෙ කාකවණ්ණතිස්ස මහාරාජා මහාගාමෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුස්ස ගත්තෙ මඞ්කුනා දට්ඨට්ඨානෙ ගණ්ඩං උට්ඨිතං දිස්වා කිමෙතං අය්‍යා’ති පුච්ඡි. මඞ්කුනා දට්ඨට්ඨානං මහාරාජාති. තං සුත්වා සංවෙගප්පත්තො, භන්තෙ මඞ්කුනා කිස්මිං න භවන්ති’ති පුච්ඡි. පට්ටසාටකෙ න භවන්ති’ති. ඉමෙ පන භද්දන්තා පට්ටසාටකෙ කුතො ලභන්තී’ති චින්තෙත්වා ගතො. තං දිවසමෙව පානීයමාළකෙ නිසින්නො තිපිටකතිස්සත්ථෙරො නාම රඤ්ඤො බුද්ධසීහනාදසුත්තං නාම කථෙසි. සො ථෙරෙ පසන්නො; උත්තරාසඞ්ගෙ දීයමානෙ’එකසාටකො භවිස්සාමි’ තස්මා ඉමමෙව දාතුං න සක්කා, කථං කරිස්සාමී’ති චින්තෙන්තො ථෙරෙන සද්ධිං කථයමානො තත්ථ මාළකෙයෙව අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ එකො කාකො අම්බසාඛන්තරෙ නිසීදිත්වා

සද්දං කරොන්තො එවමාචික්ඛි. අය්‍යා කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජ, තුම්හාකං කඞ්ඛා නාම නත්ථි, පසාදක්ඛණෙ ධම්මකථිකස්ස උත්තරාසඞ්ගං දෙහී’ති ආහ.

(කාකො සො කාකවණ්ණස්ස වදෙති වචනක්කමො,
පසාදජාතො ථෙරස්ස තුවං සද්ධම්මදෙසනෙ;
දදාහි උත්තරාසඞ්ගං මහාථෙරස්ස භූමිපා’ති.)

මහාරාජ, අහං තුම්හාකං පඤ්චසාසනං ගහෙත්වා ආගතො. විහාරදෙවි පුත්තං විජායි. ඉදමෙකං සාසනං. එකා කරෙණුකා සුවීරහත්ථිපොතකං තිත්ථසරෙ විජායී. ඉදං දුතියං සාසනං. ගොඨසමුද්දමජ්ඣෙන සත්තමත්තා නාවා පට්ටනෙ පච්චුට්ඨිතා, ඉදං තතියං සාසනං. උත්තර වඩ්ඪමානපබ්බතපාදෙ ද්විකරීසප්පමාණෙ ඛෙත්තෙ තරුණතාලක්ඛන්ධප්පමාණා සුවණ්ණක්ඛන්ධා උග්ගච්ඡිංසු, ඉදං චතුත්ථං සාසනං. ගිරිපබ්බතපාදෙ කොට රට්ඨක විහාරෙ කොටරට්ඨකො නාම ථෙරො මග්ගොපසමං වත්වා ගිරිපබ්බතමත්ථකෙ සත්තතාලප්පමාණං උග්ගන්ත්වා ආකාසෙ නිසින්නො පරිනිබ්බායි, ඉදං පඤ්චමං සාසනං.

(පුත්තො හත්ථී ච නාවා ච චතුත්ථං හෙමබන්ධකං;
ථෙරස්ස පරිනිබ්බානං පඤ්චමං සාසනං ඉදං.

ඉමං ගහෙත්වාන අහං ආගතො තව සන්තිකං;
සාසනං ඊදිසං සුත්වා පුඤ්ඤකම්මෙ රතො භව.

වත්ථං සහසා දාපෙහි කතො සබ්බසමාගමො;
ඉදං නිච්චං ජානන්තො කිං ලග්ගො උත්තරාසඞ්ගෙ’ති.)

රාජා කාකස්ස වචනං සුත්වා හසි. ථෙරො? කස්මා මහාරාජ හසී’ති පුච්ඡි. භන්තෙ, එතස්මිං අම්බසාඛන්තරෙ නිසීදිත්වා සද්දං කරොන්තස්ස කාකස්ස කථං සුත්වා හසින්ති සබ්බං ආරොචෙසි. ථෙරො’පි රඤ්ඤා පුරිමත්තභාවෙ කතකම්මං පස්සිත්වා හසි. රාජා කස්මා අය්‍යො හසී’ති පුච්ඡි. මහාරාජ, තුම්හාකං අනන්තරෙ අත්තභාවෙ මලයරට්ඨෙ අමරුප්පල නාම කාලෙ කතකම්මං පස්සිත්වා හසිත්ති. තෙන පුට්ඨො කතකුසලකම්මං සබ්බං විත්ථාරෙන තස්ස ආචික්ඛි. රාජා සොමනස්සප්පත්තො අත්තනො උත්තරාසඞ්ගං දත්වා ථෙරං වන්දිත්වා ගෙහං ගතො. කොටරට්ඨකවිහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස සරීරජ්ඣාපනං කාරාපෙත්වා ධාතුං ආදාය චෙතියං කාරාපෙත්වා මහන්තං පූජං කත්වා මහාගාමං ගතො. සුවණ්ණං ආහරාපෙත්වා රාජඞ්ගණෙ ඨපාපෙසි. ගොඨසමුද්දකුච්ඡියං පත්ත නාවාතො වත්ථානි ආහරාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චීවරත්ථාය දාපෙත්වා මහාදානං පවත්තෙත්වා මහාගාමසමීපෙ විහාරං කාරාපෙත්වා විහරන්තො අත්තනො පුත්තං දුට්ඨගාමණිං පක්කොසාපෙත්වා; තාත, ත්වං ගන්ත්වා ගිරිම්හි නගරෙ නිසීදා’ති වත්වා අමච්චඤ්චස්ස පිතුට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ගිරිනගරං පාහෙසි. තං දිස්වා ගිරිඅභය කුමාරො කුමාරෙන සද්ධිං ආගතබලස්ස වත්ථාහාරාදීනි දාපෙත්වා මහන්තං සම්මානං අකාසි. රාජකුමාරො ගිරිපබ්බතපාදෙ විහාසි.

තතො අපරභාගෙ ජාතිං නිස්සාය ඛත්තියානං විවාදො අහොසි. සො අභයරාජා කිං මෙවිවාදෙනා’ති අත්තනො භරියාය සොමදෙවියා සද්ධිං බලවාහනං ගහෙත්වා අනුක්කමෙන ගච්ඡන්තො සෙරුනගරෙ රජ්ජං කාරෙන්තං අත්තසහායං සිවරාජං සන්ධාය තස්ස සන්තිකං ආගඤ්ඡි. සො’පි සිවරාජා ගිරිඅභයරඤ්ඤා සද්ධිං ආගතබලස්ස මහන්තං සක්කාරං කාරෙත්වා අහතවත්ථතිලතණ්ඩුලාදීනි ආහරාපෙත්වා දාපෙසි. කතිපාහච්චයෙ; සම්ම, කස්මා ආගතොසි’ති පුච්ඡි. සො ආගතකාරණං සබ්බමස්ස ආචික්ඛි. භද්දකං සම්ම, තෙ කතං ආගන්තබ්බමෙව ආගතො. අහං තෙ කත්තබ්බං ජානිස්සාමි. ත්වං මා චින්තයී’ති වත්වා තස්ස වසනත්ථාය නගරභූමිං ගවෙසන්තො සරකොටියං අතිරමණීයභූමිං පස්සිත්වා තස්මිං භූමිභාගෙ සො නගරං මාපෙත්වා දෙවියා එකසදිසනාමං කරිස්සාමී’ති සොමනගරන්ති නාමං අකාසි. තං නගරං සුසමිද්ධං සම්පන්නධනධඤ්ඤාදීහි උපකරණෙහි ද්වාරට්ටාලකගොපුරපරිඛාපොක්ඛර-ණීයාදීහි සහිතං හත්ථිඅස්සරථපත්තිආදීහි සමාකුලං සඞ්ඛපණවභෙරිසද්දාදීහි සමාකිණ්ණං නගරං අහොසි. සො අභයො චිරං සොමනගරෙ මහන්තං ඉස්සරියං අනුභවන්තො විහාසි.

අථාපරස්මිං කාලෙ සොමදෙවී රඤ්ඤා සද්ධිං කථෙසි; අය්‍ය අම්හාකං පටිසරණං චෙතියඤ්ච විහාරඤ්ච කාරෙතුං වට්ටතී’ති. භද්දකං තෙ කථිතන්ති සොමනස්සප්පත්තො හුත්වා විහාරභූමිං ගවෙසන්තො නගරතො නාතිදූරෙ නාච්චාසන්නෙ මහන්තං සාලවනං අත්ථි. තං පස්සිතුං ගතො. තදා තස්මිං සාලවනෙ මහාඅරිට්ඨත්ථෙරස්ස වංසෙ මහාමහින්දත්ථෙරො නාම එකො ථෙරො අත්ථි. සො සට්ඨිමත්තෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා විහරති. තං දිස්වා ඉරියාපථෙ පසන්නො ථෙරං එවමාහ; ‘අය්‍ය තුම්හාකං ඉමස්මිං සාලවනෙ විහාරං කරිස්සාමි’ති. ථෙරො තස්ස වචනං සුත්වා තුණ්හීභාවෙන අධිවාසෙසි. රාජා සොමනස්සප්පත්තො ථෙරං වන්දිත්වා නගරමෙව ගන්ත්වා සොමදෙවිං ආමන්තෙත්වා; භද්දෙසොමදෙවි, අම්හාකං මනොරථො මත්ථකං පත්තො. විහාරකරණත්ථාය මනාපො භූමිභාගො ලද්ධො. තත්ථ ච මහින්දො නාම ථෙරො සමණානං සට්ඨිමත්තං ගහෙත්වා විහරති. තං වන්දිත්වා විහරණත්ථාය පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා ආගතො. තත්ථ විහාරං කරිස්සාමී’ති ආහ. සා තං සුත්වා සොමනස්සප්පත්තා සාධූ’ති සම්පටිච්ඡි. පුනදිවසෙ දෙවියා සද්ධිං ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. ථෙරො තෙසං මහාසමයසුත්තං කථෙසි. තෙ උභො’පි ධම්මං සුත්වා සොමනස්සජාතා අහෙසුං. අථ රාජා අය්‍ය ධාතුං කුතො ලභිස්සාමා’ති ථෙරං පුච්ඡි. මා චින්තයි මහාරාජ, ධාතුං අම්හෙ ජානිස්සාමා’ති ආචික්ඛි.

සො තතො පට්ඨාය විහාරභූමිං සොධාපෙත්වා ඛාණුකණ්ටකාදයො නීහරිත්වා භෙරිතලම්ව රමණීයං සමං කාරාපෙත්වා ඉට්ඨකවඩ්ඪකිං පක්කොසාපෙත්වා ඉට්ඨචිතං කාරාපෙත්වා චෙතියකම්මං පට්ඨපෙසි. වඩ්ඪකී චෙතියං චිනන්තො කතිපාහෙන පුප්ඵාධානත්තයං නිට්ඨපෙත්වා ධාතුගබ්භෙ සබ්බං කත්තබ්බං කම්මං නිට්ඨපෙත්වා රඤ්ඤො පටිවෙදෙසි. රාජා, ආගන්ත්වා ථෙරස්ස ආරොචෙසි. නිට්ඨාපිතො අය්‍ය ධාතු ගබ්භො’ති. ථෙරො රඤ්ඤො වචනං සුත්වා අත්තනා පරිහරිතං තථාගතස්ස දක්ඛිණදාඨාධාතුං තස්ස අදාසි. රාජා ධාතුං ගහෙත්වා සුනක්ඛත්තෙන සුමුහුත්තෙන මහතා පරිවාරෙන ධාතුගබ්භෙ නිදහිත්වා අතිමනොරමං උදකබුබ්බුළකෙලාසකූටපටිභාගං චෙතියං කාරාපෙසි.

සද්ධාදිගුණසම්පන්නො ලොකසාසනරක්ඛකො;
සචෙතියං මහාරාජා කාරාපෙසි විහාරකං.

තතො ථෙරස්ස සන්තිකෙ සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං අත්ථාය සට්ඨිමත්තානි පරිවෙණානි කාරාපෙත්වා ද්වාරට්ටාලකපාකාරෙහි සොභිතං විහාරං නිට්ඨපෙත්වා අත්තනො දෙවියා එකනාමං කත්වා මහින්දත්ථෙරස්ස දක්ඛිණොදකං දත්වා ගන්ධමාලාධූපධජෙහි පූජං කරොන්තො දිවසස්ස තික්ඛත්තුං ධාතුපට්ඨානං ගන්ත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කුරුමානො ගිරිඅභයරාජා මහන්තං සම්පත්තිං අනුභවමානො සොමනගරං පටිවසති.

(නගරෙ සොමනාමම්හි රමණීයෙ මනොරමෙ;
දෙවියා සහ මොදන්තො රජ්ජං කාරෙසි නායකො.)

තතො විහාරදෙවියා භාතා චූල්ලපිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරො නාම එකදිවසං කාකවණ්ණතිස්සමහාරඤ්ඤො ආයුසඞ්ඛාරමොලොකෙන්තො න චිරප්පවත්තනභාවං ඤත්වා පුනදිවසෙ රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං කථෙසි. මහාරාජ තුම්හාකං නලාටධාතුයා සත්ථාරා බ්‍යාකරණං දින්නං;'මහාවාලුකගඞ්ගාය දක්ඛිණභාගෙ සෙරු නාම දහස්ස අන්තෙ වරාහ නාම සොණ්ඩියා මත්ථකෙ අනාගතෙ කාකවණ්ණතිස්සො නාම මහාරාජා මය්හං නලාටධාතුං පතිට්ඨපෙස්සතී'ති වත්වා තං සන්ධාය භගවා සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා ගතො. තස්ස වචනං මනසිකරොහී'ති ආහ. තස්ස කථං සුත්වා අම්හාකං කුසලසම්පත්තිං අවිනාසෙත්වා අය්‍යස්ස වචනමුද්දිස්ස චෙතියං කාරාපනත්ථාය ගන්තබ්බන්ති මන්ත්වා භද්දකං අය්‍යා'ති ථෙරස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා අත්තනො පුත්තං දුට්ඨගාමණිං ගිරිනගරතො පක්කොසාපෙත්වා මහාගාමෙ නිසීදාපෙත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි; අහං මහාවාලුකාය ගඞ්ගාය සමීපෙ සෙරු නාම දහස්ස අන්තෙ වරාහ නාම සොණ්ඩියා මත්ථකෙ චෙතියං කාරාපනත්ථාය ගමිස්සාමි, සබ්බසෙනියො ච මහා ජනො ච මයා සද්ධිං ආගච්ඡන්තූ'ති වත්වා රාජා චූලපිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරස්ස තිස්සමහාවිහාරෙ සාගලත්ථෙරස්ස ච සන්තිකං ගන්ත්වා භන්තෙ තුම්හාකං පරිවාරෙ පඤ්චසතමත්තෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා ධාතුං උපට්ඨහන්තා මයා සද්ධිංයෙව ආගච්ඡථා'ති වත්වා භද්දමාසෙ භද්දදිවසෙ සුනක්ඛත්තෙ සුමුහුත්තෙ බන්ධාවාරං සජ්ජෙත්වා ධාතුඝරතො ධාතුකරණ්ඩකං නීහරිත්වා සුසජ්ජිතරථෙ ඨපෙත්වා උපරි සෙතච්ඡත්තඤ්ච කත්වා පුරතො පුරතො රතනමණ්ඩපෙ කාරාපෙත්වා පුරෙතරමකාසි.

තතො රාජා පුත්තං දුට්ඨගාමණිං පක්කොසාපෙත්වා අනුසාසිත්වා පුත්තං සද්ධාතිස්සකුමාරඤ්ච විහාරදෙවිඤ්ච ගහෙත්වා සීසං නික්ඛමි. චූලපිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරො ච අත්තනො පරිවාරෙ පඤ්චසතභික්ඛූ ගහෙත්වා ධාතුං උපට්ඨහන්තො පච්ඡතො ආගඤ්ඡි. සබ්බසෙනියො ච රාජා ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා භික්ඛු සඞ්ඝෙන සද්ධිං ගන්ත්වා දීඝවාපිං පාපුණිංසු. තස්මිං සද්ධාතිස්සකුමාරං නිසීදාපෙත්වා අනුක්කමෙන ආගන්ත්වා සුමනමාලාපිට්ඨියං ඛන්ධවාරං බන්ධිත්වා නිසීදි. කස්මා පන තං ඨානං එවං නාමකං ජාතන්ති. සුමනනාගරාජා සත්තදිවසානි නාගසම්පත්තිං අභිරමමානො (නලාටධාතුං විස්සරි.) සත්තාහච්චයෙන නලාටධාතුං අනුස්සරිත්වා පච්ඡා ආවජ්ජමානො රඤ්ඤො ධාතුං ගහෙත්වා ආගතභාවං ඤත්වා මහන්තං සොමනස්සං පත්තො මහන්තජ්ඣාසයො අත්තනො පරිවාරෙ ඡකොටිමත්තෙ නාගෙ ගහෙත්වා ධාතුපටිපථං ගන්ත්වා ධාතුපතිට්ඨිතට්ඨානෙව පථවියං නාභිප්පමාණතො සුමනමාලාවස්සං වස්සෙසි. තස්මා තං ඨානං සුමනමාලාපිට්ඨීති ජාතං. පුනදිවසෙ රාජා ධාතුං ගහෙත්වා වරාහ නාම සොණ්ඩිං පාපුණි. සම්පත්තාය ධාතුයා තස්මිං ඨානෙ සුමනනාගරාජා රථචක්කෙ යාව නාභිං තාව ඔසීදාපෙත්වා අපරිවත්තනං අකාසි. තං දිස්වා රාජා සංවෙගප්පත්තො ථෙරං පුච්ඡි. මා භායි මහාරාජ, ධාතු පතිට්ඨානට්ඨානං ආගතො. ඉමස්මිං ඨානෙ පතිට්ඨහිස්සතී'ති ආහ.

තං සුත්වා රාජා ධාතුපතිට්ඨාන භූමිභාගං භවිස්සතී'ති චින්තෙත්වා තත්ථෙව සෙනංනිවෙසෙත්වා ඉදං ඨානං සමන්තතො සකණ්ටකං වනං නීහරාපෙත්වා භූමිභාගං අතිරමණීයං භෙරිතලම්ව සමං කාරාපෙත්වා සෙනියපාමොක්ඛං ආමන්තෙත්වා තුම්හෙ ධාතුං ඨපනත්ථාය පඨමං ධාතුඝරං කාරාපෙත්වා ධාතු ගබ්භං පතිට්ඨාපෙත්වා නිවෙදෙසි. රාජා අන්තො ධාතුඝරෙ තස්මිං ධාතුගබ්භෙ ධාතුකරණ්ඩකං පතිට්ඨපෙත්වා බහි ආරක්ඛං සංවිධාය තත්ථ මහන්තං පූජාවිධානං කාරාපෙත්වා ධාතුඝරං චතුජාතියගන්ධෙන විලිම්පාපෙසි. තදුපාදාය තං ගෙහං ගන්ධමූලං නාම ජාතං. තස්මිං ඨානෙ බහු සන්නිපතිංසු. තත්ථ මහින්දො නාම ථෙරො ආගන්තුක භික්ඛූනං වත්තපටිවත්තං අකාසි. පුනදිවසෙ රාජා විහාරං ගන්ත්වා සුඛෙන වසිත්ථ අය්‍යා'ති පුච්ඡිත්වා සබ්බෙ භික්ඛූ නිමන්තෙත්වා රාජගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා යාගුභත්තං සක්කච්චං දත්වා පච්ඡා භත්තං අනුමොදනං සුත්වා නිසින්නකාලෙ ථෙරො ඔවදන්තො මහාරාජ, පමාදෙන වසිතුං න වට්ටති ජීවිතං නාම න චිරට්ඨිතිකං, ධාතුපතිට්ඨාපනං පපඤ්චං අකත්වා කාරෙහී'ති වත්වා ගාථමාහ?

යස්මා හි ජීවිතං නාම අප්පං බුබ්බුලකූපමං;
තස්මා හි පණ්ඩිතො පොසො කරෙය්‍යා කුසලං සදා'ති.

ඉමිනා නයෙන ධම්මං කථෙත්වා චූලපිණ්ඩපාතියතිස්ස ත්ථෙරො ච සාගලත්ථෙරො ච මහින්දත්ථෙරො චා'ති තයො ථෙරා අත්තනො අත්තනො පරිවාරෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා ධාතු පරිහරණත්ථාය ආගච්ඡිංසු.

විපුලයසො පරහිතාවහන්තො,
සුජනහිතො ධිතිමා අචිතසද්ධො;
සුපරිවුතො මහතියා හි පරිසා,
රාජසෙට්ඨො පවරථූපමාරභී'ති.

ඉති අරියජනප්පසාදනත්ථාය කතෙ ධාතුවංසෙ

පකිණ්ණකො නාම

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො.

5. ධාතුනිධානාධිකාරො

තතො විමංසෙත්වා භූමිභාගං ගහෙතුං වට්ටතී'ති භූමි භාගං වීමංසෙන්තො මඞ්ගලසම්මතෙ අට්ඨ ගොණෙ ආහරාපෙත්වා ගන්ධොදකෙන නහාපෙත්වා සිඞ්ගෙසු සුවණ්ණකඤ්චුකං පතිමුඤ්චාපෙත්වා ගන්ධපඤ්චඞ්ගුලිකං දාපෙත්වා ගීවාය මාලාදාමං බන්ධාපෙත්වා අයොදාමෙන බන්ධාපෙත්වා එවං චින්තෙසි? යදි පන භගවතො නලාටධාතු යස්මිං ඨානෙ පතිට්ඨහිත්වා ලොකත්ථචරියං කරොන්තී පඤ්චවස්සසහස්සානි සාසනං පතිට්ඨහිස්සති තස්මිං ඨානෙ ගොණා සයමෙව අයොදාමතො මුඤ්චිත්වා ථූපට්ඨානං සමන්තතො විචරිත්වා චතුසු දිසාසු සයන්තූති අධිට්ඨහිත්වා පුරිසෙ ආණාපෙසි. තෙ තථෙව අකංසු. තතො විභාතාය රත්තියා රාජාගොණෙ ගාහාපනත්ථාය ආයුත්තකෙ ආණාපෙසි. තෙ මනුස්සා ගන්ත්වා ගොණෙ අපස්සිත්වා න පස්සාම දෙවා'ති රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. ගච්ඡ භණෙ, ගොණානං ගතට්ඨානං ඔලොකෙථා'ති ආහ. තෙ ගවෙසමානා බන්ධනට්ඨානෙ අදිස්වා පදානුපදං ගන්ත්වා ථූපකරණට්ඨානං සමන්තා විචරිත්වා චතුසු දිසාසු සයිතගොණෙ දිස්වා සයිතට්ඨානතො නඞ්ගුට්ඨාදීනි මද්දන්තාපි උට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං; දෙව, ගොණා න උට්ඨහන්ති, එකං ඨානං සමන්තා විචරිත්වා චතුසු දිසාසු සයිතා'ති. තං සුත්වා රාජා සෙනඞ්ගපරිවුතො සයමෙව ගන්ත්වා'පි ගොණෙ උට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තො රාජා එවං අධිට්ඨාසි; යදි ඉමස්මිං ඨානෙ ධාතු පතිට්ඨාපෙතබ්බා භවෙය්‍ය ගොණා උට්ඨහිත්වා ගච්ඡන්තු'ති. ගොණා චිත්තක්ඛණෙයෙව උට්ඨහිත්වා පලායිංසු. රාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා පසන්නමනො හුත්වා පුනෙකදිවසං වුත්තනියාමෙනෙව අස්සෙ අලඞ්කාරාපෙත්වා අයොදාමෙන බන්ධාපෙත්වා ඨපෙසි. අස්සාපි තෙ ගොණා විය ගන්ත්වා නිපජ්ජිංසු. රාජා ගන්ත්වා තථෙව අධිට්ඨහිත්වා අස්සෙ උට්ඨාපෙසි. පුනෙකදිවසං හත්ථිං අලඞ්කාරාපෙත්වා තථෙව අධිට්ඨාසි. සොපි බන්ධදාමෙ ඡින්දිත්වා පච්ඡිමයාමසමනන්තරෙ ගන්ත්වා චෙතියකරණට්ඨානෙ නිපජ්ජි. පභාතාය රත්තියා රාජා හත්ථිගොපකෙ පක්කොසාපෙත්වා හත්ථිං ආනෙථා'ති ආහ. හත්ථිගොපකා හත්ථිං බන්ධනට්ඨානෙ අදිස්වා, හත්ථිං බන්ධනට්ඨානෙ න පස්සාම දෙවා'ති ආහංසු. තෙනහි භණෙ, සීසං උපධාරෙථා'ති වුත්තෙ හත්ථිගොපකා පදානුපදං ගවෙසමානා චෙතියට්ඨානෙ නිපන්නං හත්ථිං දිස්වා ආගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. තං සුත්වා රාජා හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරෙන පටිපජ්ජිත්වා හත්ථිං පුරෙ කත්වා ආගච්ඡි.

එවං තීහි විමංසනාහි වීමංසෙත්වා භූමිගහිතභාවං ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා උපට්ඨහමානො ආරොචෙසි. තස්මිං කාලෙ සෙරුනගරෙ සිවරාජා බහු පණ්ණාකාරෙ ගාහාපෙත්වා රාජානං පස්සිස්සාමී'ති ආගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. රාජා තෙන සද්ධිං සම්මොදනීයං කථං කත්වා නිසින්නකාලෙ ලොණනගරෙ මහානාගරාජා'පි බහුපණ්ණාකාරං ගාහාපෙත්වා රාජානං පස්සිස්සාමී'ති ආගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. තෙන සද්ධිං සම්මොදනීයං කථං අකාසි; ඉමස්මිං ඨානෙ දසබලධාතුං පතිට්ඨාපෙස්සාමි, තුම්හෙ මම සහායා හොථා'ති තෙ ගහෙත්වා ගන්ත්වා ධාතුං වන්දථා'ති වන්දාපෙසි. තස්මිං ඛණෙ ධාතුතො ඡබ්බණ්ණරංසියො උග්ගච්ඡිංසු. දෙවා සාධුකාරං කරොන්තා ආකාසතො මාලායො ඛිපිංසු. රාජානො සොමනස්සප්පත්තා අම්හාකං ලඞ්කායං දසබලස්ස නලාටධාතු අම්හාකං රට්ඨෙ පතිට්ඨහිස්සති. එසා ධාතු මහා ජනස්ස සත්ථුකිච්චං සාධෙය්‍යාති වන්දිත්වා ගතා. රාජා තෙසං ගතකාලෙ ගිරිඅභයං පක්කොසාපෙත්වා තාත, ඉට්ඨකං ජනස්ස පීළනං අකත්වා කාරාපෙමා'ති ආහ. මා චින්තයිත්ථ දෙව, අහං ඉට්ඨකං කාරාපෙස්සාමීති. එවඤ්හි සති පපඤ්චො භවිස්සතී'ති ආහ. අම්හාකං සන්තිකෙ සුවණ්ණරජතානි මන්දානි කුතො ලභිස්සාමා'ති වුත්තෙ ගිරිඅභයො එවමාහ; දෙව, සත්ථා මහාපුඤ්ඤො මහන්තං පූජාසක්කාරසම්මානං ලභිස්සති. ත්වං අචින්තෙත්වා චෙතියකම්මං පට්ඨපෙහී'ති ආහ.

සො තස්ස තං අචින්තනීයං කථං සුත්වා සොමනස්සප්පත්තො ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා ධාතුං වන්දිත්වා නගරං ගන්ත්වා භුත්තසායමාසො සයනෙ නිපන්නො නිද්දං ඔක්කමි. විභාතාය රත්තියා පබුජ්ඣිත්වා ඉට්ඨකං චින්තයමානස්ස දොමනස්සං අහොසි. තස්මිං කාලෙ සක්කො දෙවරාජා විස්සකම්මං දෙවපුත්තං ආමන්තෙත්වා; තාත, විස්සකම්ම, කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා අම්හාකං සත්ථුනො නලාට ධාතුං නිදහිත්වා මහන්තං චෙතියං කාරාපෙතුකාමො ඉට්ඨකං චින්තයි. ත්වං ගන්ත්වා ඵාසුකට්ඨානෙ ඉට්ඨකං මාපෙහීති ආහ. තං සුත්වා විස්සකම්මදෙවපුත්තො දුග්ගතස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ඛෙත්තෙ ඉට්ඨකං මාපෙත්වා දෙවලොකමෙව ගතො. තස්මිං ඛණෙ ඛෙත්තසාමිකො දුග්ගතබ්‍රාහ්මණො පාතොව අත්තනො ඛෙත්තං ඔලොකනත්ථාය ගතො ඉතොචිතො ඔලොකෙන්තො ඉට්ඨකරාසිං දිස්වා චින්තෙසි; හීයො රාජා ඉට්ඨකං කථං ලභිස්සාමීති කථෙසි. මහන්තං වත පණ්ණාකාරං මයා ලද්ධන්ති තුට්ඨො දෙව ්ට්ඨකානි කාජෙන ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සනත්ථාය ගන්ත්වා රාජද්වාරෙ ඨත්වා සාසනං පහිණි. තං පක්කොසාපෙත්වා කස්මා පාතො'ව ආගතොසී'ති පුච්ඡි. දෙව මය්හං ඛෙත්තෙ ඉට්ඨකරාසිං දිස්වා පාතො'ව ඉට්ඨකානි ගහෙත්වා ආගතොම්හී'ති. ඊදිසානි ඉට්ඨකානි චෙතියස්ස අනුච්ඡවිකානීති දස්සෙසි. රාජා පස්සිත්වා සොමනස්සප්පත්තො බ්‍රාහ්මණස්ස බහුං ධනං දාපෙසි.

තස්මිං ඛණෙ අඤ්ඤං සාසනං ආහරි. මදනපට්ටනද්වාරතො චතස්සො රජතනාවා සුවණ්ණභූමිතො චතස්සො සුවණ්ණනාවා උක්කමිංසූති පට්ටනමුඛද්වාරෙ විහරන්තො ආරක්ඛක ජෙට්ඨකො ධම්මපාලො නාම ආගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා තුට්ඨො සුවණ්ණරජතෙ ආහරාපෙසි.

(ඉට්ඨකං රජතඤ්චෙව සුවණ්ණඤ්ච මහාරහං;
ආහරිත්වාන තං සබ්බං කම්මං ආරභි චෙතියෙ.

සත්ථු පුඤ්ඤානුභාවෙන රඤ්ඤො පුඤ්ඤබලෙන ච;
චින්තිතචින්තිතං සබ්බං ඛණෙනෙව සමිජ්ඣති.)

තතො රාජා චූළපිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා? අය්‍ය ඉට්ඨකභූමිං ගමිස්සාමීති ආහ. ථෙරො සුත්වා තුට්ඨො අත්තනො පරිවාරෙහි පඤ්චසතභික්ඛූහි සද්ධිං ඉට්ඨක භූමිං ගතො. තතො මහාසාගලත්ථෙරො ච මහින්දත්ථෙරො ච අත්තනො පරිවාරෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං ඉට්ඨකභූමිං ගතා. සිව නගරෙ රාජාපි ඉට්ඨකභූමිං ගතො. ලොණනගරෙ නාගරාජාපි ඉට්ඨකභූමිං ගතො. සොමනගරෙ ගිරිඅභයරාජාපි අත්තනො සෙනඞ්ගෙහි පරිවාරෙත්වා ඉට්ඨකභූමිං ගතො. තෙසං සමණ බ්‍රාහ්මණානං රාජබලානඤ්ච සම්පිණ්ඩිතත්තා සො පිට්ඨීපාසාණො බලවාහනො නාම ජාතො. තෙ සබ්බෙ ඉට්ඨකභූමිං සමොසරිංසු. ථෙරො ඉට්ඨකරාසිං ඔලොකෙත්වා රාජානං එවමාහ? මහාරාජ, අයං ඉට්ඨකරාසි චෙතියෙ සබ්බකම්මත්ථාය පහොතී’ති. රාජා අත්තමනො සෙනඞ්ගපරිවුතො සයමෙව පඨමං ඉට්ඨකං ගණ්හි. තං දිස්වා සෙසරාජානො ච අමච්චාදයො ච පරිසා ච සබ්බෙ භික්ඛූ ච ඉට්ඨකානි ගණ්හිංසු තස්මිං කාලෙ භාරං උක්ඛිපිත්වා ගමනං පපඤ්චං භවිස්සතී’ති රාජා චින්තෙසි. ථෙරො තස්ස චිත්තං ජානිත්වා එවමාහ? මා චින්තයිත්ථ මහාරාජ, ඉට්ඨකානි ගහෙත්වා ගච්ඡ. පච්ඡා දෙවනාගාදයො ඉට්ඨකභූමිතො පට්ඨාය යාව චෙතියට්ඨානං නිරන්තරා ඨිතා ආහරිස්සන්තී’ති. තෙ ආහරිත්වා චෙතියට්ඨානෙ රාසිං කරොන්ති. තෙනෙව නීයාමෙන යාව චෙතියස්ස නිට්ඨඞ්ගමා තාව දෙවනාගසුපණ්ණාදයො නිරන්තරං ඨත්වා ඉට්ඨකානි ආහරිත්වා චෙතියකරණට්ඨානෙව චතුසු දිසාසු රාසිං අකංසු.

තතො රාජා සබ්බෙ ඉට්ඨකවඩ්ඪකී රාසිං කාරාපෙත්වා තෙසං වඩ්ඪකීනං අන්තරෙ ජයසෙනං නාම ඉට්ඨකවඩ්ඪකිං පරිගණ්හිත්වා තස්ස පන සතසහස්සග්ඝනකානි ද්වෙ සාටකානි කහාපණසතසහස්සානි ච සුවණ්ණකුණ්ඩලාදයො ආභරණානි ච දාපෙසි. තස්ස පරිවාරානං වඩ්ඪකීනං අහතවත්ථාදීනි සබ්බූපකරණානි දාපෙසි. අනෙකවිධං මහන්තං සම්මානං කාරෙත්වා ථෙරෙන සද්ධිං මන්තෙන්තො; අය්‍ය අජ්ජ විසාඛපුණ්ණමී උපොසථදිවසො, තස්මා නලාටධාතුයා මඞ්ගලං කරිත්වා චෙතියට්ඨානෙ ඉට්ඨකං පතිට්ඨාපෙතුං වට්ටතී’ති ආහ. තං සුත්වා ථෙරො; භද්දකං මහාරාජ, බුද්ධස්ස භගවතො ජාතදිවසො’ති වත්වා චෙතියකම්මකරණත්ථාය පඤ්ච ජනෙ ගණ්හි. තෙසු එකො වරදෙවො නාම, එකො සඞ්ඛො නාම, එකො විජ්ජො නාම, එකො පුස්සදෙවො නාම, එකො මහාදෙවො නාම. ඉමෙසං වඩ්ඪකීනං මඞ්ගලං කාරාපෙත්වා ඡණවෙසං ගහෙත්වා සබ්බාලඞ්කාරෙන අලඞ්කාරාපෙත්වා රාජා සයම්පි සබ්බාලඞ්කාරෙන පතිමණ්ඩිතො මඞ්ගලවිධානං කාරාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං ගන්ධමාලාදීහි පූජෙත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා චතුසු ඨානෙසු පඤ්චපතිට්ඨීතෙන වන්දිත්වා විජම්හෙත්වා සුවණ්ණසට්ඨානං පවිසිත්වා සුවණ්ණඛචිතං මණිමුත්තාරතනමයං පරිබ්භමනදණ්ඩං ජීවමානකමාතාපිතරෙන උභතොසුමණ්ඩිතපසාධිතෙන අභිමඞ්ගලසම්මතෙන අමච්චපුත්තෙන ගාහාපෙත්වා මහන්තං චෙතියං තත්ථ කරොන්තො සයම්පි පරිබ්භමනදණ්ඩං ගහෙත්වා පරිකම්මකතභූමියං පරිබ්භමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. තතො මහාවඩ්ඪකී සුනක්ඛත්තෙන සුමුහුත්තෙන චෙතියට්ඨානෙ ඉට්ඨකං පතිට්ඨාපෙසි.

තස්මිං ඛණෙ චතුනහුතාධික ද්වියොජන සතසහස්සබහුලා අයං මහාපථවී සාධුකාරං පවත්තෙන්තී විය මහානාදං පවත්තෙසි. දෙවමනුස්සා දිවසෙ දිවසෙ පහොනක-මත්තිකං නිසදෙන පිංසිත්වා සුප්පෙහි පප්ඵොටෙත්වා දෙන්ති. එවං කරොන්තො කතිපයෙනෙව දිවසෙන පුප්ඵාධානත්තයං චිනිත්වා මහාභික්ඛු සඞ්ඝස්ස නිවෙදෙසි. තං සුත්වා සඞ්ඝො චුන්දුත්තරනාමකෙ ද්වෙ සාමණෙරෙ ආණාපෙසි? තුම්හෙ හිමවන්තං ගන්ත්වා මෙදවණ්ණපාසාණෙ ආහරථා’ති. තෙ පන සාමණෙරා ජාතියා සොළසවස්සිකා ඡළභිඤ්ඤාප්පභෙදෙන පටිසම්භිදප්පත්තා. මහාඛීණාසවභික්ඛුසඞ්ඝස්ස සන්තිකා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා ආකාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා හිමවන්තතො අත්තනො ඉද්ධිබලෙන මෙදවණ්ණපාසාණෙ ආහරිංසු. එතෙසු එකං පාසාණං ධාතුගබ්භස්ස භූමියං පත්ථරිත්වා චතුසු පස්සෙසු චත්තාරො පාසාණෙ පතිට්ඨාපෙත්වා අපරං ධාතුගබ්භං පිදහිතුං අදස්සනං කත්වා ඨපයිංසු.

තදා රාජා ධාතුගබ්භෙ කම්මං නිට්ඨපෙන්තො නව කොටිප්පමාණං සුවණ්ණං ආහරාපෙත්වා සුවණ්ණකාරානං දත්වා ධාතුගබ්භස්ස ඉට්ඨකානි කරොථා’ති ආණාපෙසි. තෙ සුවණ්ණකාරා දීඝතො රතනප්පමාණං පුථුලතො විදත්ථිප්පමාණං බහලතො චතුරඞ්ගුලප්පමාණං ඉට්ඨකං කත්වා ධාතුගබ්භං චිනිංසු. තං පන ධාතුගබ්භං උච්චතො සොළසහත්ථං විත්ථාරතොපි ඉතොචිතො දසදසරතනං කත්වා සුවණ්ණිට්ඨකෙහෙව නිට්ඨපෙත්වා ධාතුගබ්භස්ස මජ්ඣෙ සත්තරතනමයං සිනෙරුං කාරාපෙත්වා සිනෙරුස්ස උපරි ජාතිහිඞ්ගුලකෙන පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං සත්තරතනෙන පාරිච්ඡත්තකරුක්ඛං රජතමයං සෙතච්ඡත්තං බ්‍රහ්මුනා ගාහාපෙත්වා සත්ථුනො පටිමාය උපරි ධාරියමානං කාරෙසි. සිනෙරුපාදමූලෙ ගන්ධකලලපූරිත නීලුප්පලවිභූසිතසුවණ්ණමයඅට්ඨුත්තරසතඝටපන්තියො ඨපාපෙසි. තදනන්තරං ගන්ධකලලපූරිතරත්තපදුමවිභූසිතරජතමයඅට්ඨුත්තර- සතඝටපන්තියො ඨපාපෙසි. තදනන්තරං ගන්ධකලලපූරිත සෙතුප්පලමාලාවිභූසිතමණිමයඅට්ඨුත්තරසතඝටපත්තියො ඨපාපෙසි. තදනන්තරං ගන්ධකලලපූරිතසෙතුප්පලවිභූසිත-මසාරගල්ලමය අට්ඨුත්තරසතඝටපන්තියො ඨපාපෙසි. තදනන්තරං ගන්ධකලලපූරිතචම්පකපුප්ඵවිභූසිතලොහිතඞ්කමයඅට්ඨුත්තරසත ඝටපත්තියො ඨපාපෙසි. තදනන්තරං ගන්ධකලලපූරිතපඤ්චුප්පලවිභූසිතමත්තිකාමයඅට්ඨුත්තරසතඝටපන්තියො ඨපාපෙසි. තාසං ඝටපන්තීනං අන්තරෙ ගන්ධකලලපූරිතසත්තරතනමයසරාවකෙ ඨපාපෙසි. කඤ්චනමය-සත්තරතනමය-විචිත්තමාලාලතාපුණ්ණඝටසිරිවච්ඡනන්දියාවට්ටභද්දපීඨාදයො ච හත්ථිඅස්සසීහව්‍යග්ඝොසභපන්තිආදයො ච කාරෙසි. දෙවොරොහණං යමකපාටිහීරාදයො ධනපාල-අඞ්ගුලිමාල-ආළවකදමනාදයො, සාරිපුත්ත-මොග්ගල්ලාන-

මහාකස්සපත්ථෙරාදයො, අසීතිමහාසාවකරූපාදීනි ච කාරාපෙසි. සිනෙරුස්ස මජ්ඣිමභාගෙ තාරාගණපරිවාරිතං රජතමයං චන්දමණ්ඩලඤ්ච කාරාපෙසි. රංසිජාලවිභූසිතං කනකමයං සූරියමණ්ඩලඤ්ච කාරාපෙසි.

තතො සිනෙරුස්ස මත්ථකෙ පාරිච්ඡත්තකමූලෙ පණ්ඩුකම්බලසිලාසනෙ අම්හාකං සත්ථුනො පටිමං ඝනකොට්ටිම රත්තසුවණ්ණමයං කාරාපෙත්වා මාතුදෙවපාමොක්ඛ දසසහස්ස චක්කවාළදෙවතානං සත්තප්පකරණං අභිධම්මං දෙසනාකාරෙන නිසීදාපෙසි. තස්ස වීසතිනඛා අක්ඛිතලානං සෙතට්ඨානානි ජාතිඵලිකමයානි. අඞ්ගුලියො සුවණ්ණමයා හත්ථපාදතලානි ච දන්තාවරණානි ච අක්ඛීනං රත්තට්ඨානානි ච ජාතිපවාළමයානි, කෙසමස්සුභමුකට්ඨානානි ඉන්දනීලමයානි, සමචත්තාලීස දන්තා වජිරමයා අහෙසුං. උණ්ණලොමං පන සුවණ්ණ භිත්තියං ඨපිතරජතබුබ්බුළවිලාසං රජතමයං අහොසි. භගවතො අනවලොකිත මුද්ධනි මත්ථකෙ සත්තරතනමයං විචිත්තකිංකිණිජාලං පරික්ඛිපාපෙසි. මණ්ඩපස්ස අන්තො නවසතසහස්සග්ඝනකං මුත්තාකලාපමොලම්බකං මනොරමං චෙලවිතානං බන්ධාපෙත්වා මණ්ඩපකොටියං මුත්තාජාලං තදනන්තරං සත්ත රතනවිචිත්තං කිංකිණිජාලං පරික්ඛිපාපෙසි.

අම්හාකං භගවතො මාතුදෙවපුත්තම්පි සත්තරතනෙන කාරාපෙසි. තථා එරාවණවිස්සකම්මදෙවපුත්තාදයො ච සපරිවාරො සක්කො දෙවරාජා ච චත්තාරො මහාරාජානො ච පඤ්චසිඛදෙවපුත්තාදයො ගන්ධබ්බදෙවපුත්තා ච සහම්පති මහා බ්‍රහ්මාදයො මහාබ්‍රහ්මනො ච කාරාපෙසි. වෙස්සන්තරජාතකං කරොන්තො සංජයමහාරාජා ඵුසතීදෙවී ආදයො ච මද්දීදෙවී ද්වෙ දාරකෙ ච ජූජකබ්‍රාහ්මණාදයො ච කාරාපෙසි. විධුර-සොණදත්ත මහානාරදකස්සප-සුතසොම-සුප්පාරක-සඞ්ඛපාලජාතකාදීනි ච, ධම්මචක්කප්පවත්තන-මහාසමයසුත්තාදි දෙසනාකාරො ච, සුද්ධොදනමහාරාජා මහාමායා මහාපජාපතී ගොතමී භද්දකච්චානා රාහුලමාතාදෙවී ච රාහුලකුමාරො ච ඡන්නඤ්ච කන්ථකඤ්ච මහාභිනික්ඛමනං මහාබොධිමණ්ඩලං අසීතිමහාසාවකා කොසලමහාරාජා අනාථපිණ්ඩිකමහාසෙට්ඨි චූළඅනාථපිණ්ඩික-විසාඛා සුප්පවාසා ච පච්ඡා චූළපිණ්ඩපාතිය තිස්සත්ථෙරඤ්ච අත්තානඤ්ච කාරාපෙත්වා තෙ සබ්බෙ ධාතු ගබ්භෙ පතිට්ඨාපෙසි.

ධාතුගබ්භවණ්ණනා සමත්තා.

එවං ධාතුගබ්භෙ පූජාවිධානං සුවිභත්තං සුමනොරමං කාරාපෙත්වා ථෙරෙන සද්ධිං කථෙසි? භන්තෙ ධාතුගබ්භෙ මයා කත්තබ්බං නිට්ඨාපිතං. ස්වෙ රොහිණීනක්ඛත්තෙන ධාතු නිධානං කරිස්සාමී. අය්‍යා පන කෙසධාතුයො ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තූති. තිස්සත්ථෙරස්ස භාරමකාසි. ථෙරො තං සුත්වා භද්දකං මහාරාජ, කෙසධාතුයො විචිනිත්වා ආහරාපෙස්සාමාති වත්වා අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං සිවත්ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා ආවුසො භූමින්ධරනාගවිමානෙ ජයසෙනො නාම නාගරාජා වසති. තස්ස සන්තිකෙ (කෙසධාතුයො සන්ති.) තපුස්ස භල්ලිකානං ද්වෙභාතිකවාණිජානං පරිචරණකාලෙ තෙසං පමාදං ඤත්වා නාගරාජා ද්වෙ කෙසධාතුයො ගහෙත්වා නාගභවනෙ ඨපෙසි. ත්වං තා ධාතුයො ආහරිත්වා රඤ්ඤො දෙහීති ආණාපෙසි. ථෙරො තං වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා ගතො.

තතො රාජා අත්තනො භගිනියා සොමදෙවියා ච භාගිනෙය්‍යස්ස ගිරිඅභයරඤ්ඤො ච සාසනං පෙසෙසි? ස්වෙ ධාතුනිධානංකරිස්සාම. තුම්හෙ සෙනඞ්ගං ගහෙත්වා ආගච්ඡථා’ති. ලොණනගරෙ මහානාගරඤ්ඤො ච සෙරු නගරෙ සිවරඤ්ඤො ච තථෙව සාසනං පෙසෙත්වා සයම්පි අත්තනො විජිතෙ යෙන මය්හං හත්ථතො අන්තමසො එකකරීසමත්තම්පි ලද්ධං තදුපාදාය සබ්බෙපි තුම්හෙ සද්ධිං පරිවාරෙන ආගච්ඡථා’ති භෙරිං චරාපෙසි. තං සුත්වා සොමනස්සප්පත්තා මහාජනා අත්තනො අත්තනො විභවානුරූපෙන අලඞ්කතපටියත්තා අගමිංසු. රාජා පභාතාය රත්තියා සබ්බෙ සෙනියො ගන්ධමාලාධූපධජාදයො ගහෙත්වා ධාතුනිධානං ආගච්ඡන්තූති වත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා තිචීවරත්ථාය මහග්ඝවත්ථාදීනි දත්වා සයම්පි සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො නානග්ගරසභොජනං භුඤ්ජිත්වා උපොසථං අධිට්ඨාය මණිකුණ්ඩලමෙඛලානූපුර වලයාදිවිචිත්තසබ්බාලඞ්කාරවිභූසිතාහි කොසෙය්‍යාදිසුඛුමනානාවිධවිචිත්තවත්ථනිවත්ථාහි නච්චගීතවාදිතතුරියභණ්ඩගහිත හත්ථාහි දෙවච්ඡරාපටිභාගනාටකිත්ථීහි පරිවාරිතො වුත්තප්පකාරෙහි සද්ධිං චෙතියට්ඨානං ගන්ත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝං වන්දිත්වා අට්ඨාසි.

තතො සොමනගරෙ ගිරිඅභයරාජා’පි සබ්බෙ නාගරා අත්තනො අත්තනො විභවානුරූපෙන ධාතුනිධානට්ඨානං ආගච්ඡන්තූති නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා සයං සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො සුසජ්ජිතඅමච්චගණපරිවාරිතො නික්ඛමි. සොම දෙවීපි සීසං නහාත්වා අහතවත්ථනිවත්ථා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා දෙවච්ඡරා විය අත්තනො පරිවාරා පඤ්චසතකුමාරියො නීලවත්ථෙහි පරිදහාපෙත්වා තථෙව අලඞ්කාරෙත්වා පුණ්ණඝටෙ ගාහාපෙත්වා තාසං අනන්තරා පඤ්චසතකුමාරියො පීතවත්ථෙහි පරිදහාපෙත්වා තථෙව අලඞ්කාරෙත්වා පූජාභණ්ඩානි ගාහාපෙත්වා, තාසං අනන්තරා පඤ්චසත කුමාරියො රත්තවත්ථෙහි පරිදහාපෙත්වා තථෙව. අලඞ්කාරෙත්වා විචිත්‍රපුප්ඵපූරිතමඤ්ජුසායො ගාහාපෙත්වා තාසං අනන්තරා පඤ්චසතකුමාරියො සෙතවත්ථෙහි පරිදහාපෙත්වා තථෙව අලඞ්කාරෙත්වා ධූම කටච්ඡුකෙ ගාහාපෙත්වා එවං පූජාවිධානං සංවිදහිත්වා පරිවාරෙන චෙතිඞ්ගණං ගන්ත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජං කත්වා අත්තනො සාමිනා ගිරිඅභයරාජෙන සද්ධිං එකපස්සෙ ඨිතා.

ලොණනගරෙ මහානාගරාජා’පි සබ්බාලඞ්කාරෙහි පතිමණ්ඩිතො සබ්බාභරණෙහි සුසජ්ජීතඅමච්චමණ්ඩලපරිවුතො නච්චගීතතුරියානි පග්ගණ්හාපයමානො ගන්ධමාලා ධූමකටච්ඡු ගාහාපෙත්වා

චෙතියට්ඨානං ආගන්ත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි.

සෙරුනගරෙ සිවරාජා'පි අත්තානං සබ්බාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කරිත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන පූජාවිධානං ගාහාපෙත්වා චෙතියට්ඨානං ආගන්ත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. රාජපරිසා අත්තනො විභවානුරූපෙන වත්ථාලඞ්කාරෙහි වන්දන මාලාදීහි ච සොභමානා නලාටෙ මුත්තාකලාපමොලම්බක විචිත්තසුවණ්ණපට්ටානි බන්ධිත්වා හත්ථාභරණාදි අනෙකාභරණෙහි දිබ්බපරිසා විය සුමණ්ඩිතපසාධිතා වෙසානුරූපානි විවිධාවුධානි ගහෙත්වා එකපස්සෙ ඨිතා. සීහව්‍යග්ඝදීපිචම්මෙහි පසාධිතසුවණ්ණාලඞ්කාරසුවණ්ණධජහෙමජාලසඤ්ඡන්නෙ රථ වරෙ ච සබ්බාලඞ්කාරවිභූසිතා රථිකා ආරුය්හ එකපස්සෙ ඨිතා. බ්‍රාහ්මණපුත්තාදයො මණ්ඩිතචම්මෙ පාරුපිත්වා උපසොභයමානා එකපස්සෙ ඨිතා. බහූ අමච්චා අත්තනො අත්තනො වෙසානුරූපෙන මහග්ඝවත්ථාභරණවිභූසිතා සපරිවාරා එකපස්සෙ ඨිතා. ගන්ධොදක පූරිත දක්ඛිණාවත්ත සඞ්ඛං ගහෙත්වා උපවීතසුත්තං එකංසං කරිත්වා බ්‍රාහ්මණවෙසං වෙඨෙත්වා පුරොහිතබ්‍රාහ්මණා මහන්තෙන පරිවාරෙන පූජාවිධානං ගාහාපෙත්වා චෙතියට්ඨානං ආගන්ත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝං වන්දිත්වා ජයඝොසං සාවෙන්තා එවමාහංසු?

ඛෙමං සුභික්ඛං භවතු නිච්චං ජනපදං සිවං;
සස්සානි සමුප්පජ්ජන්තු රඤ්ඤො එවං ජයා සියුං.

අවසෙසා මහාජනා එවමාහංසු? සමුද්දපරියන්තං හි මහිං සාගරකුණ්ඩලං වසුන්ධරං ආවසතු අමච්චපරිවාරිතො. එවං වත්වා? අම්හාකං අය්‍යො කාකවණ්ණතිස්සො මහා රාජා සදෙවකෙ ලොකෙ එකපුග්ගලස්ස ලොකනාථස්සනලාටධාතුං පතිට්ඨාපෙතී'ති අත්තනො අත්තනො විභවානුරූපෙන සුමණ්ඩිතපසාධිතා. ඛුජ්ජවාමනකාදයො'පි සබ්බෙ ජනා පූජාභණ්ඩානි ගහෙත්වා සාධුකාරං දදමානා අට්ඨංසු. ඉමස්මිං චෙතියට්ඨානෙ රාසීභූතා පරිසා එවං වෙදිතබ්බා? ඛත්තියා බ්‍රාහ්මණා වෙස්සා නෙගමා ච සමාගතා පුප්ඵාදිගහිතා සබ්බෙ අලඞ්කාරවිභූසිතා.

ගණනා වීතිවත්තා තෙ අනෙකෙ ච මහාජනා;
සමුද්දො පත්ථරන්තොව ඛත්තියා සමුපාගතා.

අලඞ්කතො මහාරාජා සරාජපරිවාරිතො;
දෙවරාජා යථා සක්කො අට්ඨාසි චෙතියඞ්ගණෙ.

සාධුවාදෙන සත්තානං පඤ්චඞ්ගතුරියෙහි ච;
හත්ථස්සරථසද්දෙන සමාකිණ්ණං මහීතලං.

තතො චූළපිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකෙ පඤ්චසත ඛීණාසවෙ පරිවාරෙත්වා චෙතියට්ඨානමෙව ආගතො. මහාසාගලත්ථෙරො'පි පඤ්චසත ඛීණාසවෙ පරිවාරෙත්වා චෙතියට්ඨානමෙව ආගතො. මහින්දත්ථෙරො'පි අත්තනො සාවකෙ සට්ඨීමත්තෙ ඛිණාසවෙ ගහෙත්වා චෙතියට්ඨානමෙව ආගතො. ඉති ඉමිනා නියාමෙනෙව එකො ද්වෙ තයො චත්තාරො පඤ්ච ඛීණාසවා ආගච්ඡන්තා සත්ත සහස්සමත්තා අහෙසුං. තතො චූළපිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරො එත්තකෙ භික්ඛූ පරිවාරෙත්වා චෙතියඞ්ගණෙ නිසීදි. තතො රාජා ආගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ථෙරෙන සද්ධිං කථෙසි? කෙසධාතු කුතො ලභිස්සාම අය්‍යා'ති. තස්මිං ඛණෙ තිස්සත්ථෙරො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං සිවත්ථෙරං ඔලොකෙසි. සො ඔලොකිතක්ඛණෙයෙව නිසින්නට්ඨානතො උට්ඨාය චීවරං පාරුපිත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝං වන්දිත්වා ඡළභිඤ්ඤො මහාඛීණාසවො චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය පථවියං නිමුජ්ජිත්වා භූමින්ධරනාගවිමානෙ පාතුරහොසි.

(සුත්වාස්ස සිවථෙරො ච වසිප්පත්තො විසාරදො;
පාකටො අහවි නාගනගරං පුරතො ඛණෙ.)

තස්මිං ඛො පන සමයෙ ජයසෙනො නාගරාජා අත්තනො භාගිනෙය්‍යං ද්විකොටිමත්තෙ නාගෙ පරිවාරෙත්වා මහා යසං අනුභවමානං නිසින්නං ඉඞ්ගිතසඤ්ඤං දත්වා ථෙරං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා චින්තෙසි? ඉමස්මිං නාගභවනෙ සමණෙහි කත්තබ්බකිච්චං නත්ථි. නිස්සංසයං කෙසධාතුං නිස්සාය ආගතො භවිස්සතීති උට්ඨාය ධාතුඝරං පවිසිත්වා ධාතුකරණ්ඩකං ගිලිත්වා කිඤ්චි අජානන්තො විය නිසීදි. තස්මිං කාලෙ ථෙරො තස්ස සන්තිකං අගමාසි. නාගරාජා පච්චුග්ගන්ත්වා පටිසන්ථාරං කරොන්තො ථෙරෙන සද්ධිං කථෙසි. කස්මා අය්‍යො ආගතො'ති වුත්තෙ එවමාහ? තිලොකනාථස්ස අම්හාකං සම්බුද්ධස්ස කෙසධාතූනං අත්ථාය ආගතො, තුය්හං සන්තිකෙ ඨපිතකෙසධාතුයො පපඤ්චං අකත්වා මය්හං දෙහි, තෙයෙව සන්ධාය උපජ්ඣායෙන පෙසිතොම්හී'ති වුත්තෙ අම්හාකං සම්මා සම්බුද්ධස්ස කෙසධාතුයො මම සන්තිකෙ නත්ථී'ති ආහ. ථෙරො ධාතුකරණ්ඩකං ගිලිතභාවං ඤත්වා ගණ්හාමි මහාරාජා කෙසධාතුයො'ති වුත්තෙ ආම පස්සන්තො ගහෙත්වා ගච්ඡාහීති ආහ. එවං තයො වාරෙ පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා තථෙව ඨිතො?

ඉද්ධියා මාපයිත්වාන තතො සො සුඛුමං කරං,
පවෙසෙත්වා මුඛෙ තස්ස ගණ්හී ධාතුකරණ්ඩකං;
නාගාලයාභිනික්ඛම් තිට්ඨ නාගා’ති භාසිය.

තස්මිං ඛණෙ ජයසෙනො නාගරාජා සමණං වඤ්චෙත්වා පෙසිතොම්හී’ති වත්වා තස්ස ගතකාලෙ ධාතුකරණ්ඩකං ඔලොකෙත්වා ධාතු අපස්සිත්වා සමණෙන නාසිතොම්හී’ති ද්වෙ හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා ඨපෙත්වා අත්තනො සකලනාගභවනං එක කොලාහලං කත්වා මහන්තෙන සද්දෙන පරිදෙවන්තො? අම්හාකං චක්ඛුනි උප්පාටෙත්වා ගතො විය සදෙවකස්ස ලොකස්ස පතිට්ඨානභූතස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස කෙසධාතුයො අපායදුක්ඛතො අමුඤ්චන්තානං අම්හාකං අභිභවිත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා ගතසමණං අනුබන්ධිත්වා ගණ්හිස්සාමා’ති ද්වෙකොටිමත්තෙ නාගෙ ගහෙත්වා අත්තනො භාගිනෙය්‍යොන සද්ධිං තස්ස පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධිත්වා ආකාසං උග්ගච්ඡිං (සු). තස්මිං ඛණෙ පන සිවත්ථෙරො අකාසතො ඔතරිත්වා පඨවියං පාවිසි. පුන තෙපි පඨවියං පවිසිංසු. එවං ථෙරො තෙහි සද්ධිං උම්මුජ්ජ නිමුජ්ජං කරොන්තො පාටිහාරියං දස්සෙත්වා සෙරුනගරස්ස නාතිදූරෙ පිට්ඨිපාසාණෙ උග්ගඤ්ජි. තත්ථෙව තෙ සංවෙජෙත්වා චෙතියඞ්ගණෙ මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස පුරතො පාකටො අහොසි. නාගා තං ගහෙතුං අසක්කොන්තා මහන්තෙන සද්දෙන රවං පතිරවං දත්වා. ඉතො පට්ඨාය නට්ඨම්හා’ති තස්මිං පිට්ඨි පාසාණෙ සබ්බෙ සමාගමං කත්වා මහාසද්දෙන පරිදෙවිංසු? නට්ඨම්හා වත භො’ති. තතො පට්ඨාය සො පිට්ඨිපාසාණො නාගානං රවං පතිරවං දත්වා පරිදෙවිතභාවෙන නාගගල්ලං නාම අහොසි.

නාගො ථෙරස්ස පිට්ඨිතොයෙව අනුබන්ධිත්වා චෙතියඞ්ගණං ගන්ත්වා රාජානං එවමාහ? දෙව, එසො භික්ඛු මයා අදින්නධාතු ගහෙත්වා ආගතො’ති. තං සුත්වා රාජා? සච්චං කිර අය්‍යා නාගස්ස වචනන්ති වුත්තෙ නහෙව මහාරාජ, ඉමිනා දින්නං එව ධාතුං අග්ගහෙසින්ති වුත්තෙ? නාගො තව සක්ඛිං දෙහීති ආහ. ථෙරො තස්ස භාගිනෙය්‍යං සමණුප්පල නාගරාජානං සක්ඛිං අකාසි. රාජා තස්ස භාගිනෙය්‍යස්ස සබ්බවචනං සුත්වා සද්දහි. තස්මිං කාලෙ දුක්ඛාභිභූතො නාගරාජා ගන්ත්වා බහි ඨිතො. තතො පට්ඨාය සො නාගරාජා බහි හුත්වා නිසින්නත්තා බහිනාගරාජා නාම අහොසි. තස්ස පන භාගිනෙය්‍යං අන්තො චෙතියඞ්ගණෙ නිසීදාපෙසි. ඉමස්ස පන චෙතියස්ස ආරක්ඛං ගහිතනාගා කථෙතබ්බා. සුමනනාගරඤ්ඤො පරිවාරා ඡකොටිමත්තා නාගා, ජයසෙනස්ස පරිවාරා කොටිසතමත්තා නාගා, සමණුප්පලනාගරඤ්ඤො පරිවාරා ද්විකොටිමත්තා නාගා අහෙසුං. සබ්බෙ ධාතුයා ආරක්ඛං ගණ්හිංසු. රාජා ථෙරස්ස හත්ථතො කෙසධාතුං ගහෙත්වා රතනවඩ්ඪගාටකෙ ඨපෙත්වා මහින්දස්ස නාම අමච්චස්ස අදාසි. තස්මිං සමාගමෙ තිපිටකමහාඵුස්සදෙවත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකා පටිසම්භිදප්පත්තා චත්තාරො සාමණෙරා අහෙසුං. තෙසු එකො මලය රාජපුත්තො සුමනසාමණෙරො නාම, එකො සෙරුනගරෙ සිවරාජභාගිනෙය්‍යස්ස පුත්තො උත්තර සාමණෙරො නාම. එකො මහාගාමෙ මාලාකාරපුත්තො චුන්ද සාමණෙරො නාම එකො මහාගාමෙ එකස්ස කුටුම්බිකස්ස පුත්තො මහාකස්සපසාමණෙරො නාම, ඉමෙ චත්තාරො සාමණෙරා අජ්ජ කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා මහාචෙතියෙ ධාතු නිධානං කරිස්සති, මයං හිමවන්තං ගන්ත්වා සුකුසුමානි ආහරිස්සාමාති ථෙරං වන්දිත්වා ආකාසතො හිමවන්තං ගන්ත්වා චම්පකනාගසලලාදයො පූජනීයමාලං ගහෙත්වා තාවතිංසදෙව ලොකං ගතා.

තස්මිං කාලෙ සක්කො දෙවරාජා සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතො ද්විසු දෙවලොකෙසු දෙවතායො ගහෙත්වා එරාවණහත්ථික්ඛන්ධමාරුය්හ අඩ්ඪතෙය්‍යකොටිදෙවච්ඡරාපරිවාරිතො සුදස්සනමහා වීථියං විචරන්තො සවඩ්ගොටකෙ තෙ චත්තාරො සාමණෙරෙ දූරතොව ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා හත්ථික්ඛන්ධතො ඔරුය්හ පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා තෙසං හත්ථෙ මාලාවඩ්ගොටකෙ දිස්වා? කිං අය්‍යා තුම්හාකං හත්ථෙ’ති පුච්ඡි. තං සුත්වා සාමණෙරා මහාරාජ, කිං ත්වං න ජානාසි. ලඞ්කායං කාකවණ්ණතිස්ස මහාරාජා දසබලස්ස නලාටධාතුං ගහෙත්වා මහාවාලුකගඞ්ගාය දක්ඛිණපස්සෙ සෙරු නාම දහස්ස අන්තෙ වරාහ නාම සොණ්ඩිමත්ථකෙ චෙතියං කාරාපෙතුං තුම්හාකං නියොගෙන විස්සකම්මදෙවපුත්තෙන නිම්මිතිට්ඨකානි ගහෙත්වා චෙතියං කාරාපෙත්වා අජ්ජ ධාතුනිධානං කරොති. තත්ථ පූජනත්ථාය හිමවන්තතො ආනීතපුප්ඵම්දන්ති වත්වා ඉතොපි කුසුමං ගහෙතුං ආගතම්හා’ති වදිංසු. සක්කො තෙසං වචනං සුත්වා?

අය්‍යා තුම්හාකං හත්ථෙ පුප්ඵානි චූළාමණිචෙතියෙ පූජෙත්වා අම්හාකං උය්‍යානතො පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගච්ඡථාති වත්වා තෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා තෙසං පුප්ඵෙහි චූළාමණිචෙතියං පූජෙසි. තතො පපඤ්චං න භවිතබ්බන්ති සක්කස්ස නිවෙදෙසුං. තං සුත්වා සක්කො සාමණෙරානං පඤ්චමහාඋය්‍යානතො පාරිච්ඡත්ත-කොවිළාරාදීනි පුප්ඵානි ච චන්දනචුණ්ණඤ්ච ගහෙත්වා දාපෙසි. සාමණෙරා පුප්ඵානි ගහෙත්වා දෙවලොකතො ඔතරිත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා සුවණ්ණමණිපබ්බතෙ සන්තච්ඡායාය නසීදිත්වා දිවාවිහාරං කත්වා නක්ඛත්තවෙලාය සම්පත්තාය මණී ගවෙසමානා චත්තාරො මණයො අද්දසංසු. තෙසං එකො ඉන්දනීලමණී, එකො පහස්සරජොතිරඞ්ග මණී, එකො වෙලුරියමණී, එකො මසාරගල්ලමණී, චත්තාරො මණයො ච දිබ්බපුප්ඵානි ච ගහෙත්වා ථෙරානං දස්සෙසුං. ථෙරො? මහාරාජ, ඉමෙ සාමණෙරා පාරිච්ඡත්තකකොවිළාරාදීනි පුප්ඵානි ච චන්දනචුණ්ණඤ්ච චත්තාරො මණයො ච ගහෙත්වා ආගතා’ති රඤ්ඤො ආරොචෙසුං.

රාජා තං සුත්වා සොමනස්සජාතො සාමණෙරෙ පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා තෙසමාහතමණයො ගහෙත්වා මහානන්ද නාම අමච්චස්ස දත්වා ථෙරෙහි සද්ධිං මහන්තෙන පරිවාරෙන චෙතියඞ්ගණං ගන්ත්වා මණිකරණ්ඩකෙන ධාතුං ගහෙත්වා අත්තනො සීසෙ ධාතුං ඨපෙත්වා උපරි සෙතච්ඡත්තං කාරාපෙත්වා චෙතියං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා පාචීනද්වාරෙ ඨිතො? අයං දසබලස්ස නලාටධාතු අම්හෙහි කාරාපිතාය බුද්ධපටිමාය නලාටෙ

උණ්ණලොමාකාරං හුත්වා පතිට්ඨහතූති අධිට්ඨාසි. තස්ස චින්තිතක්ඛණෙයෙව ධාතු කරණ්ඩතො නභමුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ සත්තතාලප්පමාණෙ ඨත්වා ඡබ්බණ්ණ රංසියො විස්සජ්ජෙසි. තා රංසියො කුටෙන ආසිඤ්චමානවිලීන සුවණ්ණං විය අන්තලික්ඛතො නික්ඛන්තසුවණ්ණරසධාරා විය සකලලඞ්කාදීපං රංසිජාලෙහි එකොභාසං කත්වා ගණ්හිංසු. තස්මිං කාලෙ යමකපාටිහාරියසදිසං පාටිහාරියං අහොසි. මහාකාරුණිකස්ස භගවතො අදිට්ඨපුබ්බං පාටිහාරියං දිස්වා මහාජනා තථාගතස්ස රූපකායං පච්චක්ඛභූතා විය අහෙසුං.

අදිට්ඨපුබ්බං සත්ථුස්ස පාටිහීරං මහාජනා;
දිස්වා පීතිපරා ජාතා පසාදමජ්ඣගුං ජිනෙ.

පූජෙසුං ගන්ධමාලඤ්ච අලඞ්කාරං සකං සකං;
සබ්බෙ වන්දිංසු සිරසා-චෙතියං ඊදිසං වරං.

තස්මිං සමාගමෙ එකො පණ්ඩිතපුරිසො ජිනං ථොමෙන්තො එවමාහ?

නිබ්බුතස්සාපි බුද්ධස්ස යසො භවති ඊදිසො;
ඨිතස්ස ලොකනාථස්ස කීදිසා ආසි සම්පදා.

අනුභාවමිදං සබ්බං පුඤ්ඤෙනෙව මහෙසිනො;
කරෙය්‍ය ඤත්වා පුඤ්ඤං තං පත්ථෙන්තො බොධිමුත්තමං.

තස්මිං කාලෙ නානාරතනවිචිත්තං අනෙකාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතං මහාරහං සමුස්සිතධජපතාකං නානාවිධකුසුමසමාකිණ්ණං අනෙකපූජාවිධානං ගහෙත්වා මනුස්සා ඡණවෙසං ගණ්හිංසු. අනෙකවිධතූරියසඞ්ඝුට්ටං අහොසි. තස්මිං ඛණෙ දෙවතායො පුප්ඵවස්සං වස්සාපෙන්ති. මහානුභාවසම්පන්නා නාගා පූජං කරොන්ති. එවං සබ්බෙ දෙවා නාගා මනුස්සා සාධුකාරං දෙන්ති, අප්ඵොටෙන්ති, චෙලුක්ඛෙපං කරොන්ති, හත්ථිනො කුඤ්චනාදං නදන්ති. අස්සා තුට්ඨිරවං රවන්ති, බහලසන මහාපථවී යාව උදකපරියන්තං කම්පි. දිසාසු විජ්ජුල්ලතා නිච්ඡරිංසු. සකලලඞ්කාදීපෙ සුමනකූටාදයො මහානගා කුසුමගණසමාකිණ්ණා අහෙසුං. සබ්බෙ ජලාසයා පඤ්චවිධ පදුමසඤ්ඡන්තා, දෙවතානමන්තරෙ මනුස්සා, මනුස්සානං අන්තරෙ යක්ඛනාගසුපණ්ණාදයො ච අහෙසුං. භික්ඛුභික්ඛුනීඋපාසක උපාසිකා අපරිමාණා අහෙසුං. මහන්තෙන සාධුකාරෙන මහා නිග්ඝොසෙන සකලලඞ්කාදීපෙ තිබ්බවාතාභිහතසමුද්දො විය එකනින්නාදං එකනිග්ඝොසං අහොසි. ඉමිනා පූජාවිධානෙන පසාදකභූතමහාජනකායමජ්ඣෙ ධාතු පාටිහාරියං දස්සෙත්වා ආකාසතො ඔතරිත්වා බුද්ධපටිමාය නලාටෙ පුණ්ණචන්දසස්සිරිකං අභිභවන්තමිව විරොචමානා පතිට්ඨාසි.

රාජා මහානන්දනාමකස්ස අමච්චස්ස හත්ථතො කෙසධාතුං ගහෙත්වා විහාරදෙවියා දත්වා ත්වං ඉමා කෙසධාතුයො දසබලස්ස අනවලොකිත මත්ථකෙ පතිට්ඨාපෙහී’ති ආහ. සා කෙසධාතුයො ගහෙත්වා තත්ථෙව පතිට්ඨහන්තූ’ති අධිට්ඨානං අකාසි. තස්මිං ඛණෙ කෙසධාතුයො කරණ්ඩතො නභං උග්ගන්ත්වා මයූරගීවසංකාසනීලරංසියො විස්සජ්ජෙන්තී ආකාසතො ඔතරිත්වා බුද්ධපටිමාය උත්තමඞ්ගෙ සිරස්මිං පතිට්ඨහිංසු.

තතො රාජා ථෙරෙන සද්ධිං ධාතුගබ්භං පවිසිත්වා දිබ්බචන්දනචුණ්ණසමාකිණ්ණං පාරිච්ඡත්තකකොවිළාරාදි සුගන්ධපුප්ඵසන්ථරං වියූහිත්වා පභාසමුදයසමාකිණ්ණෙ චත්තාරො මණී පාසාණෙ ඨපෙසි. තෙසං ආලොකාභිභූතො ධාතුගබ්භො අතිවිය විරොචිත්ථ. සබ්බනාටකිත්ථියො අත්තනො අත්තනො ආභරණානි ඔමුඤ්චිත්වා ධාතුගබ්භෙයෙව පූජෙසුං. තතො රාජා ධාතුනිධානං කත්වා බුද්ධරූපස්ස පාදතලෙ සීසං ඨපෙත්වා නිපන්නො එවං පරිදෙවි; මය්හං පිතුපිතාමහපරම්පරාගතාධාතු අජ්ජ ආදිං කත්වා ඉතො පට්ඨාය වියොගා ජාතා අහං දානි තුම්හාකං අතිචිරං (ඨිතා) රමණීයා රොහණජනපදා ආහරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ පතිට්ඨාපෙසින්ති වත්වා සිනෙරු මුද්ධනි සමුජ්ජලමහාපදීපො විය තුම්හෙ ඉධෙව ඨිතා. ඉදානි න ගමිස්සාම මයං ඛමථ භගවා’ති පරිදෙවමානො ධාතු ගබ්භෙයෙව පතිත්වා ආහ?

අහො වියොගං දුක්ඛං මෙ එතා බාධෙන්ති ධාතුයො;
වත්වා සො පරිදෙවන්තො ධාතුගබ්භෙ සයී තදා.

මරිස්සාමි නො ගමිස්සං අය්‍යං හිත්වා ඉධෙව’හං;
දුල්ලභං දස්සනං තස්ස සංසාරෙ චරතො මමා’ති.

වත්වා පරිදෙවන්තො නිපජ්ජි. තස්ස පන භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අන්තරෙ සහදෙවො නාම ථෙරො රාජානං ධාතුගබ්භෙ රොදමානං නිපන්නං දිස්වා කිමජ්ඣාසයො එතස්සා’ති චෙතොපරියඤාණෙන සමන්තාහරිත්වා ඉධ නිපන්නො මරිස්සාමී’ති නිපන්නභාවං ජානිත්වා ඉද්ධියා සංසරං පියරූපං මාපෙත්වා ධාතුගබ්භතො තං බහි අකාසි.

(ඉද්ධියා සො වසිපත්තො ඡළභිඤ්ඤො විසාරදො;
තං ඛණඤ්ඤෙව සප්පඤ්ඤො රාජානං තං බහිං අකා.)

තතො පයමානීතජොතිරඞ්ග පාසාණං ධාතුගබ්භස්ස උපරි විතානං විය ඨපෙත්වා අරහන්තා? ධාතුගබ්භො සමන්තතො චතුරස්සමඤ්චං විය එකඝනො හොතු. ධාතු ගබ්භෙ ගන්ධා මා සුස්සන්තු, පුප්ඵානි මා මිලායන්තු, රතනානි මා විවණ්ණා හොන්තු, පූජනීයභණ්ඩානි මා නස්සන්තු, පච්චත්ථිකපච්චාමිත්තානං ඔකාසො වා විවරො වා මා හොතූ'ති අධිට්ඨහිංසු. තතො රාජා ධාතුයො මහන්තං පූජං කත්වා මඞ්ගලචෙතියෙ චතුරස්සකොට්ඨකං අතිමනොරමං ඡත්තකම්මඤ්ච කෙලාසකූටං විය සුධාකම්මඤ්ච වාලුකපාදතො පට්ඨාය සබ්බඤ්ච කත්තබ්බං කම්මං නිට්ඨාපෙසි. සො පන සෙත නිම්මලචන්දරංසි විය උදකබුබ්බුළකෙලාසකූටපටිභාගො ඡත්තධරො අචලප්පතිට්ඨිතො සුජනප්පසාදකො අඤ්ඤතිත්ථිය මද්දනකරො මඞ්ගලථූපො විරොචිත්ථ.

විලාසමානො අට්ඨාසි තොසයන්තො මහාජනෙ;
මඞ්ගලකෙලාසථූපො අචලො සුප්පතිට්ඨිතො.

සුජනප්පසාදනකරො තිත්ථියදිට්ඨිමද්දනො;
භවි සද්ධාකරො සෙට්ඨො සබ්බජනපසාදකො.

චෙතියො පවරො ලොකෙ මහාජනනිසෙවිතො;
ධජපුප්ඵසමාකිණ්ණො සදා පූජාරහො භවි.

බහූ ජනා සමාගම්ම නානා දෙසා සමාගතා;
පූජෙසුං තං මහාථූපං සබ්බදාපි අතන්දිතා.

ඊදිසො පතිරූපවාසො සො දෙසො දුල්ලභො හවෙ;
අප්පමත්තා සදා සන්තා විනාථ කුසලං බහුන්ති.

රාජා කප්පාසිකසුඛුමවත්ථෙන මහාරහං චෙතියං වෙඨෙත්වා, සිරිවඩ්ඪනං නාම මහාබොධිං පතිට්ඨපෙත්වා තත්ථ බොධිඝරඤ්ච කාරාපෙත්වා තිභූමකං උපොසථාගාරං කාරාපෙත්වා රත්තිට්ඨාන දිවාට්ඨානාදීනි කත්වා සබ්බං විහාරෙ කත්තබ්බං කාරෙසි. එත්තකං කාරාපෙත්වා විහාරං දක්ඛිණොදකං දස්සාමී'ති චින්තෙත්වා අසීතිසහස්සමත්තානං භික්ඛූනං සත්තදිවසානි නානාවිධ සූපබ්‍යඤ්ජනෙහි මහාදානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ මහාභික්ඛු සඞ්ඝස්ස තිචීවරත්ථාය වත්ථානි දාපෙත්වා පාතොව පාතරාසභත්තං භුඤ්ජිත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතො එවමාහ? අය්‍යා, චාතුද්දසිකෙ මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස දක්ඛිණං දාතුමිච්ඡාමී'ති. සො පනායස්මා එවමාහ; උපකට්ඨ පුණ්ණමායං උපොසථදිවසෙ අස්සයුජනක්ඛත්තෙන දක්ඛිණං ධාතුං භද්දකන්ති. සො ථෙරස්ස වචනං සුත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන ථෙරං වන්දිත්වා සොමනගරෙ අත්තනො භගිනිං දෙවිං කථෙසි? භගිනි, දසබලස්ස නලාටධාතුං නිදහිත්වා මඞ්ගලමහාචෙතියානුරූපං පාසාදං අලඞ්කතද්වාරට්ටාලකතොරණං සෙත වත්ථ අනෙකධජසමාකිණ්ණං විහාරඤ්ච කාරාපෙත්වා දක්ඛිණං දස්සාමී'ති අය්‍යස්ස කථෙසිං. සො පනායස්මා; උපකට්ඨ පුණ්ණමාය උපොසථදිවසෙ දාතුං යුත්තන්ති ආහා'ති. දෙව, කිං කථෙසි, අය්‍යස්ස කථිතනියාමෙනෙව උපකට්ඨ පුණ්ණමාය උපොසථදිවසෙ දක්ඛිණං දෙහී'ති ආහ. සො තස්සා කථං සුත්වා සොමනස්සපත්තො සාධු භද්දෙ'ති සම්පටිච්ඡිත්වා සොමනගරෙ විහරන්තො, උපකට්ඨ පුණ්ණමාය උපොසථෙ සම්පත්තෙයෙව අජ්ජුපොසථො'ති ඤත්වා ගිරිඅභයං පක්කොසාපෙත්වා, තාත ස්වෙ දක්ඛිණං දාතබ්බං ත්වං සෙනඞ්ගං අලඞ්කරිත්වා ස්වෙ අම්හෙහි සද්ධිං එහී'ති වත්වා සෙරුනගරෙ සිවරඤ්ඤො ලොණනගරෙ මහානාගරඤ්ඤො පණ්ණං පහිණි. ස්වෙ තුම්හාකං හත්ථිඅස්සරථපත්තාදීනි සුවණ්ණාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කරිත්වා ස්වෙ අම්හෙහි සද්ධිං ඡණ වෙසං ගාහාපෙත්වා අය්‍යස්ස තිස්සත්ථෙරස්ස දක්ඛිණං දීයමානං සමොසරන්තූති. තෙ පන රාජානො සාසනං සුත්වා අත්තනො අත්තනො විභවානුරූපෙන හත්ථිඅස්සරථපත්තාදීනි අලඞ්කරිත්වා ගන්ධපඤ්චඞ්ගුලිකං දත්වා සුවණ්ණමාලාදීනි පිලන්ධාපෙත්වා මහා ගොණෙපි තථෙව අලඞ්කරිත්වා සිඞ්ගෙසු සුවණ්ණකඤ්චුකං (පටි) මුඤ්චාපෙත්වා අමච්චගහපති-බ්‍රාහ්මණපුත්ත-අජගොපක-බුජ්ජවාමනක-සෙනාපතිආදයො ච විචිත්තවත්ථානි නිවාසෙත්වා නානාවිධවිලෙපනානි විලිම්පෙත්වා ආගන්ත්වා රඤ්ඤො දස්සයිංසු. රාජාපි චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය පරිවුතො අලඞ්කතහත්ථික්ඛන්ධං ආරුහි. සෙසරාජානො ච අත්තනො අත්තනො සෙනඞ්ගෙහි පරිවාරෙත්වා හත්ථික්ඛන්ධෙ නිසීදිත්වා රාජානං මජ්ඣෙ කත්වා වාමදක්ඛිණපස්සතො නමස්සමානා නික්ඛමිංසු. තස්ස පන ගමනං අජාතසත්තුනො තථාගතස්ස දස්සනත්ථාය ජීවකම්බවනගමනං විය තිංසයොජනප්පමාණං එරාවණහත්ථික්ඛන්ධං ආරුහිත්වා ද්වීසු දෙවලොකෙසු දෙවෙහි පරිවාරෙත්වා සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස නන්දනවනගමනකාලො විය ච අහොසි. සො වඩ්ඪමාසකච්ඡායාය සම්පත්තාය සොමනගරතො නික්ඛමිත්වා සෙරුදහස්ස අන්තෙ නානාවිධ අලඞ්කතපටියත්තනාටකිත්ථීනං පඤ්චඞ්ගිකතුරියං පග්ගණ්හාපයමානො අට්ඨාසි.

මහාපථවී භිජ්ජමානා විය පබ්බතා පරිවත්තමානා විය මහාසමුද්දො (ථලං) අවත්ථරිත්වා භිජ්ජමානකාලො විය ච අහොසි. බ්‍රාහ්මණා ජයමුඛමඞ්ගලිකා සොත්ථි වචනං වදිංසු. සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා නාටකිත්ථියො පඤ්චඞ්ගිකතුරියං පවත්තයිංසු. මහාජනො චෙලුක්ඛෙපසහස්සානි පවත්තෙසි. තතො රාජා බහු ගන්ධදීපධූපාදයො ගාහාපෙත්වා උට්ඨාය සෙනාය පරිවුතො ථෙරස්ස වසනට්ඨානං පවිසිත්වා ථෙරං වන්දිත්වා නිසින්නො ආහ? අය්‍යා රාජානො ච සම්පිණ්ඩිත්වා දක්ඛිණොදකස්ස දීයමානස්ස කාලො'ති. ථෙරො තස්ස කථං සුත්වා භද්දකං මහාරාජා'ති සම්පටිච්ඡි. තස්මිං දක්ඛිණොදකස්ස දානදිවසෙ නානාවිධවිචිත්තමණිදණ්ඩකෙසු නානාවිධ ධජපතාකාදීනි

බන්ධාපෙත්වා සමුස්සිතානි අහෙසුං. පුරිමාදී දිසාසු මනුඤ්ඤවාතා වායිංසු. තථා මහාරංසිජාලසමුජ්ජලිතො සහස්සරංසිභාකරො අත්ථඞ්ගතො අහොසි. විප්ඵුරිතකිරණරජධූමරාහුඅබ්භාදීහි උපරොධෙහි විරහිතො තාරාගණපරිවුතො පුණ්ණචන්දො සමුජ්ජලරජතමයං ආදාසමණ්ඩලං විය පාචීනදිසතො සමුග්ගතො. තස්මිං ඛණෙ දණ්ඩදීපිකාදයො සමුජ්ජලාපෙසුං. මහාමඞ්ගලචෙතියං පන ජාතිසුමනමාලාදාමෙන පරික්ඛිපිත්වා එකමාලාගුණං විය අලඞ්කරි. යථා තාරාගණපරිවුතො පුණ්ණචන්දො තථා පදීපමාලාලඞ්කතො මහාචෙතියො අතිවිය විරොචති. සකල ලඞ්කාදීපෙ පන සබ්බෙ රුක්ඛාපි විචිත්තධජෙන අලඞ්කතා විය අකාලඵලපල්ලවෙහි විචිත්තා අහෙසුං. මහාසමුද්දලොණසාගරාදයො’පි පඤ්චවිධපදුමසඤ්ඡන්නා අහෙසුං.

විචිත්‍රවත්ථාභරණෙහි සබ්බෙ,
අලඞ්කතා දෙවසමානවණ්ණා;
අනෙකසඞ්ඛ්‍යා සුමනා පතීතා,
ජනා සමන්තා පරිවාරයිංසු.

සබ්බෙව උජ්ජලාපෙසුං දණ්ඩදීපං මනොරමං;
සකලම්පි ඉදං දීපං ආසි ඔභාසිතං තදා.

තාරාගණසමාකිණ්ණො පුණ්ණචන්දොව ජොතයී;
සාරදෙ නභමජ්ඣම්හි ඨිතො රුචිරරංසියා.

තථා අයං ථූපවරො සුප්පභාසො අලඞ්කතො;
මාලාපදීපමජ්ඣම්හි භාති භූතිලකුත්තමො.

සබ්බෙ’පි පාදපා අස්ස ලඞ්කාදීපස්ස සබ්බසො;
ධජෙහි’ව සමාකිණ්ණා ආසුං පුප්ඵඵලන්දදා.

සචෙතනා යථා සබ්බෙ අකා පූජං අකා තදා;
තථා අචෙතනා සබ්බෙ අකා පූජං අනප්පකං.

යෙභුය්‍යෙන භූමට්ඨෙ දෙවෙ උපාදාය යාව අකණිට්ඨකා දෙවා බ්‍රහ්මා දිබ්බමාලාපාරිච්ඡත්තකකොවිළාරචන්දනචුණ්ණං ගහෙත්වා ආගතාදෙවාති වා මනුස්සාති වා ජානිතුං අසක්කොන්ති. උක්කට්ඨමහාසමාගමො අහොසි. තස්මිම්පි දිවසෙ මහාපථවි ආකාසයුගන්ධරචක්කවාළපබ්බතුත්තමාදයො කම්පිංසු. තං දිස්වා රාජා අතිවිය සොමනස්සප්පත්තො ථෙරෙ ච අවසෙස මහාමත්තාදයො සන්නිපාතෙත්වා නාටකාදයො ච ගහෙත්වා, ඉදානෙවාහං විහාරදක්ඛිණං දස්සාමී’ති චෙතියඞ්ගණං අගමාසි. ථෙරොපි භික්ඛුසඞ්ඝං ගහෙත්වා චෙතියඞ්ගණෙ අලඞ්කතමණ්ඩපෙ නිසීදි. රාජා වාසිතගන්ධොදකසුවණ්ණභිඞ්කාරං ගහෙත්වා උදකං ථෙරස්ස හත්ථෙ ආසිඤ්චිත්වා දක්ඛිණං අදාසි. දත්වා ච පන එවමාහ; අය්‍යා එසා ධාතු මය්හං පිතාමහවංසෙන ආගතා. ඉදානි අම්හාකං අතිරුචිරරමණියා රොහණජනපදා ආහරිත්වා සුවණ්ණෙන ධාතුගබ්භං, සත්තරතනෙන ධාතුමණ්ඩපං කාරාපෙත්වා තස්මිං සුවණ්ණමයං බුද්ධපටිමං නිසීදාපෙත්වා අම්හාකං දසබලස්ස නලාටධාතුං නිදහිත්වා අය්‍යස්ස චීවරාදීනමත්ථාය ඉදානි සොළසගාමවරානි දස්සාමී’ති ගාමවරානි දත්වා සමන්තතො තිගාවුතප්පමාණෙ සෙරුදහෙ භෙරිං චරාපෙත්වා ආරාමිකං කත්වා ආහ? භන්තෙ, තුම්හාකං මයා දින්නසොළසගාමං අජ්ජෙව ගන්තබ්බං. ගන්ත්වා ච පන අජ්ජෙව පරිග්ගහං කරොථාති වත්වා තත්ථෙව වාසුපගතො පුන දිවසෙ සමාගන්ත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස තිචීවරප්පහොනකසාටකං පණීතං භොජනං දත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං ආගතො, අය්‍යා විහාරෙ කත්තබ්බං අපරිහාපෙත්වා මයා කතං, ගෙහං ගමිස්සාමීති (නිවෙදෙසි). ථෙරො තස්ස කථං සුත්වා සාධු මහාරාජාති සම්පටිච්ඡි.

සො පන චෙතියස්ස පූජනත්ථාය පුප්ඵාරාමං කාරාපෙත්වා මාලාකාරානං පරිබ්බයං දාපෙසි. තථා භෙරිවාදකනාටකානම්පි විහාරසීමන්තෙ සුවණ්ණනඞ්ගලෙන පරිච්ඡින්දිත්වා ආරාමිකානම්පි ගාමං කාරාපෙසි. භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වෙය්‍යාවච්චත්ථාය අත්තනො සන්තිකෙ පඤ්චසතඅමච්චධීතරො තත්තකෙ අමච්චපුත්තෙ දාසදාසියො ච දත්වා පරිබ්බයත්ථාය තෙසං තෙසං පඤ්චසතසහස්සකහාපණෙ ච දාපෙසි. භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච ධාතුපූජනත්ථාය සොළසසහස්සං කහාපණං දාපෙසි.

තතො ගිරිඅභයං පක්කොසාපෙත්වා, තාත තුම්හෙ ඉධෙව නිච්චං වසථ. අම්හාකං විහාරෙ ච ආරාමිකෙසු ච අය්‍යොසු ච අප්පමත්තො හොහීති ඔවදිත්වා සබ්බං තස්ස නිය්‍යාදෙසි. ථෙරො තස්ස එවමාහ? මහාරාජ සමන්තතො මහාසීමං බන්ධිතබ්බන්ති. බන්ධථ භන්තෙති වුත්තෙ? මහාරාජ අකිත්තිතෙන නිමිත්තෙන සීමං බන්ධිතුං නසක්කා, විහාරස්ස පාචීන පච්ඡිමුත්තරදක්ඛිණතො මහාසීමං බන්ධනාය නිමිත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා දෙහි, මයං සීමං බන්ධිස්සාමාති ආහ. රාජා තුට්ඨො සත්ත අමච්චෙ සබ්බාලඞ්කාරෙන අලඞ්කරිත්වා සීමානිමිත්තං කිත්තෙත්වා ආගමනත්ථං පෙසෙසි. තෙ පන සත්ත අමච්චා චතුසු දිසාසු නිමිත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා පණ්ණෙ ලිඛිත්වා ආහරිත්වා රඤ්ඤො අදංසු. රාජා එකෙකං සතකහාපණං දත්වා චතුසු දිසාසු ආරක්ඛං දාපෙත්වා සීමං බන්ධන්තූති

මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිවෙදෙසි. අථ ථෙරො භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො චෙතියඞ්ගණෙ නිසීදිත්වා වප්පමාසකාලපක්ඛද්වාදසදිවසෙ සීමං බන්ධිත්වා නිට්ඨපෙසි.

තත්ථ සීමානිමිත්තං එවං ජානිතබ්බං; පුරිමාය දිසාය සිගාල පාසාණං ගතො. තතො මච්ඡසෙලගාමස්ස වාම පස්සෙන කොටසීමා නාම ගාමක්ඛෙත්තං විස්සජ්ජෙත්වා ගණද්වාරගාමං ගතො. චිත්තවාපියා උත්තරවාන කොටිතො වරගාමක්ඛෙත්තෙ පිට්ඨීපාසාණං ගතො. තතො සාලිකං නාම මධුකරුක්ඛෙ ඨිතපාසාණථූපස්ස ගතො. තතො වුත්තික නාම වාපියා දක්ඛිණවාන කොටිතො කණිකාර සෙලස්ස ගතො. තතො ජන්නජ්ඣාපිතසෙලස්ස ගතො. තතො කුක්කුටසිව නාම උපාසකස්ස මධුකරුක්ඛෙ ඨිතං ථූපං ගතො. තතො සොණ්ඩං නාම සෙලං ගතො. තතො සබරං නාම පාසාණං ගතො. තතො එලාලතිත්ථස්ස ගතො. තතො සොබ්භ මජ්ඣිමෙන ගන්ත්වා අස්සබන්ධනං නාම ඨානං ගතො. තතො පාසාණස්ස මත්ථකෙ උදක කාකං නාම නිග්‍රොධං ගතො. සො රුක්ඛො උදක කාකානං වුසිත භාවෙන එවං නාම ජාතො. තතො තම්බතිත්ථං නාම ගන්තා මහාවාරිකස්සනාම ථූපමග්ගස්ස ගතො. තතො අස්සමණ්ඩලපිට්ඨීං ගතො. තතො මහා කදම්බ පස්සෙ ඨිතං පාසාණථූපං ගතො. තතො මහා රාජුවාපියා උත්තරකොටියා ඨිතං මහානිග්‍රොධරුක්ඛං ගතො. තතො මහාවනපිට්ඨීං ගතො. තතො ලොණසාගරස්ස අන්තෙ රජතසෙලං ගතො. පුන ආවත්තිත්වා සිගාල පාසාණෙයෙව ඨිතො. ඉමං එත්තකං පදෙසං සමන්තතො පරිච්ඡින්දාපෙත්වා රාජා අදාසි. විහාරස්ස බහූ ආරාමිකෙ ච (තෙසං) විවිධානි උපකරණානි (ච) දාපෙත්වා සබ්බෙ පාකාරතොරණාදයො කාරාපෙත්වා විහාරං නිට්ඨාපෙත්වා රොහණමෙව ගතො.

රාජා පසන්නහදයො මහාපුඤ්ඤො මහාබලො;
කාරෙත්වා උත්තමං ථූපං කඤ්චනග්ඝික සොභිතං.

බන්ධාපෙත්වා තතො සීමං වට්ටගාමඤ්ච සොළස;
දත්වා ආරාමිකානඤ්ච සබ්බූපකරණානි ච.

තතො සො රොහණං ගන්ත්වා මහාසෙනාපුරක්ඛතො;
විහාරදෙවියා සද්ධිං මොදමානො වසී තහිං.

ථෙරො පන තත්ථෙව විහරන්තො යො ඉමස්මිං විහාරෙ වසන්තො තථාගතස්ස එකගන්ධකුටියං වුත්ථො විය භවිස්සතීති බ්‍යාකරිත්වා තතො පට්ඨාය සීලාචාරසමාධිසමාපත්තිපටිලද්ධජළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදප්පත්තෙහි ඛීණාසවෙහි පරිවාරෙත්වා සබ්බ බුද්ධගුණං අනුස්සරන්තො චිරං වසිත්වා තත්ථෙව අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

අනෙකගුණසම්පන්නො තිස්සත්ථෙරො බහුස්සුතො;
ජනානං සඞ්ගහංකත්වා නිබ්බුතො සො අනාසවො.

ථෙරාපි තෙ සීලසමාධියුත්තා,
බහුස්සුතා සාධුගුණාභිරාමා;
පඤ්ඤාපභාවායුප්පන්නචිත්තා,
ගුණාකරා තානයුතා ජනානං.

පහීනභවසංසාරා පභින්නපටිසම්භිදා;
නාමරූපං සමාසන්තො පෙසලා ඡින්නබන්ධනා.

සත්තානං උත්තමං සන්තිං කත්වා ච ජනසඞ්ගහං;
නිබ්බුතා තෙ මහාපඤ්ඤා පදීපොව සුමානසා.

ඉති අරියජනප්පසාදනත්ථාය කතෙ ධාතුවංසෙ

ධාතුනිධානාධිකාරො නාම

පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො.

ඉමිනා කාරාපිතවිහාරා කථෙතබ්බා; විහාරදෙවීමහාවිහාරං, ඣතපබ්බත විහාරං, සමුද්දවිහාරං, චිත්තලපබ්බතවිහාරං, භද්දපාසාණද්වාරවිහාරං, අච්ඡගල්ල විහාරං, කොළම්බතිස්සපබ්බතවිහාරං, ගණවිහාරං, කාලකවිහාරං, දුක්ඛපාලක විහාරං, උච්චඞ්ගණවිහාරං, කොටිතිස්සවිහාරං, තස්ස පන එකනාමං කත්වා කාරාපිතෙ මහාගාමෙ තිස්සමහාවිහාරාදිං කත්වා එකසතඅට්ඨවීසවිහාරානි කතානි අහෙසුං.

අට්ඨවීසඑකසතවිහාරඤ්ච මහාරහං;
විහාරදෙවියා සද්ධිං කාරාපෙසි මහායසො.

තතො පට්ඨාය රාජා මහාදානං දත්වා පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති.

කත්වානි පුඤ්ඤකම්මානි අනෙකානි මහායසො;
අත්ථං ජනස්ස කත්වාන ගන්ත්වාන තුසිතං පුරං.

සො තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං චිරං භුඤ්ජිය නන්දිතො;
මහාවිභවසම්පන්නො දෙවතානං පුරක්ඛතො.

තම්පි සම්පත්තිමොහාය ජීවවලොකෙ මනොරමෙ;
ලොකුත්තරං සිවං ඛෙමං ඉච්ඡන්තො ආගමිස්සති.

සො තතො චුතො ජම්බුදීපෙ නිබ්බත්තිත්වා මෙත්තෙය්‍ය භගවතො පිතා සුබ්‍රහ්මා නාම භවිස්සති. විහාරදෙවී තස්සෙව මාතා බ්‍රහ්මවතී නාම බ්‍රාහ්මණී භවිස්සති. අභයගාමණීකුමාරො තස්සෙව මෙත්තෙය්‍යස්ස භගවතො පඨමග්ගසාවකො භවිස්සති. කනිට්ඨො සද්ධාතිස්සො දුතියග්ගසාවකො භවිස්සති.

එත්තාවතා නලාටධාතු සංවණ්ණනා සමත්තා.

ධාතුවංසො සමත්තො.

අනෙන පුඤ්ඤකම්මෙන සංසරන්තො භවාභවෙ;
සබ්බත්ථ පණ්ඩිතො හොමි සාරිපුත්තොව පඤ්ඤවා.

අරිමෙදස්ස බුද්ධස්ස පබ්බජිත්වාන සාසනෙ;
නිබ්බානං පාපුණිත්වාන මුඤ්චෙමි භවබන්ධනා.

අනෙන මෙ සබ්බභවාභවෙ’හං,
භවෙය්‍යමෙකන්තපරානුකම්පී;
කුලී බලී චෙව සතී මතී ච,
කවීහිසන්තෙහි සදා සමඞ්ගී.

පඤ්ඤාවන්තානං අග්ගො භවතු.